

ARISUL

BANATEAN

P. II.
110

1961

4

SCOALA M. DE NEAGRU
BIBLIOTECA

Per 4/1961

Data 15 V 1961

Fără indoială, literatura se pretează cel mai puțin la o egalizare mecanică, la nivelare, la dominația majorității asupra minorității. Fără indoială, în acest domeniu este absolut necesară asigurarea unui cîmp mai larg inițiativei personale, inclinațiilor individuale, unui cîmp mai larg pentru gîndire și fantezie, formă și conținut. Toate acestea sînt indiscutabile, dar ele dovedesc doar că partea literară a muncii partidului proletariatului nu poate fi identificată în mod mecanic cu celelalte părți ale muncii partidului proletariatului. Toate acestea nu infirmă nicicum teza, străină burgheziei și democrației burgheze și ciudată pentru acestea, că activitatea literară trebuie să devină neapărat și obligatoriu o parte din munca partidului social-democrat indisolubil legată de celelalte părți ale acesteia.

*

Într-o societate bazată pe puterea banului, în care masele muncitoare duc o viață de mizerie în timp ce o mină de bogătași trîndăvește, nu poate exista o „libertate” reală, efectivă. Ești oare liber față de editorul dumitale burghez, domnule scriitor? față de publicul dumitale burghez, care-ți cere pornografie în tablouri și imagini, prostituție sub formă de „completare” la „sacra” artă scenică? Această libertate absolută este o frază burgheză sau anarhistă (deoarece anarhismul, ca concepție despre lume, este burghezism întors pe dos). A trăi în societate și a fi liber de societate e un lucru imposibil. Libertatea scriitorului, a pictorului burghez, a actriței burgheze nu este decît o dependență camuflată (sau mascată cu fățarnicie) față de sacul cu bani, față de corupție, de cei care-i întrețin.

Și noi, socialiștii, demascăm această fățarnicie, smulgem firmele false nu pentru a căpăta o literatură și o artă fără caracter de clasă (acest lucru va fi posibil numai în societatea socialistă fără clase), ci pentru a opune literaturii fățarnic-libere, dar în realitate legate de burghezie, o literatură într-adevăr liberă, legată în mod fățiș de proletariat.

(„Organizația de partid și literatura de partid”).

*

Cultura proletară nu este ceva care vine nu se știe de unde, nu este o născocire a oamenilor care își zic specialiști în cultura proletară. Toate acestea sînt curate prostii. Cultura proletară trebuie să apară ca o dezvoltare firească a celui bagaj de cunoștințe pe care omenirea le-a elaborat sub jugul societății capitaliste, a societății moșierești, a societății birocratice. Toate aceste drumuri și cărări duceau, duc și vor continua să ducă spre cultura proletară, la fel cum economia politică, prelucrată de Marx, ne-a arătat la ce trebuie să ajungă societatea omenescă, ne-a arătat trecerea la lupta de clasă, la începutul revoluției proletare.

(„Sarcinile Uniunii Tineretului”)

LENIN

P-III 2773

P-II.110

SCRISUL BANATEAN

REVISTĂ A UNIUNII SCRITORILOR DIN R.P.R.

BIBLIOTECA CENTRALĂ
A REGIUNII BANAT

[Handwritten signature]

4

TIMIȘOARA
BIBLIOTECA
Nr. Per 4/1961
Data 15-061

ANUL XII (84)

APRILIE 1961

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
TIMIȘ
P-2137-A ✓

CUPRINSUL

<i>Anghel DUMBRAVEANU</i> : Lenin la Smolnii, versuri	3
<i>Lucian VALEA</i> : Lenin; Inscripție la orașul cel nou; Zahărul Cubei; Cîntec pentru Patrice Lumumba; Dimineață cu porumbei, versuri	4
<i>Francisc MUNTEANU</i> : Lada cu zestre, scenariu de film	9
<i>Boris LIHARIOV</i> : Frunza de pe prag, versuri (în romînește de Dim. Rachici)	22
<i>Nikolai KUTOV</i> : Pe Neva, versuri (în romînește de Haralambie Țugui și Cezar Apreotesei)	22
<i>Nikita SUSLOVICI</i> : Carnetul de partid, versuri (în romînește de Mihai Mateescu și Cezar Apreotesei)	24
<i>Paul Gonzales TUNION</i> : Cîntec despre Lenin (în romînește de Lucreția Popescu și Ion Potopin)	25
<i>Sofia ARCAN</i> : Pentru un zîmbet, reportaj	26
<i>Ion ACSAN</i> : In abataj, versuri	31
<i>Adrian MUNȚIU</i> : Vreau să vorbesc despre om, versuri	31
<i>Teodor VIRGOLICI</i> : Lupta partidului pentru eliberarea patriei oglindită în literatură	33
<i>Vladimir CIOKOV</i> : Cuvinte pentru partid; Intermezzo de primăvară, versuri (în romînește de Haralambie Țugui); Colocviu pe culme, versuri (traducere din limba sîrbă de George Bulic)	41

CRONICA LITERARĂ

<i>Traian Liviu BIRAESCU</i> : Dumitru Mircea: „Oameni și pămînturi”	43
<i>Leonard GAVRILIU</i> : Leonida Neamțu: „Cîntecul constelației”	46

TRIBUNA ACTUALITAȚII

<i>Andrei A. LILLIN</i> : Creația nouă a scriitorilor germani din Banat	51
---	----

STUDII

<i>Ion APETROAIE</i> : Revistele conduse de Al. Sahia	56
<i>Nicolae DUNĂREANU</i> : Pe urmele lui Coșbuc	64

PE MARGINEA CARȚILOR

<i>Gheorghe Tomozei</i> : „Steaua polară” (<i>C. Cubleşan</i>); Constantin Ciopraga: „Calistrat Hogaș” (<i>Mihai Drăgan</i>); Ștefan Bănulescu: „Drum în cîmpie” (<i>Simion Dima</i>); Ștefan Luca: „Călător pe întinsul patriei” (<i>Haralambie Țugui</i>); Kovacs György: „Fata din Ojdula” (<i>Nicolae Ciobanu</i>); Tudor Popescu: „Un băiat privește marea” (<i>Ion Mihail</i>)	69
--	----

MINIATURI CRITICE

O lăudabilă luare de atitudine (<i>L. G.</i>); Nu numai „continente de ceață” (<i>S. T.</i>); Recomandații (<i>Radu Udrea</i>); „Poeții noștri” (<i>M. M.</i>); Răsfoind corespondența folcloristului George Cătană (<i>Ion Apostol Popescu</i>)	75
--	----

BREVIAR

Lenin la Smolnî

*În Sala Albă e o liniște ireală,
Coloanele își ridică torsul lor zvelt
Printre băncile singure...*

*Și deodată sala se umple de freamătul glasurilor.
Miroase a mantale ude și-a fum de mahorcă.
Un pumn se rostogolește greu pe-un pupitru
Și muncitorul din Viborg își trece palma peste frunte,
Peste obraji sleși de nesomn;
Un mujic, rezemat de armă, caută cu privirea, departe,
Stepa inundată de soare și de durere,
Matrozii, drepți ca niște catarge,
Privesc liniștiți spre scena slab luminată.*

*Și iarăși tăcere. S-a stins frunzișul surd al vocilor.
Privirile obosite renasc, căutându-l pe omul așteptat,
Și deodată spre tribună,
Ca un vînt de martie primenitor,
Trece Lenin.
Ochii îi zboară peste sală o clipă,
Apoi brațul lui s-avîntă înainte,
Parc-ar pluti, ca un răsărit, prin visele ostașilor...
Glasul lui trece prin oameni ca o furtună
Ca un zbucium de clopote,
Ca o revărsare impetuoasă de lumină:
— Puterea sovietică sînteși voi!...*

*Fruntea muncitorului s-a înălțat — strigăt de luptă,
Privirea mujicului a sărutat, aburită, stepa natală
Și-n fiecare creștea
Mîndria și răspunderile noi de stăpîni ai Marii Rusii...*

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Lenin

*N*u-s frumuseți destule și culori
In care chipul lui să se răsfețe
El care a văzut în muncitori
Cea mai înaltă-a lumii frumusețe.

*Sub soare nu-i, cu gestul îndrăzneț,
Colos în care să-i cioplim figura,
Nici bronz mai viu, mai trainic, mai măreț
Decum i-e-n omenire-nvățătura.*

*N-au vorbele, din inimă când ies
Și se înșiră-n ritmuri cadențate,
Atîta omenie și-nfeles
Cum a fost el în marea-i simplitate.*

*Nici nu cunosc material durat
De inimă și minte omenească
Ce să-l cuprindă-ntreg și luminat
Să-l ducă veacurilor să-l cunoască.*

*Și totuși... este-un monument sublim
In stare măreția lui s-o poarte :
Socialismul care-l construim
Pe-nvățătura lui fără de moarte!...*

Inscripție la orașul cel nou

*B*locurile parc-au venit la-nțelnire
Aici, sub coasta muntelui, la umbra pădurii —
Orașul acesta e fără de vîrstă
Din trecerea timpului
El n-a cunoscut decît ritmul —
Oamenii l-au văzut crescînd
Bloc cu bloc
Etaj peste etaj
Cum cresc și se rotunjesc cercurile în trunchiul stejarului.

Totuși
Orașul acesta alb e plin de-amintiri
Muntele vecin mai are și-acum rănile arse de soare
Din ele au ieșit cărămizile roșii ca visele constructorilor —
Pînza de apă subțire-n adîncuri
Mai leagănă clipa cînd și-a urcat prin conducte
Pînă la etajul al șaselea
Trupul fluid.
Sub dalele străzilor
Foșnesc lanuri mari de porumb
In timp ce-n zare, departe,
Timide lămpi cu petrol
Fug speriate de usaltul neonului...

Constructorii se pregătesc de plecare
Abia izbucnite din vise, alte orașe
Stau și-i așteaptă, fragil desenate în tuș.
Sus, pe-acoperișuri cîțiva
Mai instalează antenele de televiziune,
Ochii lor se umplu de priveliștea albă
Care li se furîșează tremurînd sub pleoape...

Constructorii se pregătesc de plecare —
Viața lor e asemenea migratoarelor păsări
Pentru ei anotîmpul plecării începe
Cînd la cuiburile construite de ei sosesc oameni...

Zahărul Cubei

*L*a Washington au zis: Zahărul lor nu ne trebuie —
Vapoarele noastre n-au să-l încarce
Să-l lăsăm să crească în movile enorme
Pretutîndeni să se înalțe munții de zahăr,
Munți cu crestele ca Sierra Maestra!

Să-i strivească zahărul,
Să se prăbușească peste ei ca lava vulcanilor —
Cuba va fi într-o zi un mormînt alb
Legănînd în soare, străluciri de zăpadă.
Ce hecatombă sub pulberea albă,
Ce peisaj sub imaculatul lințoliu! . . .

II

Zahărul Cubei nu e dulce,
Ascunde în el gustul sărat
Al lacrimii și-al sudorii
— Care le este cunoscut yankeilor —
Dar zahărul Cubei mai are un gust
Pe care ei nu-l cunosc
Pentru că n-au învățat să cunoască în Cuba
Decît foarte puține lucruri :
Plantații, acțiuni, bănci, companii . . . și-atît!
. . . Ce fel de gust o fi acesta? — se miră-ntre ei
Și mai pun o lingurișă de zahăr în ceai
Dar ceaiul lor rămîne amar.

III

Zahărul Cubei pornește-n exod
Spre alte meridiane și paralele
Munți de zahăr se urcă-n vapoare
Și-adorm în legănarea oceanului, visînd
Natale plantații de trestii cu pletele-n vînt . . .

IV

. . . Oamenii stau în jurul samovarului
Și pun zahăr cu lingurița în ceai —
Zahărul Cubei e dulce, spun ei și se bucură.
Zahărul Cubei mai are un gust
Pe care noi îl cunoaștem de mult :
Gustul libertății! . . .

Oamenii privesc surzînd în ceștile lor
Și văd aburînd
Sufletul Cubei.

Cîntec pentru Patrice Lumumba

*P*oemul acesta îl scriu despre tine, Patrice,
Despre poetul care-a făcut din poeziile lui proclamații politice,
Despre primul ministru al Republicii Congo,
Care-a demonstrat că adevărul e sîngele libertății

Și libertatea e sîngele poeziei,
Că pe amîndouă trebuie să fii gata oricînd
Să le aperi cu propriu-ți sînge.
Poemelor tale, Patrice,
Nu le cunosc euritmia;
Încerc totuși să mi te-nchipui citînd
Cu voce tare, la radio,
Versuri în care vorbești despre libertate,
Proclamații în care faci elogiul adevărului și al frumuseții.

În limba ta
Nu-mi pot închipui cum sună cuvintele:
Frumusețe,
Ură,

Colonialism,
Libertate.

Știu însă foarte bine cum aleargă cuvintele prin sînge
Cînd inima le-mpinge ca o pompă spre buze,
Cînd buzele le rostogolesc înainte, ca pe niște pietre-nroșite,
Cînd aerul vibrînd se-ncepe de dogoarea lor,
Cînd milioane de inimi le-așteaptă cu bătaia oprită
Ca acul unui ceasornic pe cifra care arată
Ora exactă a conștiinței deșteptate din somn!
Dar,
Eu n-am să te mai aud citînd niciodată la radio!
Noapte bună, Patrice.
A crescut o lună mare și roșie peste Katanga —
Călăii care te-au ucis nu pot să doarmă
Nu-i lasă luna asta care le pătrunde în somn
(Au uitat deschise ferestrele, care se numesc, în toate limbile, aduceri aminte)
Iar luna se preface deodată într-o enormă roată de automobil;
Se rostogolește peste fetele lor,
Se rostogolește peste labele lor,
Se rostogolește peste rînjetul lor.
La fel ca roțile automobilului — made in S.U.A. —
Cu care te-au transportat spre-o destinație necunoscută
(Așa au crezut ei că se numește memoria poporului tău și memoria lumii)
Da. Luna asta roșie ca sîngele tău african le-amintește
De trandafirul speranțelor tale, Patrice,
(Iartă-mă, nici nu știu dacă-n Congo cresc trandafiri
Dar în patria mea, trandafirul e-o floare care se potrivește credințelor tale.)
Nici ziua nu le place călăilor tăi —
Lumina ei le-aduce aminte de privirile tale,
Privirile tale care seamănă cu cerul Africii și cu viitorul:
De-aceia ei au început să urască lumina
Pentru că știu că privirile tale au rămas în miezul ei de aur
Ca două amprente —
Pentru că știu că prin privirile tale
Poporul tău a văzut clar fărîmul la care într-o zi va ajunge.
Bună dimineața, Patrice,

*Cîntecul meu l-am scris cu gîndul să ți-l citesc dimineața
(Dimineața e soră bună cu visele tale,
Dimineața e sora bună a oricărui început).*

Undeva, în pămîntul Katangăi,

Dormi tu —

Alături, se odihnește, de milenii, uraniul

A cărui forță poporul tău n-a cunoscut-o

Așa cum n-au cunoscut călăii forța îndrăznelilor tale

Lîngă uraniu dormi tu!

PATRICE LUMUMBA —

Uraniu viu al poporului tău

Care-ai deschis pentru el

Era pătrunderii lui în cosmosul

Demnității umane!

18 februarie 1961

Dimineață cu porumbei

Alb și gri

La fereastră mi-au venit porumbeii

Zorii risipesc pigmenți aurii

În penele lor sîdefii, cenușii

Și penele se fac ca stînjeneii.

Printre-antene subțiri, dansul lor

Larg se desfășoară în soare,

Cu ritm grațios și distinct —

Mirările mele să-nțeleagă nu vor

Că totul e-un simplu instinct.

Prin văzduhul rotund ca o parașută

Zborul lor o clipă îl pierzi

Și regreti scînteierea lui ca de fluturi

Din parcuri, cu mii de stegulețe verzi

Primăvara le trimite saluturi.

Alb și gri

— Ici și colo numai cîte-o pată maro —

Cum îi privesc, un gînd mă-ncearcă mereu :

Sînt fericit că toți porumbeii orașului meu

Seamănă cu porumbelul lui Picasso!...

LUCIAN VALEA

LADA CU ZESTRE

scenariu de film
de
FRANCISC MUNTEANU

După o idee de Mircea Șerbănescu

SECVENȚA I.

SAT — noapte — exterior.

Strada principală a satului. Duminică seara. Sfirșitul balului. Dansatorii părăsesc Căminul Cultural. Animație. Prin mulțimea care se respiră obiectivul surprinde doi tineri care se țin de mină.

Strada e pustie, întunecată. Cei doi tineri, Mihai și Ana, intră în cadru. Se retrag și se sărută.

Mihai și Ana se sărută.

Ana amorsată. Mihai se dezlipește de ea.

MIHAI: Eu nu mai aștept... Dacă părinții tăi se împotrivesc, te iau... Vin noaptea și te fur...

ANA: Îți spun eu, Mihai.

MIHAI: Încă în seara asta să-mi spui.

Mihai amorsat.

ANA: În seara asta, Mihai...

MIHAI: Cum în seara asta? N-o cunosc eu pe maică-ta!... Dacă intri în casă nu te mai lasă afară. (ii vine o idee) Știi ce?... Imi faci semn de la fereastră. Dacă se împotrivesc te iau încă în noaptea asta!...

Cei doi văzuți din spate. Pornesc spre casă.

Cei doi apar după un colț. Se opresc. Ana își scoate mina din strinsoarea băiatului și pornește grăbită. Ap. panoramic după ea. În fața unei porți se oprește apoi dispare.

Mihai traversează strada, se oprește în fața casei unde a intrat Ana. Se reazemă de zid și-și aprinde o țigară.

SECVENȚA II.

CASA IOSIF — noapte — interior

Elena, mama Anei, o femeie între două vârste, plinușă, guralivă, vorbește ca o morișcă.

ELENA: Știu eu, tot cu el ai fost. Mi-au spus că n-ai dansat decît cu el. Te-nvăț eu minte...

Lîngă masă, tatăl Anei, Iosif, un țăran bătrîn, mustăcios. Pare mai speriat decît Ana. Ana lipită de perete ascultă discursul maică-si.

ELENA: Uite... Asta primești. (În timp ce vorbește se duce la lada cu zestre și-i trîntește capacul) O rochie, o pernă nu-ți dau... Ți-a sucit colectivitul ăla capul... Și pe deasupra e și din alt sat.

ANA: Dumneata nici nu-l cunoști, mamă... Nici nu l-ai văzut măcar...

ELENA: Nici nu vreau să-l văd. Zgîrie brînză...

NOTA

„Lada cu zestre” este un scenariu pentru un scurt metraj despre consolidarea gospodăriilor agricole pe care-l realizează, ca scenarist și regizor, Francisc Munteanu.

IOSIF: De unde știi că-i zgîrie brînză...

ELENA: De unde?... Știu eu! Și tu să taci... Că (*arată spre Ana*) Ție îți seamănă... Iar tu (*vorbește Anei*) Așa să știi... Cu fundul gol te-o lua. Eu nu-ți dau nimic...

Ana fuge în odaia de alături.

SECVENȚA III.

SAT — noapte — exterior

Mihai e tot acolo unde l-am lăsat. Stă rezemat de un gard. De la muc își aprinde o nouă țigară. Deodată rămîne pironit. Privește fix spre casa Anei.

Mihai. Casa Anei. La un geam vedem niște semnale făcute cu o luminare aprinsă.

Mihai aruncă țigara, o strivește sub talpă. Iese din cadru.

SECVENȚA IV.

ȘURA — CURTE — noapte — exterior

Piciorul unui cal e învelit într-un sac. Mihai cu un prieten învelesc copitele calului să nu facă zgomot. Mihai ia calul de căpăstru și pornește spre aparat.

Mihai se duce cu calul lingă căruța cu roțile învelite în cirpe.

Calul e inhămat.

Mihai urcă pe capră și îndeamnă caii.

Căruța e trasă fără nici un zgomot.

SECVENȚA V.

SAT — noapte — exterior

De sub o poartă apare căruța. Cotește pe șosea.

Prietenul lui Mihai conduce calul de căpăstru. Căruța înaintează fără nici un zgomot.

În același loc unde au apărut după colț Mihai și Ana apare căruța.

Căruța se oprește în fața casei Iosif. Mihai coboară de pe capră și se apropie de gardul casei.

Prietenul îl ajută pe Mihai să sară gardul.

Mihai înaintează prin grădina din fața casei. Ajunge la geamul Anei. Fluieră ca o pasăre.

Înceț geamul se deschide, apare Ana. Întîi își scoate picioarele. Mihai o ajută să coboare. Cînd a ajuns jos, din interior se aude un zgomot. Ana și Mihai se lipesc de zid și stau încremeniți. N-au fost descoperiți. Pornesc spre gard. Înlanțuire.

Ana urcă în căruță. E îmbrăcată numai într-o cămașă de noapte. Mihai o învelește cu haina lui. Căruța pornește.

SECVENȚA VI.

MATERNITATEA — interior

Un nou născut în brațele unei doctorițe. Copilul țipă din toate puterile. Pe o perină albă, Ana cu părul răvășit.

ANA: E tot băiat?...

Doctorița cu copilul în brațe amorsată.

DOCTORIȚA: Da. Un omuleț de patru kilograme.

ANA: Am știut eu... (*obosită închide ochii*).

SECVENȚA VII.

IN FAȚA MATERNITAȚII — ziua — exterior

Pe o bancă, în fața clădirii maternității stă Mihai cu fiul lui cel mare, de 4 ani.

MIHAI: Barza ți-a adus un frățior... Vrei să-l vezi?

PETRICĂ: Vreau să văd barza...

Mihai trage copilul spre el și arată în sus.

MIHAI: Uite-o...

Sus în văzduh plutește o barză...

SECVENȚA VIII.

CAMERA CORIAN — ziua — interior

Intuneric. Se luminează treptat, odată cu ridicarea roloului. În fișiile de lumină descifrăm figura lui Brad, președintele gospodăriei. Camera e mobilată modest.

BRAD: Ce zici, Trifane, o să-i placă agronomului?...

Trișan mai trage de cordonul roloului. E un tip înalt, șugubăț, cu mustăți mari, răsucite unguște.

TRIFAN: Dacă-i agronom adevărat, nu!

BRAD: De ce crezi asta? Și apoi n-o sta cît lumea aici... O săptămână, două. O să-i găsească cei de la Sfat casă.

Trișan deschide geamurile.

TRIFAN: Dar pînă atunci?... Un agronom adevărat nu stă într-o casă fără coarne de cerbi. Imi amintesc cînd o venit în 34... ba, nu, în 35 agronomul acela la baronul Földvari. O zis că dacă n-are coarne de cerbi deasupra ușii, nu stă...

BRAD: Iar o iei razna cu amintirile tale... O plecat șareta la gară?...

TRIFAN: Vai de mine... Io i-am deschis poarta și m-am salutat cu poștașul. Dar dacă o trebui coarne de cerbi, eu am... Eu l-am pușcat cu un singur cărtuș...

BRAD: Ei, l-ai pușcat dumneata...

Amîndoi în cadru.

TRIFAN: Pe crucea mea, tovarășe președinte. În 37, ba nu. În 38. Eram în Poiana de la Lunca.

Se uită pe fereastră.

TRIFAN: Vine brigadierul...

În curte îl vedem pășind spre sediu pe Mihai.

Trișan se întoarce de la fereastră...

TRIFAN: Ii bun de cinste...

BRAD: Nu știu, s-o împăcat cu socrii?

TRIFAN: Ba. Aia-s căpăținoși rău. N-au mai dat ochi de cînd o luat-o pe Ana. Cînd s-o născut primul prunc i-au scris. Ei nici n-au răspuns.

Întră Mihai. În loc de bună ziua, se ia de Președinte.

MIHAI: Cînd am cerut eu camera pentru brigadă nici n-ai vrut să auzi...

BRAD: Și acum ai venit să te cerți?...

Toți trei în cadru:

MIHAI: Nu. Am venit să-l văd pe noul agronom. Unde-i?

BRAD: Trebuie să sosească curînd.

TRIFAN : Tovarășe brigadier... Zic eu, dacă s-o născut și cei de-al doilea prunc...

MIHAI : Nici o grije. Fac cinste...

TRIFAN : Asta știu eu... Da-ntreb... Părinții Anei ce spun?...

SECVENȚA IX.

CASA IOSIF — interior — zi

IOSIF : Păi ce să spun...

In planul doi, Elena

IOSIF : Eu zic să ne gătim ca de duminică și să mergem la ei. (*fine în mână o scrisoare*) Nu vezi. Pe ăsta al doilea o să-l boteze ca pe mine. Iosif...

IOSIF : Tare frumos nume...

ELENA : Acum nu te mai făli...

IOSIF : Ba, iaca mă fălesc! Că am doi nepoți și numai din cauza ta nu i-am văzut. Scrie aici (*arată spre scrisoare*) că dacă le vine un agronom la gospodărie Mihai pleacă la o școală... Trebuie să mă duc să-i strâng mîna...

SECVENȚA X.

CURTEA GOSPODĂRIEI — exterior

Poarta este deschisă de paznic și intră în curtea gospodăriei, șaretă. În șaretă un individ uscățiv, înalt, cu lavalieră. Păr lung. Pălărie cu boruri largi de artist. Salută și în dreapta și în stînga.

SECVENȚA XI.

CAMERA CORIAN — interior

Trifan amorsat. Curtea gospodăriei. Șaretă. Cel din șaretă salută în continuare și în stînga și în dreapta.

Trifan se întoarce de la fereastră.

TRIFAN : Mi-e tare teamă că-i firav la minte.

BRAD : Trifane!...

TRIFAN : N-am zis nimic...

Se deschide ușa și intră Corian, noul venit.

CORIAN : Bună ziua... Il caut pe tovarășul președinte.

Brad face un pas înainte. Intinde mîna.

BRAD : Eu sint.

CORIAN : Imi pare bine. (*se prezintă*) Toma Corian. Am venit de la București...

BRAD : V-am așteptat încă de ieri.

Corian pune cărțile pe care le-a ținut în brațe pe masă și se caută prin buzunare.

CORIAN : Vă arăt delegația.

BRAD : Nu e nevoie. Am fost anunțați de București...

CORIAN : Și eu care credeam că secția tinerelor talente nu lucrează bine. E frumos aici! Nici nu m-aș fi așteptat. Are dreptate critica. Nu se poate lucra din birou. Trebuie mers la fața locului... Fără documentare nu există creație. Desigur numele meu nu vi-a spus nimic. Dar peste zece ani va flutura pe buzele tuturor.

TRIFAN : V-am spus, tovarășe președinte că mi-e teamă...

CORIAN : „Teamă n-ai ; căta-vor iarăș,
Intre dinșii să se plece :
Nu te prinde lor tovarăși :
Ce e val ca valul trece . . .”

Colegul meu Eminescu . . . l-am uitat în șaretă.
Iese în grabă pe ușă.

BRAD : Asta nu-i agronom . . .

Trifan care cercetase între timp cărțile lui Corian de pe masă.

TRIFAN : Ba-i . . . Uite cărți de-a lor . . .

*Cărțile de pe masă. „Rădăcinile sînt amare” „Iarba rea” „Flori de mucegai”.
Intră Corian cu portretul lui Eminescu. Il așează pe masă. Trifan se
apropie de Brad.*

TRIFAN : Uite că l-a adus și pe Miciurin . . .

BRAD : Noi, tovarășe te lăsăm să te aranjezi . . . Pe mine mă găsești jos, în
birou.

Brad și Trifan ies.

INTUNECARE

SECVENȚA XII.

CIMP — exterior — zi

*Pe un drumeag îngust șerpuieste peste cimpuri. Undeva la orizont, ca o
mogildeață apare o față, tirind două geamantane după ea.*

Fata își lasă geamantanele, se așează pe ele, se odihnește.

Fața țetei. E transpirată, obosită.

Fata își ea geamantanele și pornește din nou. Din fund apare o căruță.

*Filmat de pe căruță. Căruțașul amorsat. Ajungem în dreptul țetei. Ea își lasă
geamantanele.*

MARIA : E departe satul ?

Căruțașul un flăcău, tinăr, zimbăref.

FLĂCAUL : Nu-i departe.

MARIA : Cam cît fac pînă acolo.

FLĂCAUL : Depinde cum mergi. Dacă mergi mai iute ajungi mai repede.

Flăcăul amorsat.

MARIA : Știu : dacă merg mai încet, ajung mai tîrziu. Cîți kilometri sînt pînă
acolo ? . . .

FLĂCAUL : Vreo doi.

MARIA : N-ai vrea să mă iei cu căruța ?

FLĂCAUL : Ba da. Cu mare plăcere.

*Sare de pe capră, pune geamantanele în căruță o ajută și pe ea să urce.
Dă bici cailor.*

SECVENȚA XIII.

CURTEA GOSPODĂRIEI — exterior — zi

*Corian apare în curte. Este îmbrăcat într-un pulovăr la modă, șal la gît,
în mină ține un carnețel și un creion. Se uită peste tot, să nu-i scape nimic.*

Apare în curtea cu cocinele porcilor. Se oprește în fața unei cocini.

Se apleacă peste gard și privește cum Trifan spală vîlîugul cu un furtun.

CORIAN : Asta e porc ? Așa-i . . .

TRIFAN : Nu. E vier.

CORIAN : Vier ? ... Eu am fost convins că-i porc. *Notează în carnefel.*
Carnefelul : Vier, Regionalism...
Termină de scris și pornește cu spatele, uitându-se în continuare spre vierul din cocină. Se lovește de o femeie mai în vîrstă.
CORIAN : Pardon.
BATRINA : Ar putea să-ți fie rușine la obraz că-mi spui cuvinte de astea. Ai putea să-mi spui mamă.
CORIAN : Iartă-mă, mamă...
BATRINA : Apăi, te iert, da nu mai umbra căscat.
Corian începe să noteze în carnefel.
Carnefelul : La femei se spune mamă.
Corian circulă în curtea gospodăriei. Lingă un perete o femeie trebăluște ceva. E cu spatele.
CORIAN : Bună ziua, mamă...
Femeia se întoarce cu fața. E o fată tînără.

SECVENȚA XIV.

CIMP — exterior — zi

Căruța înaintează.
Flăcăul și Maria pe capră.
MARIA : Și cîți sînt în colectivă ?
FLACAUL : Tot satul.
MARIA : Nu prea ești vorbăreț, dumneata.
FLACAUL : Nu prea. Ghiii... (*Dă bici cailor*).
MARIA : Și cît mai avem pînă în sat ?
FLACAUL : Acum vreo patru kilometri...
MARIA : Dumneata nu mergi în sat ?
FLACAUL : Nu. Mă duc la fermă.
MARIA : (*revoltată*) Și de ce nu mi-ai spus ?
FLACAUL : Păi nu m-ați întreat... Vreți să coboriți, domnișoară ?...
MARIA : Da. Și să nu mai îmi spui domnișoară. Eu sînt inginer agronom și am fost repartizată la colectiva dumneavoastră... Mă numesc Maria Dragoș...
Flăcăul își scoate căciula :
FLACAUL : Iar eu Pavel. Sînt căruțaș... Anul trecut am avut 322 de zile-muncă. Pune degetul în gură și flueră. Face semne cu mîna. Și Maria se uită într-acolo.
Un tractor cu o remorcă. Face o cotitură și se apropie de căruță.
FLACAUL : Mă Iova, ia-o pe domnișoara... pe tovarășa inginer la sediu...
Tractorul se oprește în fața căruței.

SECVENȚA XV.

CERDACUL — exterior — zi

Președintele aplecat peste niște hîrtii. Lingă el e Mihai. Sînt amorsași. În fund, urcă scările Maria cu geamantanele în mînă. Le pune jos și se așează pe ele.
MARIA : Nu știți unde l-aș putea găsi pe tovarășul președinte ?
BRAD : Ba da.
MARIA : Unde ?
BRAD : Aici. Eu sînt.
MARIA : Am fost repartizată aici. Ar fi trebuit să fi venit încă de ieri.
BRAD : Cine v-a repartizat ?

MARIA : Ministerul agriculturi Direcția gospodăriilor colective

BRAD : Aveți delegație ?

MARIA : Da.

MARIA : Dar de ce această primire ? M-ați lăsat singură în gară. Abia am putut duce bagajele. Dacă știam asta mai bine rămineam la București...

MIHAI : Soțul dumneavoastră e tot la gară ?

MARIA : Nu sînt căsătorită !

BRAD : Atunci știu. Sînteți sora noului inginer.

MARIA : Nu sînt sora nimănui. Eu sînt inginerul agronom.

BRAD : Dumneata ? Vrei să ne dai actele ?...

Maria se scoală, întinde cîteva hîrtii. Brad le cercetează.

BRAD : Acum încep să înțeleg... Cred că le-am încurcat noi. Vă rog să ne scuzați. Aveți camera sus. (*Arată spre scările interioare care duc la etaj*)
Desigur sînteți obosită.

In acest timp Mihai ia geamantanele și le duce sus.

MARIA : Da, foarte obosită. (*Urcă și ea*).

Președintele amorsat. Pe scări coboară Mihai. Se apropie.

BRAD : Mi s-a părut mie ciudat tinărul acela cu Miciurin...

Desus se aude zgomot, amîndoi privesc în sus, spre scări.

Pe scări apare Corian. E în papuci și foarte speriat. Sub braț cărțile, portretul lui Eminescu.

CORIAN : Am fost evacuat, tovarășe președinte...

BRAD : (*zîmbind*) Da, din vina noastră... Știți noi v-am confundat cu un agronom.

CORIAN : Cu un agronom ? Asta-i bun ! Așa arată un agronom ?

BRAD : Nu, într-adevăr nu arată așa... Dumneata ești scriitor ?

CORIAN : Poet.

BRAD : (*către Mihai*) Unde îl cazăm ? Poate la tine. Pînă miine. Nevasta ta tot e la maternitate...

MIHAI : Da. Cred că e bine așa. Vino, tovarășe Poet.

Pornesc amîndoi spre curtea gospodăriei.

SECVENȚA XVI.

SATUL — exterior — zi

Mihai urmat de Corian. Corian e încărcat cu toate bagajele lui.

CORIAN : Știți, tovarășe brigadier... Nu-i ușor de scris. Mai ales dacă nu cunoști realitățile...

MIHAI : Și dumneata le cunoști ?...

CORIAN : Acum vreau să le cunosc... N-ați putea să-mi indicați un fruntaș despre care aș putea să scriu un poem, o odă sau măcar un sonet ?

MIHAI : Ba da. Nu de mult a fost evidențiată, Roza...

CORIAN : O clipă...

Corian își lasă toate bagajele, scoate carnefelul și începe să noteze.

Carnefelul. Fruntaș în producție, Roza...

Corian în timp ce-și pune carnefelul în buzunar și-și ia bagajele.

CORIAN : Frumos nume, Roza...

In fața unei case arătoase Mihai se oprește, deschide poarta. Întră amîndoi.

SECVENȚA XVII.

CURTEA MIHAI — exterior — zi

Curtea casei. O casă frumoasă, îngrijită. Cerdac. Mihai și Corian urcă treptele cerdacului.

MIHAI: *(Ii întinde cheia)* Stați ca la dumneavoastră acasă.

INTUNECARE

SECVENȚA XVIII.

CURTEA CASEI IOSIF — exterior

Dimineața foarte devreme. Căruța e gata de drum. De pe cerdac coboară Elena și Iosif, ducând lada cu zestre a Anei. O pun în căruță. Iosif deschide poarta.

SECVENȚA XIX.

ȘOSEA — exterior — zi

Pe capră stă Elena, Iosif pășește alături de căruță.

IOSIF: E bine că am pus și ceva bucate... El pleacă la școală și rămâne Ana cu pruncii... Trebuie să trăiască din ceva...

ELENA: Numai pentru tine îndur rușinea asta. Ei ar fi trebuit să vină prima oară...

IOSIF: Cum să fi venit?! Dacă nici în casă nu l-ai lăsat! Nici măcar la față nu l-ai văzut, ce vrei?!...

ELENA: Taci, omule, că amu întorc căruța....

SECVENȚA XX.

CASA MIHAI — interior

Panoramic. Cameră foarte frumos mobilată. Cărucior pentru copii, radio etc. În pat, Corian. E îmbrăcat în pijama vărgată. Se ridică din pat se duce la fereastră, face gimnastică.

SECVENȚA XXI.

SATUL — exterior

Un rînd de case noi. Iosif se interesează de la un cetățean:

IOSIF: Care e casa lui Mihai Avram...

CETAȚEANUL: Casa brigadierului? A patra... Aia cu țigle roșii...

SECVENȚA XXII.

CASA LUI MIHAI — interior

Serlarul mesei. Corian scoate un cuțit. Aparatul îl urmărește. Se duce în cămară. Cămara. E plină cu de toate.

Corian taie o felie de slănină, ia câteva ouă și se duce înapoi în bucătărie. Pune o tigaie pe Aragaz, aprinde țlacăra. Bătăi în ușa, tresare.

Ușa se deschide, intră Elena urmată de Iosif.

CORIAN: Bună dimineață, mamă...

Corian amorsat. Elena se apropie cu brafele deschise.

ELENA: Fiule. (*se îmbrățișează*).

Iosif își șterge lacrimile. E emoționat.

IOSIF: Unde sînt copiii?

CORIAN: La grădiniță...

ELENA: Să vedem întii casa. (*Fuge spre ușa dormitorului*). Foarte frumos. (*Deschide ușa cămării: Bate din palme. E uluită*). — Ți-am spus că n-au nevoie de bucate! (*lui Corian*) Și vitele?

Dar nu așteaptă răspuns, iese în curte.

SECVENȚA XXIII.

CURTEA MIHAI — exterior

Iese Elena urmată de Iosif. În urma lor în pijama Corian. Elena deschide ușa grajdului. Rămîne incremenită. Iosif își lungește capul peste umărul ei.

În grajdul curat o motocicletă și o bicicletă de copil. Într-un colț o vacă de lapte.

ELENA: Și totu-i al tău?

CORIAN: (*Puțin speriat*) Nimic nu-i al meu...

ELENA: (*Lui Iosif*) Auzi!... Nimic nu-i al lui... Ți-am spus eu... Iși închi-
puie niște cruci. Doamne, Doamne... (*lui Corian*), Și tu de ce nu ești
la lucru?

CORIAN: Pentru că mă inspir.

ELENA: Ce faci?!

CORIAN: Mă inspir. Din realitate. Așa mi-a spus redactorul șef... Talentul
se risipește în zadar dacă nu se alimentează din stricta realitate. Pentru
că doamnă...

Elena și Iosif schimbă priviri!

CORIAN: Pentru că doamnă, literatura contemporană...

IOSIF: Poate ți-e rău, nu te nerva... Fie cum spui tu, contemporan...

ELENA: Contempran, maică... contempran... Nevasta unde ți-e?

CORIAN: La București... Lucrează la S.R.S.C.

ELENA: La ce?

CORIAN: La S.R.S.C. Dar sîntem în divorț... Știți, nepotrivire de caracter...

Elena își face iar cruci...

CORIAN: Imi permiteți să mă prezint. Toma Corian... O mare speranță a
literaturii...

ELENA: Contemprane, maică, ... contemprane...

IOSIF: Nu ești tu Mihai?...

CORIAN: Nu. Brigadierul e la lucru. A plecat pe la cinci... *Incepe să miroase
în jur. Se uită spre casă.*

Pe ușă iese fum.

Corian fuge în casă.

CORIAN: Jumerele, jumerele...

SECVENȚA XXIV.

STRADA — exterior — zi

*Elena în față și Iosif după ea. Merg voinicește spre gospodărie. Lingă un
gard se opresc.*

*În curte o mulțime de copii îmbrăcați la fel. E grădinița de copii. Elena
întreabă pe o cetățeană:*

ELENA: Nu știți și fiul lui Mihai Avram e aici?...

CETAȚEANU: Sigur că da.

Elena urmată de Iosif intră în cămin. Traversază curtea, intră în clădire.

SECVENȚA XXV.

CĂMINUL — interior — zi

Intr-o sală mare o mulțime de copii cu cești de cafea în față, și cu pline cu unt. Printre copii, o îngrijitoare.

ELENA: Care e copilul lui Mihai Avram...

INGRIJITOAREA: Petrică Avram?... E în curte. Se dă în leagăn...

Elena urmată de Iosif, iese.

SECVENȚA XXVI.

CURTEA CĂMINULUI — exterior

Ocolesc clădirea. Se duc în grădina căminului. Sint zece leagăne. Zece copii se dau de-a huța.

Elena și Iosif nedumeriți.

ELENA: Petrică! Petrică!...

Vreo șase copii se adună din toate părțile. Se aliniază în fața lor.

Panoramic pe fețele copiilor.

Elena și Iosif nedumeriți în fața copiilor.

ELENA: Care ești a lui Mihai Avram?

Petrică iese din rînd.

PETRICĂ: Eu, sărut mîna.

PETRICĂ: Mă numesc Petrică Avram și locuiesc în strada Florilor, și știu poezia „Țara mea”. Țara mea... (*recită*)

Țara mea, țară frumoasă

Cu brazi cu cîmpuri aurii...

Se întoarce spre tovarășii săi: De ce nu sufli...

Petrică amorsat, un coleg scoate limba, apoi o ia la fugă; Petrică după el, dispar după colțul clădirii.

INLANȚUIRE

SECVENȚA XXVII.

STRADA — exterior — zi

Elena și Iosif merg spre gospodărie. Din urmă apare Corian cu blocnotesul în mînă.

Corian i-a ajuns.

CORIAN: Vă duc eu la gospodărie... Tot am treabă acolo... Vreau să fac cunoștință cu Roza.

ELENA: Dar cine-i Roza asta?

CORIAN: (*cu superioritate*) O fruntașă în producție... Acum două săptămîni a primit și o diplomă de onoare...

SECVENȚA XXVIII.

CURTEA GOSPODĂRIEI — zi

Corian, Elena și Iosif intră pe poarta colectivei. Corian se apropie de paznic.

CORIAN: Unde-l găsim pe tovarășul brigadier?

PAZNICUL: Cred că e la seră...

Corian, Elena și Iosif își continuă drumul. Deodată Corian tresare.

Corian amorsat se întoarce spre aparat apoi spre un perete. În fund tra-

versează curtea Maria; agronoma, întovărășită de Președintele Brad. Ea e îmbrăcată în halat alb.

Cei trei care îl caută pe Mihai dispar după un colț.
In fața serei. Intră.

SECVENȚA XXIX.

SERA — interior — zi

Cei trei printre răsaturile din seră. O fată îmbrăcată în halat alb îngrijește niște roșii.

CORIAN: Nu l-ai văzut pe tovarășul brigadier?

FATA: Nu. Cred că e la secția zootehnică....

Iosif, Elena.

IOSIF: Ai văzut ce seră au colectivității?

ELENA: Taci.

SECVENȚA XXX.

SECTORUL ZOOTEHNIC

Mii de pui albi. Intră în cadru cei trei.

CORIAN: (unei îngrijitoare) Nu știți unde-i tovarășul brigadier?

INGRIJITOAREA: Cred că e la grajduri...

IOSIF: Ai văzut câți pui au colectivității?

ELENA: Taci!...

SECVENȚA XXXI.

GRAJDUL PENTRU CAI

Un grajd modern, curat. Sute de cai.

CORIAN: Nu știți unde găsim pe tovarășul brigadier.

GRAJDARUL: E în grajdul de vaci...

Corian se apropie de grăjdar. Il întreabă.

CORIAN: Nu știți cum arată Roza? Are ochii frumoși?... Știți, eu sint poet.

Vreau s-o descriu... Și dacă n-are ochi frumoși... Degeaba. Nu-i așa?

GRAJDARUL: Are ochi frumoși. Albaștri și umezi.

Carnefelul. Albaștri și umezi.

Cei trei ies din grajd.

SECVENȚA XXXII.

IN FAȚA GRAJDULUI — zi

IOSIF: Ai văzut câți cai au colectivității?

ELENA: Taci.

Cei trei trec pe lângă cocinile porcilor.

Cărucior. Porcii.

IOSIF: Vezi câți porci au colectivității?

ELENA: Taci.

SECVENȚA XXXIII.

GRAJDUL DE VACI

Grajdul vacilor. Grajd modern, curat.

CORIAN: Nu știți unde este tovarășul brigadier?....

Aparat panoramic pe el. Discută cu o mulgătoare.

MULGĂTOAREA: Cred că e în atelierul de tâmplărie.

CORIAN: Dumneata o cunoști pe Roza?

MULGĂTOAREA: Desigur că da...

CORIAN (*transfigurat*) Și ce păr are?

MULGĂTOAREA: Galben...

CORIAN: Ca spicul de grâu... Vreți să mi-o prezentați și mie?...

MULGĂTOAREA: Da. Roza... (*bate pe crupa unei vaci*) Ea e. Dă 4 000 de litri de lapte pe an. E de două ori evidențiată...

ROZA.

SECVENȚA XXXIV.

Elena și Iosif apar la poartă. Paznicul le iese înainte.

PAZNICUL: Acum a ieșit tovarășul brigadier. S-a dus la Căminul Cultural....

SECVENȚA XXXV.

STRADĂ — exterior — zi

Căminul Cultural. Intră în cadru, Elena și Iosif. Intră în Cămin.

SECVENȚA XXXVI.

CĂMIN — interior — zi

Un tip cu barbă.

BARBOSUL: Apoi, ai puținică răbdare, stimabile. Mă scoți din țîțini. Eu falsificator? Pe mine, cetățean onorabil, pe mine, om venerabil, să vie într-o adunare publică, să mă facă falsificator... Cine? Cine? Un plastograf patentat.

Aparatul se retrage, descoperim o scenă. Ansamblul Căminului Cultural repetă o piesă de Caragiale. Intră în cadru și Elena și Iosif. Peste tot, dansatori în porți naționale românești, ungurești, nemfești, sîrbești.

DANSATOAREA: Acela cu barbă e brigadierul...

Elena, neîncrezătoare.

ELENA: Intreb de Mihai Avram....

Toți trei amorsași, repetiția tocmai ia sfîrșit. Bărbosul coboară de pe scenă. Se apropie de grup.

ELENA: Dumneata, moșule, ești Mihai Avram, soțul lui Ana?....

Bărbosul își scoate barba. E Mihai.

SECVENȚA XXXVII.

ȘOSEAUA — exterior — zi

Căruța lui Iosif, în drum spre casă. Iosif stă pe capră.

IOSIF: Bine că nu le-am spus că le-am adus bucate....

Elena merge alături de căruță. Exact cum a mers Iosif.

ELENA: Că ne-am fi făcut de rușine...

IOSIF: Taci!...

ELENA: După cele ce-am văzut Iosife, eu zic....

IOSIF: Taci!...

ELENA: Să mergem să ne înscriem și noi.

Iosif pe capră. Se vrea bărbat foarte autoritar.

IOSIF: Taci!... Eu sînt bărbatul... Eu am să hotărăsc... Taci!

Căruța se depărtează: — Să mergem să ne înscriem și noi...

BORIS LIHARIOV
FRUNZA DE PE PRAG

*Frunza aceasta am luat-o cu mine
Din străin depărtatul meleag :
De pe-un tinăr arfar,
Colo-n Zürich,
Ca o flacără verde-mi căzuse pe prag.
S-a culcat, liniștit, lingă ușă,
Parcă-n veci acest loc l-a rîvnit.
Parc-aici și-ar fi stins zbuciumarea
Fericirea găsind-o-n sfîrșit.*

*Peste prag — trepte urcă-n spirală,
Becul țese vâpăi aurii . . .
Aici Lenin în șaptesprezece,
Ca să plece-n Rusia, sosi.
Era un cald început de aprilie.
Petrogradul — chema pe Ilici ;
Murmurau triști în Zürich arfarii :
— El nicicînd nu mai vine aici !*

*Bun rămas și-a luat de la toate,
De la noi, de la țara cu munți
Amintirea, doar ea-i va răzbate
Înflorind pe-ale pomilor frunți !
Cu o frunză de-arfar către casă
Din Elveția iată-mă-n drum.
O cum rîvnea ea la Ilici s-ajungă ! —
Către Leningrad zboară cu mine acum.*

In romînește de DIM. RACHICI

NIKOLAI KUTOV
PE NEVA

*C-a-n line lunecări de luntre grea
Sloi după sloi, se pierd în zare.
Și iarna, care de ne-uvins părea
Răpusă-acum, plutește către mare.*

*Pe unda Nevei, de sineală,
Nori mici își lasă horbota, ușoara.
Privind, cu ochii ageri, Lenin
Parcă salută primăvara.*

*Aici, al revoluției cuvînt
Pe zări a fulgerat întîia oară.
De-aici, spărgînd înghețul de milenii
A înflorit a lumii primăvara.*

*In romînește de HARALAMBIE ȚUGUȚ
și CEZAR APREOTESEI*

NIKITA SUSLOVICI CARNETUL DE PARTID

*P*rin arșița verii, prin vîntul iernii, geros,
Invelit în ale sufletului concentrice unde,
In căptușala hainei cu grijă cusut,
Carnetul de partid te-nsoțește oriunde.

*Să i te destăinui fără ocol, totdeauna.
Nu-i ascunde bucuriile, nici durerile-adînc îngropate
Căci el îți citește ușor văzduhul gîndurilor
In bătăile inimii, de sinceritate.*

*Și dacă-n urcușul înalt și abrupt
Din drum ți s-or întoarce visele de rugină atinse,
Privește-i numărul, citește-l atent, îndelung
Descifrîndu-i zările marilor sensuri cuprinse*

*Vei înțelege că ai alături în fiecare oră
Sub coperta carnetului, învîlvorată,
Un prieten bun și pasionat,
Care nu te va lăsa să dai înapoi niciodată.*

*Ca arborii primăvara, te umpli de lumină și — avînt
Sub acest soare torid —
Doar și Lenin, lîngă flacăra inimii,
A purtat astfel carnetul de partid.*

*In romînește de MIHAI MATEESCU
și CEZAR APREOTESEI*

PAUL GONZALES TUNION *

CÎNTEC DESPRE LENIN

*D*e adevăr îți știm viața plină,
Profet de căi spre vis deschizător,
Invățătura ta, ca o lumină
Ni-i astăzi piinea vie-a tuturor.

*Ești pentru noi ca floarea dimineții
Din raza ta e-al zilei ochi aprins
Tu ești tulpina tină ră a vieții
Și oltvătaia focului nestins.*

*In lupta ce clădește viitorul
Drapelul spre-nălțimi desfășurînd
Pe tine nu te-a înșelat poporul
Cum nici tu nu l-ai înșelat nicicînd.*

*Lumina ta ne-a licărit în gene
Ca dintr-o stea, oricînd, în orice loc
Tu din cenușa vieții pămîntene
Te-ai ridicat ca pasărea de foc.*

*Prin tine, păcii-i ascultăm chemarea
Războiul-și vede astrul asfințit
Căci dragostea-ți pentru popor e marea
Ce din popor puterea și-a sorbit.*

*Tu nu ești pentru noi trecut, tăcere
Ci către stele fruntea ne-o ridici
Ne-nduplecat ostaș, fierbinte vrere
Tu frate-al meu mai mare, drag Ilici.*

*Ostașii, spre victorie, nainte
Sub steagul tău de neclintit vor sta
Și fiecare zi ce vine aprinde
Mai luminoasă, amintirea ta.*

Traducere de LUCREȚIA POPESCU
și ION POTOPIN

*) Poet argentinian

PENTRU UN ZÎMBET!

reportaj
de
SOFIA ARCAN

Liniște! Aici, zîmbetul răsare trist, printre lacrimi.
Pășește încet! Este sfârșit de săptămână. Ziua, și ea, e pe sfârșite și somnul a început să dea tîrcoale pe la paturi.

În rezervă, lumina și-a stins licărul. În obscuritatea salonului, o pată albă — mama stă ghemuită pe scaun. Ține în palma făcută căuș, mîna fierbinte a copilului. O mîngîie ușor... mereu... La fereastră, străjer, întunericul. De undeva răzbate un plîns de sugar. Prin dreptul ușii, umbrele a două fetițe, în urma cărora se rostogolește un rîs zgîmbiu... Copilul, abia adus cu salvarea, respiră sacadat, încearcă să vorbească. Printre buzele albe, cuvintele vin greu, incoerente. Taci, mamă! Taci — șoapta e încărcată de spaimă. Pe coridor, rîsul de clopoțel al fetițelor, glasul *sorei* ce le cheamă în salon, pași mărunți, alergați, o ușă ce s-a închis zgomotos și iarăși s-a întins liniștea în spital.

Vor veni? Vor veni? — Întrebarea se repetă mintal, în timp ce mama mîngîie mîna fierbinte a copilului. Vin! Pași hotărîți, apăsați și pași abia perceptibili se opresc în fața rezervei. Ușa se deschide. S-a aprins lumina. Mama se ridică cu un oftat de ușurare. Trebuie să se facă lumină!

— Ia să te vedem, Șerbane, am auzit că ți-a cam pierit glasul — tonul este de glumă, vocea calmă, privirea *doctorului*, gravă și plină de întrebări.

— Și cum ziceai că-i spune filmului ce l-ai văzut joi? — întrebă baritonul *doctorul* înalt și bine legat.

— Por-tre-tul unui ne... ne... — vocea se frînge, maxilarele se încleştează, copilul face eforturi;... nu ppoț spune, — renunță stins copilul.

Examinarea a început. *Doctorii* schimbă între ei păreri lapidare, șoptite. *Sora* notează grăbită medicamentele ce trebuiesc ridicate de la gardă. Tratatamentul va începe imediat. La plecare, mama îi urmărește pe coridor.

— Diagnosticul?

— Endocardită trombotică. Trombul s-a fixat pe centrul nervoși ai vorbirii.

— Urmări?...

— Nu! Copilul își va reveni. Trebuie ținut sub observație permanentă; repaos total, liniște întuneric...

Se vorbește puțin. *Sora* a sosit cu medicamentele și se începe tratamentul. Tîrziu, în cabinet, *doctorul* își scoate cu gesturi obosite halatul alb.

— La ora asta mai puteți prinde partea doua a concertului — îi amintește asistentul cînd îi vede ținuta.

— Cee? A, da, nevasta a scos bilete de două săptămîni, nu l-am mai auzit de mult pe Aldulescu, dar acum... Mă gîndesc că ar trebui să revedem analizele lui de astă vară și...

Pornesc împreună spre casă, discutînd toate probabilitățile legate de caz.

Ceasul ticăie ultimile ore ale zilei. Simbătă. În sala de concert, cascade de sunete...

Sunete... deci vechiul lui pacient, — mult vorbărețul Șerban, nu mai este stăpîn pe sunete... Un minuscul cheag de sînge dar ca să-l învingă, vor trebui să lupte zile, săptămîni...

Orașul începe să-și potolească zarva. Sălile de spectacol s-au golit. Undeva, într-un bloc, la lumina scăzută a lămpii de pe birou, *doctorul* studiază. În spital, *sora* de noapte deschide din oră în oră ușa de la rezervă. Nimic nou? Nimic!

Mama ține mîna fierbinte, controlează pulsul, șterge ușor fruntea umedă, supraveghează somnul agitat. Orele se tirie greu, pline de amenințări, de triste amintiri... Cu unsprezece ani în urmă, moartea a mai dat tîrcoale inimii ale cărei bătăi le simte acum în palma făcută căuș. După trei luni de boală, copilul a fost salvat. Și iată că, după unsprezece ani, de cîteva luni boala și-a întins din nou tentaculele asupra adolescentului. Astăzi este la a treia internare în ultimile luni. Acum tratamentul! oricît ar fi el de costisitor nu mai e o problemă, acum speranța în însănătoșire mișcă sufletele părinților.

Liniște! Aici, zîmbetul răsare greu, printre lacrimi, Aici, pentru un zîmbet, sol al sănătății, un grup de *doctori* și *surori* luptă, se zbat, cercetează, vindecă. Cînd cunoști viața de zi cu zi a spitalului, cînd participi la nesfîrșitul număr de mici sau mari sacrificii și simți dragostea cheltuită pentru copiii bolnavi, a da un nume sau altul, ar fi nedrept. *Doctorul* și *sora* pot avea nume diferite și, evident, personalitate distinctă, dar colectivul le-a imprimat o notă comună: noua etică socialistă.

Ziua abia a început să-și prelingă lumina lăptoasă și *doctorul* intră în salon. Nimic din aspectul lui, nu-ți dezvăluie pe cercetătorul, omul pasionat de meserie, luptătorul plin de abnegație pentru viața copiilor. Un om obișnuit. Cu glasul blînd, liniștit, cu privirea caldă, un om de o excesivă modestie.

Acum, în dimineața ceoasă de februarie, prin spital a început mișcarea. Se face curățenie. *Sora* ia temperatura, administrează medicamentele, consultă listele de alimentație, potolește un plîns, schimbă un pat. A început o nouă zi de activitate plină de răspundere.

Absent la toată mișcarea din jur, *doctorul* ascultă atent suflul, palpează, pune întrebări copilului, glumește cu el, în timp ce privirea urmărește atentă fiecare reacție. Cînd se ridică, dă cu ochii de fața obosită a mamei.

— Nimic nou, — răspunde la întrebarea ei mută. Miine i se vor face toate analizele, sînt sigur însă că ne aflăm în fața unei... explică încetișor, caută să se facă înțeles, să insuflă curaj.

— Lungă noapte, oftează sfîrșită mama.

— Nici a doctorului nu este mai scurtă! Cînd ai un caz grav, noaptea, în afara spitalului, este nesfîrșită. Nu ai bolnavul sub ochi și ești chinuit de tot felul de întrebări. Mă se pare mai ușor cînd sînt în spital, continuă simplu, cu un zîmbet timid, *doctorul*. Voi trece mai tîrziu să-l mai văd. Dacă aveți nevoie de mine, sînt în cabinet.

A plecat. Mama a rămas nemișcată. În mintea obosită de spaimă a început să pătrundă ca un val cald, binefăcător, adîncă înțelegere, umanitatea *doctorului*. Acest om care nu vede numai „cazuri” ci și „copilul” cu toate particularitățile lui, are dreptul firească la o nelimitată încredere. Nervii încep să se destindă, mama își amintește, brusc, că există și plînsul pe lume.

— Ți-a spus nenea doc' ce am? — privirea adolescentului este conștientă, întrebătoare, nedumerită.

Nu-i loc, nu-i vreme de plîns! Zîmbetul vine chinuit.

— Nimic grav, dragul mamei! Ți voi explica miine. Acum va trebui să înghiți doctoria asta amară și să dormi...

A doua zi dimineața.

— Auzi ?

— Ce ?

— A sosit *doctorul*. Incep analizele, — șoptește greu copilul.

Intocmai. Pași apăsați, vocea baritonă chemând *sora* și, câteva clipe mai târziu, intră *doctorul* urmat de *intern* și de *soră* care aduce sterilizatorul electric.

— Ei, cum ai dormit, mustăcilă ? Bine ? Ia spune „necunoscut“. Ei, vezi că merge mai bine ? Și, zii, tot Pif îți place mai mult ? Mai știi care-s favoriții mei ?

— Da !

— Cum îi cheamă ?

— Placid și... și...

— Și Muzo, bilbiulă ! Glasul este ferm, plin. Glumele se succed în timp ce mina viguroasă ia pulsul și privirea scrutează fața decolorată. În odaia albă a năvălit o atmosferă de optimism și robustețe.

— Mă leule, tu știi ce-ți fac eu acum ?

În patul vecin, un prichindel începe să scîncească înăbușit.

— Ce te-a apucat, strop de om ce ești ! — tună spre el *doctorul*.

— Nu vreau injecție ! — suspină stropul de om.

— Fugi mă, arătare, nu vezi că avem de lucru cu Șerban ? Ia privește ce frumos stă el să-i facem analizele !

Cu o glumă, o încurajare, o mîngiere, munca a început în toate saloanele și laboratorul de analize începe să fie tot mai solicitat.

Către prînz, mare parte din analize sînt efectuate. Specialistul neurolog a fost adus în consult. În aceeași zi, mamei i se comunică hotărîrea : șase săptămîni de tratament activ cu antibiotice, vitaminizare, alimentație consistentă, riguros fixată, la care se adaugă un kilogram de portocale la zi.

Timp de patruzeci și două de zile, pentru sănătatea unui singur copil, se va cheltui aproximativ 120 de lei la zi. La o lună de la cele relatate, am întîlnit copilul plimbîndu-se prin salon. Și-a legat prietenii cu „veteranii“, cum îi numește el pe reumatici. Este același copil volubil și prietenos dinainte de „ziua mută“, cum își numește el ziua crizei. Pentru zîmbetul vesel cu care te întîmpină acest copil, *doctorul* și *sora* au luptat patru săptămîni și luptă în continuare. Pentru alți copii, zile sau luni. Spitalul clinic orășenesc de copii, secția pediatrie — Timișoara, are o mare fluctuație de bolnavi. Modest, fără zarvă, colectivul condus de profesoara Dr. Iuliana Țirlea și-a adus o contribuție însemnată la procentul scăzut al mortalității infantile din Banat în 1960 : 3,6% față de 15% în 1938.

Intimplarea m-a făcut părtașă la aducerea unui băiat în stare de colaps. În câteva clipe, profesoara, doi *doctori* și *sora* au fost în jurul patului. Ordine scurte. *Sora* aleargă după medicamente, ser, transfuzor. *Sora* de la salonul vecin i-a sărit în ajutor. Au uitat de ore, de oboseală. Cînd culorile au revenit în obraji vineți, și copilul a început să vorbească, s-au privit zîbind și s-au lăsat frunte pe două scăunele.

— Mulțumesc !

— Taci și te odihnește. Să ne putem lua valem, a trecut de 11 — a zîmbit stins *sora*.

Vorbînd despre *soră* și marea ei răspundere, *doctorul* mi-a răspuns simplu :

— Într-un spital de copii, fixarea diagnosticului și a tratamentului, fără o soră bună care să-l aplice întocmai, este egal cu o binecuvîntare, adică egal cu zero, — a încheiat zîbind *doctorul*.

Ziua de muncă a *sorei* este încărcată de zeci de lucruri, mărunte în aparență, dar toate la un loc, cîntărind greu în balanța Sănătății. Mi s-a părut firesc atașamentul copiilor față de *soră*. Lor le revine rolul ingrăt de-a „înțepa“

și de a-i face să înțeleagă că „nu doare“ și că trebuie să mănince „morcovii“ sau „pireul“ fără sare ca să ajungă voinici și să plece acasă când, în patul vecin, alt copil primește mîncarea gustoasă de la „comun“. Îți trebuie multă inventivitate ca să convingi reumaticii micuți că siropul cu salicilat este „dulce“ și poate fi ușor înghițit.

Liniște! Aici, zimbetul răsare trist, printre lacrimi. Aici, în albele saloane, doctorul și sora luptă cu abnegație pentru zimbetul vesel, sol al sănătății.

Pe această poartă de fier, intră zilnic durerea și zilnic iese bucuria.

★

390 000!

Numărul consultațiilor gratuite din oraș în 1960 pentru copii. În după-masa de primăvară timpurie m-am oprit la circumscripția 17 din piața N. Bălcescu, cîrcă ce a contribuit cu aproape 10 000 de consultații la cifra de mai sus. În sala de așteptare, zarvă și un veșnic dute-vino. Amabilă, Dr. Irinel Căpețeanu, îmi cedează un locșor în cabinet. Orele trec cu repeziciune, fără să reușim să stăm de vorbă decît fragmentar.

— Pentru Viorel sau Ioan iei medicamentele? — întreabă sora Iuliana Zaharescu, căutînd fișa în cartotecă.

— Pentru Nicolae — răspunde mama.

— Scoate și fișa Mariei, trebuie să-i dăm în continuare vitamine — completează doctorița.

— Mama aceasta duce medicamente și pentru vecine?

— Doar pentru trei copii din cei cinci pe care-i are, — zîmbește malițios doctorița.

— Mari?

— Dărămușii? Intre 4—10 ani.

Mama a plecat cu rețetele la farmacie. Vor fi decontate din cele 2 100 000 lei, alocați de sîntul regional pentru medicamentele ce se administrează gratuit.

★

— Vedeți, tanti doctor? Mi-a trecut de tot, de tot!

— Bravo Ioan! Mina albă și prelungă a doctoriței controlează degetul copilului. Altă dată nu ne mai jucăm cu sticle, ce zici?

— Nu ne mai jucăm, aprobă grav copilul.

★

— Iată-l pe Nicu! Vrei să te dezbraci ca să te mai asculte tanti doctor cu telefonul?

★

— Iuliu, dar tu te-ai îngrășat. De ce n-ai mai venit pe la noi?

Iuliu a avut o parotidită epidemică urmată de o meningită urbană. Zece zile a luptat cu boala, zece zile doctorița a trecut pragul casei și a stat lîngă patul bolnavului ore întregi. Salvarea lui poate fi înscrisă în victoria circ. 17: Mortalitatea infantilă în 1960... ZERO.

★

— Cîte grame a mai luat Rebeca? Sora de ocrotire, caută fișa mormolocului din fașă înainte de-a spune mama un cuvînt.

— Aveți un număr restrîns de copii în cadrul circumscripției? Observă că-i cunoașteți pe toți cei ce vin.

Ochii mari, luminoși, ai doctoriței Irinel Căpețeanu se opresc asupra-mi. Prin fereastră, soarele își tremură ultimele raze înaintea apusului în părul

blond, spuzindu-l cu aur. Este la sfârșitul unei zile de muncă, dar frumusețea i-a rămas proaspătă.

— Avem 1 643 copii în afară de cei care, deși s-au mutat în alte circumscripții, pentru simplul motiv că ne-am împrietenit de mult, continuă să vină tot la noi. În circumscripția noastră, munca s-a desfășurat cu multe greutăți la început. Cabinetele particulare răspândite prin aceste străzi, creaseră, în lungul anilor, tradiția că un copil nu poate fi tratat eficient decât cu mulți bani. Munca s-a dus din casă în casă. Prietenia între personalul sanitar și părinți și dintre noi și copiii a fost primul pas.

— Mamele vin și pentru sfaturi în alimentația dietetică.

— Copiii s-au obișnuit să vină singuri la consultații.

Discuția devine generală. Sala de așteptare a rămas pustie. Orașul își aprinde luminile. Atmosfera de prietenie și veselie ce domnește între doctoriță și surori mă reține, deși știu că ar trebui să plec. Cînd o doctoriță mai este și președinta sindicatului la spitalul de copii, activistă în Consiliul sindical regional și mai are și o serie de alte sarcini obștești, orele zilei sînt programate riguros. Zece ani de activitate profesională adună multe amintiri, și vesele și triste, dar uite că vremea zboară și acasă o așteaptă cei doi copii.

Mă ridic, gata de plecare. Pe birou, sub cristal, poze de copii zîmbesc doctoriței. Zîmbete vesele, solia sănătății.

SOFIA ARCAN

A. PASCENKO : Ape de primăvară

Coloane vegetale, de brazi și de goruni,
Asistă exhumarea străvechilor străbuni;
Robuste siluete suportă cu vigoare
Exodul lor fantastic și nesperat spre soare.

Peste coloane munții cu îndîrjire-apasă
Și ar ceda îndată fragila lor carcasă
De n-ar simți alături, mai tare decît fierul,
Un umăr ce veghează neîntrerupt : minierul.

Și nu mai reînvie sub negrele cupole
Acea legendă tristă cu meșterul Manole,
Făptură mare, albă, strivită de genune,
Săpînd subpămîntene palate de cărbune...

ION ACSAN

Vreau să vorbesc despre om

I

Vreau să vorbesc despre om,
așa cum pădurile vorbesc despre pămînt,
așa cum izvoarele vorbesc despre mare.
Vreau să vorbesc despre om,
cu cei 20 de ani ai mei înfipti în timp ca o flămură,
cu cei 20 de ani ai generației mele înfipti în timp ca o certitudine.
Vreau să vorbesc despre om!
Despre mîna fierarului ce caută seva ascunsă-n metale
și o rupe din lanțurile ei
poruncindu-i să se arcuiască în mii de tipare,
despre mîna tînărului zidar
ce adună în zid marea și zările împreună
și despre privirile lui aprinse ca o flăcără albastră în timp.
Vreau să vorbesc despre om,
pentru că numai lui văzduhul îi întinde cupe mari de argint, cupele soarelui,
pentru că numai lui cîmpiile îi povestesc despre tinerețe și dragoste.

*Da! Noi am strîns apele acestea în pumni
și le-am zvîrlit ca pe niște buzdugane imense în zări.
Acum zvîcnesc cu sîngele a mii de cai putere
în inima patriei.*

*Da! Noi am strîns forțele pămîntului sfărîmate în dune
și le-am silit să pulseze într-un singur trunchi.
Acum holdele sînt ca o mare
galbenă
amețită de soare.*

*Pentru sîngele a mii de cai putere ce zvîcnește în inima patriei,
pentru holdele, ca o mare
galbenă
amețită de soare,
vreau să vorbesc despre om.*

*Vreau să vorbesc despre om!
Despre cîntecele Bicazului
ce îmi strecoară în trup,
ca în vinele pline de nopți ale copacilor,
ape de aur.
Și despre flăcările Reșiței
întrînd cu umeri largi în timp
ca un albatros imens ce împinge zările mai spre soare.
Vreau să vorbesc despre lumină!
Vreau să vorbesc despre om!*

ADRIAN MUNȚIU

hotăritoare a luptei partidului și a clasei muncitoare. Astfel într-un *Poem din niște vremuri grele*, datat februarie 1944 și publicat în *Viața românească* din noiembrie 1944, Al. Philippide își destăinuia zăbuciumul lăuntric, detașarea protestatară față de realitățile crunte din acele vremuri, dar își exprima totodată și încrederea în biruința unei astfel de lumi :

*Deasupra veacului un vuiet greu
Singular sînt cu timpul meu.
O, vînt al nopții, tu care m-ascuți,
Mini, poate, cei pușini vor fi cei mulți
Și timpul meu de-acum va fi, cînd ora
Lucidă va suna, al tuturor.*

*De veghe sus, aștept neadormit
Lumina vie,
Pecetluiesc cu lună singerie
Această singuratecă solie
Și o trimit
În calea zorilor care-au să vie.*

Izvorul speranței și încrederii în zorii unei alte lumi se afla, fără îndoială, în ecoul indirect pe care l-a avut în inima și conștiința poetului lupta partidului nostru și a clasei muncitoare pentru dreptate și libertate, pentru zdrobirea jugului fascist.

Eliberarea patriei noastre a fost salutată de către scriitorii legați de popor cu un sentiment de profundă bucurie, venind să încununeze supremațiile lor așteptări și nădejdi de mai bine. În articolul *Ora mult așteptată*, publicat în august 1945, Gala Galaction scria : „În seara de 23 august 1944, ne strecurasem în București și ascultam, înfrigurăți, un glas care vestea, cu solemnitate, eliberarea Parisului... Parisul e liber!... O, cînd va veni și ceasul nostru!...”

Și era să fie chiar în seara de 23 August. Radio ne vestește repetat că o înștiințare de mare importanță va fi difuzată peste cîteva minute...

Iat-o!... Rubicomul de nebunie și de singe a fost trecut! Guvernul de azi dimineață nu mai este! Dictatura s-a prăbușit! Poporul, în ultimul moment a biruit silnicia, instaurată cu patru ani mai înainte...

Bucuria fiecăruia dintre noi este atât de mare ca și sentimentul că sîntem contemporanii și părtașii unui eveniment covârșitor, care – asemenea munților celor mai înalți – va aduna în jurul lui nouriile altor evenimente și nouriile istoriei și ai legendei...”

În primii ani de după eliberare, lupta partidului pentru zdrobirea dictaturii fasciste era zugrăvită încă abstract, predominînd poezia agitatorică, de atitudine. Rolul determinant al partidului era sugerat adesea în cadrul unor explozii entuziaste de bucurie în fața vremurilor noi, sau în cadrul unor inflăcărâte chemări la luptă. În poezia *Veac nou*, apărută în *Viața românească* din iulie – septembrie 1945, evocînd realizările tragice din timpul războiului, Dumitru Corbea scria :

*Unde era omul exploatat, omul sărac,
Omul acestui lung sfîrșit de veac?
O torță, dintre atîtea torți,
A aprins lumina la toți
De unde a pornit ca un eou
Bucuria veacului nou.*

Oglîndirea luptei partidului pentru eliberare s-a realizat concomitent cu dezvoltarea și îmbogățirea literaturii noi, cu lărgirea orizontului ei ideologic și perfec-

ționarea mijloacelor de exprimare artistică, concomitent cu situarea tot mai fermă a scriitorilor pe pozițiile realismului socialist. Partinitatea comunistă a literaturii noastre noi, înțeleasă ca o slujire conștientă și fățișă a cauzei clasei muncitoare, a constituit busola care i-a orientat pe scriitori către cele mai importante teme, către reflectarea artistică a ceea ce este esențial și determinant în transformarea realității contemporane, în măreața operă de făurire a unei lumi noi.

În perioada anilor 1949-1955, lupta partidului pentru eliberarea patriei de sub jugul fascist nu constituia încă tema integrală, principală, a unor scrieri literare, ci era zugrăvită numai în cadrul unor opere cu preocupări diverse. Cel ce s-a apropiat de această temă încă din 1949, înfățișând-o în câteva imagini clare și semnificative, a fost Mihail Sadoveanu, în romanul *Mitrea Cocor*. Apariția acestui roman, în care era prezentă lupta partidului clasei muncitoare, reprezenta un gest salutar și de mare însemnătate, venit din partea unei personalități literare impunătoare, ca aceea a lui Mihail Sadoveanu.

În anii următori, literatura noastră nouă s-a îmbogățit cu opere tot mai valoroase, consacrate unor teme importante și de mare actualitate. Îndeosebi romanele apărute în această perioadă au oferit tablouri complexe ale societății românești contemporane, reliefind lupta partidului printr-o ramură principală, esențială, a acțiunii. Ilustrativ, în acest sens, este romanul *Străinul* de Titus Popovici. Acțiunea romanului, desfășurată pe planuri multilaterale, urmărind evenimentele petrecute în diferite medii și pătri sociale, conturează amplu și veridic un tablou cuprinzător al societății românești de la sfârșitul celui de al doilea război mondial, punctul nodal constituindu-l momentul eliberării de sub jugul fascist.

În romanul său, Titus Popovici dezvăluie în profunzime caracterul duplicitar și fățarnic al reprezentanților partidelor „istorice”, le evidențiază cu putere acuza-torele țelurile meschine, trădătoare, de asigurare a unor interese strict individuale. Romanul demonstrează în imagini generalizatoare, de mare forță de convingere, că lupta energetică și plină de abnegație pentru înfringerea mașinii de război hitleriste și pentru eliberarea țării de sub jugul fascist, a fost organizată și purtată de către masele muncitoare conduse de Partidul Comunist Român. Scenele și episoadele romanului, care zugrăvesc lupta partidului și a comuniștilor, emoționează și conving prin gradul înalt al autenticității lor realiste, prin dramatismul intens al imaginilor pe care le conțin. Când în orașul ardelean, unde e plasată acțiunea, sosește o comisie germană pentru a demonta fabrica de armament, comitetul județean al Partidului Comunist Român mobilizează și inflăcărează masele muncitoare la luptă împotriva acestui jaf. Un dirz muncitor comunist, Horvath, difuzează cu curaj manifestul comitetului județean P.C.R. La chemarea Partidului Comunist, muncitorii împiedică demontarea fabricii și transportarea ei în Germania. După 23 August însă, când Armatele Sovietice eliberează o mare parte din teritoriul țării noastre, orașul ardelean se afla într-o situație neprielnică, fiind amenințat cu jefuirea lui de către hitleriști. Atunci, în fața noii situații, Partidul Comunist organizează insurecția armată a maselor muncitoare și ia hotărârea de a demonta de data aceasta fabrica, spre a o apăra de furia și jaful fasciștilor.

Aceste momente zguduitoare, de luptă decisivă, și-au aflat în romanul *Străinul* o oglindire plină de dramatism epic, scriitorul selectând și evocând faptele și situațiile semnificative, esențiale, înconjurându-le într-o narațiune desfășurată

vertiginos. Episoadele se înlanțuie gradat, reliefind pregnant acțiunile organizate de Partidul Comunist și de gărzile muncitorești inarmate. Partidul Comunist, prin membrii săi devotați, este mereu prezent în mijlocul muncitorilor, insufletindu-i la luptă. Cind hitleriștii încep să se năpustească asupra orașului, un reprezentant al partidului le vorbește astfel muncitorilor din fabrica de armament: „*Vă amintiți cât am luptat ca fabrica să nu fie demontată. E a noastră și n-aveau dreptul să o ducă! Acum, tovarăși, tot pentru că e a noastră, trebuie s-o demontăm. N-o s-o lăsăm fasciștilor. Armata Roșie nu e departe. Partidul Comunist cheamă pe toți patrioții...*” Sub conducerea vechiului și încercatului comunist Jurca, muncitorii fabricii de armament răspund chemării partidului și pornesc lupta cu arma în mână împotriva hitleriștilor, alături de armata română aflată în oraș. Lupta se duce crincen, cu eroism, muncitorii inarmați și ostașii fiind gata să-și sacrifice viața pentru asigurarea și acoperirea transportului instalațiilor fabricii. Paginile romanului care descriu lupta împotriva hitleriștilor sînt edificatoare pentru spiritul de jertfă patriotică ce îi însufleșea pe comuniști și pe ceilalți muncitori din fabrică, sînt pline de dramatism și semnificații majore.

Mărtorii ale luptei partidului nostru pentru eliberarea patriei de sub jugul fascist aduc și piesele de teatru *Arcul de triumf* de Aurel Baranga și *Orașul în flăcări* de Mihail Davidoglu, reprezentată în 1945. Ca și în *Străinul*, în piesa *Arcul de triumf* acțiunea se desfășoară pe două mari planuri paralele, într-un oraș din Moldova, în vara anului 1944. Unul ne introduce în atmosfera familiilor burgheze care, speriate de apropierea frontului, încearcă tot felul de mașinațiuni pentru a se salva. Celălalt plan ne relevă lupta muncitorilor comuniști din oraș, organizați și îndrumați de o tinără energică, Magda, trimisă specială a Comitetului Central al partidului, în acest scop. Piesa nu are însă un conflict dramatic intens, acțiunile întreprinse de comuniști nefiind prezentate direct pe scenă. Cu toate acestea, cele câteva scene în care Magda discută și organizează lupta împreună cu tovarășii săi, sau în care aceștia înfruntă cu dirzenie pe zbirii siguranței, sînt edificatoare pentru eroismul și abnegația de luptă patriotică a comuniștilor.

Piesa lui Mihail Davidoglu are, în general, aceeași structură ca și *Arcul de triumf*. Acțiunea ei, care se petrece tot timpul într-un subsol al unei clădiri, transformat în adăpost, este mai puțin bogată în evenimente. Evocînd momentele încordate din preajma lui 23 August 1944, piesa se menține aproape numai pe linia discuțiilor dintre personaje, evidențiînd însă cu claritate cum se reflectă evenimentele hotărîtoare din acele zile în conștiința și psihologia diferitelor personaje. Raluca Caramfil și fiul ei George sînt moșieri, privesc cu aversiune actul întoarcerii armelor împotriva hitleriștilor, gîndindu-se la pozițiile lor de exploatare. În totală opoziție cu aceștia se află însă Dumitru, muncitor comunist, devotat luptei partidului. În momentul hotărîtor al întoarcerii armelor, Dumitru luptă energic în rîndul gărzilor patriotice muncitorești, organizate de partid, pentru alungarea și înfrîngerea hitleriștilor.

În perioada de pînă prin 1957-1958, tema atît de importantă a luptei partidului pentru eliberarea patriei de sub jugul fascist a cunoscut, în cadrul oglindirii ei artistice, o etapă de cristalizare a direcțiilor ei fundamentale. Tratară literară a acestei teme a urmat un proces de maturizare treptată, de la evocarea ei episodică, în cadrul unor scrieri cu preocupări diverse, pînă la zugră-

virea amplă și complexă, în cadrul unor construcții epice, lirice sau dramatice unitare.

Sărbătorirea celei de a XV-a aniversări a eliberării României de sub jugul fascist, în 1959, și cel de al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Român, din iunie 1960, au constituit evenimente de o deosebită importanță, care au avut un larg și viu ecou în inima și conștiința maselor populare, deci și în inima și conștiința scriitorilor. În cinstea acestor mari evenimente, scriitorii noștri au abordat această temă cu și mai multă amploare și capacitate de reflectare artistică, străduindu-se să creeze opere încheiate, consacrate în întregime luptei partidului. Începutul l-a făcut Aurel Mihale încă din 1957, cu nuvela *Zile de luptă* din volumul *Noști înfrigurate*, apoi Francisc Munteanu cu romanul *Statuile nu ridă niciodată*. Au urmat în 1959, romanele *Bariera* de Teodor Mazilu, *Șoseaua Nordului* de Eugen Barbu, nuvela *Un civil în tranșee* de Haralamb Zincă, poemul *Întoarcerea armelor* de Mihai Dragomir, *Oratoriul eliberării* de Eugen Jebeleanu, precum și piesele de teatru *Surorile Boga* de Horia Lovinescu și *Passacaglia* de Titus Popovici. Iar în 1960, în cinstea celui de al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Român, a apărut culegerea de poezii *Cântare Partidului*, care însumează în cadrul ei cele mai frumoase și mai vibrante versuri prin care poezii noștri aduc un cald și entuziast elogiu luptei partidului.

Nuvela *Zile de luptă* de Aurel Mihale zugrăvește în câteva imagini succinte, dar esențiale, solidaritatea de clasă a maselor muncitoare cu lupta partidului și a comuniștilor, ecoul viu și eficient al acțiunilor întreprinse de partid, în inima și conștiința muncitorilor, în timpul celui de al doilea război mondial.

Acțiunea nuvelci, rememorată așa cum s-a răsfrânt ea în mintea și sufletul unui adolescent, se desfășoară în vara anului 1944, în București. Lupta partidului pentru ieșirea din război și pentru alungarea fasciștilor căpătase atunci o mare amploare și tenacitate, infruntând măsurile teroriste tot mai acerbe ale dictaturii antonesciene.

Nuvela lui Aurel Mihale relevă îndeosebi felul în care lupta partidului și a membrilor săi devotați se face simțită în mijlocul maselor, în conștiința acestora, orientându-le și mobilizându-le în aceeași direcție. Pentru a realiza aceasta, scriitorul apelează la fapte și întâmplări cu o mai mică rază de întindere, la instatance, luminându-le puternic sensurile lor majore.

O carte care evocă atmosfera și evenimentele de la sfârșitul celui de al doilea război mondial și în primul rând lupta partidului și a comuniștilor pentru eliberare, este *Bariera* de Teodor Mazilu. Cartea are unele pagini mai puțin consistente, din care cauză unele aspecte ale luptei partidului împotriva dictaturii fasciste apar insuficient conturate. Tinărul prozator a obținut realizări pozitive mai ales în direcția reliefării cu claritate a personalității vii, dinamice și de superioară ținută morală a muncitorului comunist Vișu. El este un clarvăzător, condus în toate acțiunile sale de o dirză conștiință de clasă și de un fierbinte patriotism, slujind cu abnegație cauzei partidului. E plin de umanitate, de cinste și de generozitate, dar și de ură împotriva asupritorilor. Acest muncitor înzestrat cu nobile trăsături de caracter, apare ca o lumină în viața cartierului, ducând printre oamenii de aici ideile și năzuințele Partidului Comunist.

Lupta partidului nostru pentru zdrobirea dictaturii fasciste și pentru lămurirea și atragerea maselor de partea forțelor progresiste, mai ales în timpul

ultimului război mondial, s-a desfășurat, desigur, și sub acest aspect, al intervenției active a comuniștilor în viața oamenilor din cartiere, dar nu s-a limitat la aceasta, ceea ce demonstrează și Teodor Mazilu în *Bariera*. Vișu este înfățișat în acțiune, în luptă energetică, întreprinzând fapte eroice. Împreună cu un alt muncitor comunist, Tabarcea, Vișu provoacă un mare incendiu la o fabrică de armament, sabotând astfel mașina de război hitleristă. Acest episod este, însă, din păcate, prea sumar înfățișat în paginile cărții și, deși contribuie la conturarea profilului de luptător comunist al lui Vișu, neglijează reliefarea legăturii permanente a partidului cu masele. Un episod zugrăvit cu mai multă adâncime, edificator pentru lupta dusă de partidul nostru pentru eliberarea de sub jugul fascist, este episodul final al cărții, care descrie transportul de arme organizat de Vișu, în vara anului 1944, în vederea pregătirii insurecției armate. Vișu își îndeplinește cu eroism sarcina pe care partidul i-a încredințat-o, de a transporta în București un camion plin cu arme.

Zugrăvirea amplă a insurecției armate a realizat-o Eugen Barbu, în romanul *Șoseaua Nordului*. În centrul romanului se află figura muncitorului comunist Mareș, evoluția destinului lui corelându-se cu acțiunile de luptă întreprinse de Partidul Comunist, în timpul celui de al doilea război mondial, pentru răsturnarea dictaturii antonesciene și alungarea invadatorilor hitleriști.

În partea sa finală, romanul *Șoseaua Nordului* zugrăvește amplu, deși incomplet, insurecția armată a detașamentelor muncitorești, întregind astfel șirul de imagini care evidențiază lupta Partidului Comunist Român pentru eliberarea patriei.

Eroii romanului sînt văzuți în primul rînd în acțiune. Preocupîndu-se însă, în mod exclusiv, cum s-a mai remarcat, numai de latura concretă, practică, a acțiunilor eroilor săi, Eugen Barbu a neglijat prezentarea vieții interioare, a orizontului moral-politic al comuniștilor. Pe de altă parte, neadîncînd figurile comuniștilor, scriitorul îi prezintă izolat. Această neglijare a sublinierii raporturilor comuniștilor cu oamenii în mijlocul cărora trăiesc a făcut ca romanul să ilustreze insuficient legătura trairnică și continuă a partidului cu masele muncitoare.

Alături de aceste ample construcții epice, în care oglindirea luptei partidului pentru eliberarea patriei constituie obiectivul principal, unitar, se situează și poemul lui Mihai Dragomir, *Întoarcerea armelor*. Concentrîndu-se, cum arată și titlul, asupra momentului capital al întoarcerii armelor armatei romine împotriva hitleriștilor, poemul evidențiază, inițial, starea de spirit a ostașilor și situația din pragul dezastrului, în care ajunsese țara. Ostașii erau încercați de sentimentul greu al deznădejdii și al umilinței, de ură și revoltă împotriva unui război odios, al cărui scop nu-l înțelegeau și nu-l aprobau, erau cuprinși de durere în fața ororilor care sfirteceau și întinaseră țara. Poemul lui Mihai Dragomir demonstrează că salvarea din acea stare de lucruri s-a datorat luptei energice a Partidului Comunist Român. Versurile au o profundă vibrație lirică, o desăvîrșită capacitate de sugerare, de emoționare și convingere, utilizînd simboluri, metafore și comparații de largă expresivitate, cu o vie putere de a reda intensitatea dramatică a acelor momente în întreaga ei autenticitate, în amploarea semnificațiilor ei social-umane. În numele celor care au înțeles sensul adevărat al vieții și al luptei lor, Mihai Dragomir aduce un emoționant imn de laudă avangardei clasei muncitoare

în capitolul intitulat *Partidului*, din care cităm aceste strofe de o deosebită frumusețe :

*Noi rătăceam. Vedeai și pentru noi.
Noi nu-ndrăzneau. Tu străbăteai prin stincă.
Din deznădejdi și cumpeni de război
ne-ai dus spre matca sigură și-adîncă.*

*Noroiul de pe frunți tu ni l-ai șters,
cu mîna caldă, gingașă, de mamă.
Din baosul din noi făcut-ai vers,
din gîndul nerostit - zvicniri de lamă.*

*Ne-ai scos din ploii de zgură și acid,
ne-ai arătat ce-aproape ni-i Comuna,
și semn de netrecut ai tras, partid,
între trecut și noi, pe totdeauna.*

Lupta partidului și a comuniștilor pentru zdrobirea jugului fascist a fost evocată în versurile multor poeți. Astfel, pe lângă versurile din *Oratoriul eliberării* al lui Eugen Jebeleanu, scrise pentru cor, soliști și orchestră, care evocă patetic, dinamic, lupta eroică pentru eliberarea patriei, amintim poemele *În noaptea aceea* de Ion Bănuță, *Acesta e Ilie Pintilie* de Demostene Botez, *Celor de la „Haș”* de Miron Radu Paraschivescu, *Petre Gheorghe* de Eugen Jebeleanu, *Sub stele mari de August* de Radu Boureanu și multe altele. Poemul *În noaptea aceea* de Ion Bănuță, evocînd atmosfera unei închisori în care erau deținuți comuniștii, sugerează astfel momentul suprem al eliberării poporului :

*De larma grea din închisoare
scăldat într-un potop de soare,
tresare Petre ! Ce-i ?
Vrun vis ?
Vro tulburare cu temei ?
În noapte,
scrișnete de chei
și viuet, parcă n-a mai fost !
S-a dat alarma la vrun post ?
- „Nu-i vis, tovarăși ! Nici alarmă !
Poporul lanțurile-și șfarmă !”*

La sărbătorirea celei de a XV-a aniversări a eliberării patriei, dramaturgia noastră a fost prezentă în primul rînd prin piesele *Passacaglia* de Titus Popovici și *Surorile Boga* de Horia Lovinescu. *Passacaglia* își desfășoară acțiunea chiar în zilele de 23 și 24 August 1944, în momentele cînd lupta împotriva dictaturii fasciste și a hitlerismului a devenit concretă, deschisă. Piesa, conținînd și episoade de evocare retrospectivă, prin discuțiile dintre personaje, evidențiază două moduri de împotrivire și de luptă împotriva dictaturii fasciste și a cîmpirii hitleriste. Profesorul și Andrei sînt izolați, desprinși de complexul realității în care trăiesc. Andrei, refuzînd să meargă în război a stat trei ani ascuns în pivnița profesorului. La antipodul acestora se află luptătorul comunist Mihai. El nu a fost un izolat, nu și-a manifestat în genunchi ura și revolta împotriva asupritorilor, ci s-a încadrat în lupta organizată și energică a clasei muncitoare, a partidului ei revoluționar. De aceea, în zilele lui august 1944, Mihai luptă cu arma în mînă împotriva hitleriștilor, alături de ceilalți tovarăși ai săi, educați și mobilizați la acțiune de către

Partidul Comunist. Prin intermediul acestui personaj, al acțiunilor lui, piesa reliefează clar faptul că singura forță care a luptat conștient, cu hotărîre și eroism, împotriva fascismului, a fost partidul clasei noastre muncitoare.

Același fapt îl demonstrează convingător și piesa *Surorile Boga* de Horia Lovinescu, zugrăvind acțiunile dirze ale muncitorului comunist Pavel Golea și ale altor muncitori devotați luptei partidului, atît în timpul războiului cit, mai ales, în momentele decisive ale alungării și zdrobirii cotropitorilor hitleriști. Prin relevarea atitudinii și destinului unui alt personaj principal, doctorița Iulia Boga, care îl înțelege și îl sprijină pe Pavel Golea, alăturîndu-i-se conștient, piesa evidențiază un alt aspect esențial al realităților din acea epocă, și anume faptul că lupta partidului nostru pentru eliberarea patriei de sub jugul fascist a avut un puternic ecou în rîndurile oamenilor cinstiți, în inima și conștiința acestora.

Lupta partidului nostru pentru eliberarea patriei de sub jugul fascist a devenit, așadar, una din cele mai importante și mai valoroase teme ale literaturii noastre actuale. Astăzi oglindirea luptei partidului pentru făurirea unei lumi noi este pentru scriitorii noștri o problemă de conștiință artistică, pe deplin corespunzătoare năzuinței lor nobile de a sluji cauza celor ce muncesc. Este tema prin tratarea căreia se relevă noile fapte pline de măreție ale clasei muncitoare și ale partidului ei, care înfăptuiesc cu entuziasm și eroism visurile cele mai înălțătoare ale poporului.

TEODOR VIRGOLICI

VLADIMIR CIOKOV

Cuvinte pentru partid

Slavă Partidului!... Că astăzi prin țară
De fulger ni-s pașii și vrerile toate
Și că-n vrednicie și muncă, uniți,
Din calea deschisă nimic nu ne-abate.

Slavă Partidului!... Că urmîndu-i îndemnul
Ne-am smuls de pe umeri povara de piatră
Sub care striviți și flămînzi, cu sîngele nostru
Hrăneam ca pe-un vîsc trîndăvia bogată.

Slavă Partidului!... Că orașele noastre
Cresc nalte-n al muncii zvon nou, creator —
Cu ziduri de purpur pe zările albastre
Luminîndu-ne drumul spre viitor.

Slavă Partidului!... Că-nfrățitele holde
Văturesc tot mai larg, mări pletoase de grîne
Și livezi de smarald ce vestesc pentru toți,
Pîrguită, răsplată bucuriei depline.

Slavă Partidului!... Că azi toți copiii
Patriei mele, din slove de soare
Sub pașnic văzduh își șes fericiți
Ale visului zboruri cutezătoare.

Slavă Partidului!... Că-n libertate
Creem, primenindu-ne viața într-una.
Sub roșia-i flamură, în curînd vom ajunge
Răsăritul Comunei cu mina...

Intermezzo de primăvară

Atît de fragedă și tinără, plecată
Pe cartea-i dragă, la fereastră, învăînd
Frumoasă-i precum zorii cînd de-o dată
Cu aripi roșii zarea o cuprînd.

De-atîtea ginduri plină, nici fruntea nu și-o saltă
Deși-mpupit e parcul, și o mie
De melodii răsună-n crengi, lumina naltă
Țesînd-o-n vîlul lor cu frenezie.

O-mbie strada și grădina, -ntr-una, dar
Citind, ea n-are timp să le audă —
Căci chei de aur, slovele îi par
Cu care-n ale vieții taine-o să pătrundă.

Și-așa cum o privesc — cu fruntea-n carte —
Un roi de gânduri mă înalță-n zbor,
De-mi pare că prin ochii ei citesc, departe
In minunatul vieții noastre viitor...

In românește de HARALAMBIE ȚUGUI

Colocviu pe culme

Sintem aci doar eu și cerul.
Cerule și eu, aproape, ca doi prieteni.
Aci, pe culme, unde ne-am întâlnit,
Noi discutăm lucruri ciudate.
Eu privesc: ceru-i albastru.
Și cerul privește: ochi-mi sînt albaştri,
Și ne mirăm, ne mirăm amindoi!...
Cum se face că ceru-i albastru,
Și ochii mei, întocmai, de un albastru pur!?
Rudenii sîntem oare? Cine poate știi!...
Cum și-a scuturat cerul culoarea-n ochii mei?
„Eu sînt mai vîrstnic decît tine —
Îmi zice cerul — a mea-i culoarea!”...
Iar eu cuget: să-l cred oare?
Dar las' de ce să mă împotrivesc?
Știu: culoarea-a fost întîi a cerului,
Dar, iată, a rămas în ochii mei:
Iar acum spre spații noi înaintînd,
Și cerul și albastru-mi aparțin
Și mă joc cu ele ca un copil.

Traducere din limba sîrbă de GEORGE BULIC

cronica literară

DUMITRU MIRCEA: „OAMENI ȘI PĂMÎNTURI“

I ntr-un articol publicat în Gazeta literară, criticul Liviu Călin se străduiește să desființeze nu întotdeauna cu efort de argumentație, ultimul volum al scriitorului Dumitru Mircea, Oameni și pământuri. După opinia criticului, cartea s-ar caracteriza prin „descrierea calpă, idilică a fenomenelor”; în ea ar predomină „convenția plată” și „artificialitatea pină la stridență”, uneori chiar „vulgaritatea”. Pe plan tematic „Dumitru Mircea ne rămâne dator cu scrieri orientate spre ceea ce este puternic, semnificativ în contemporaneitate”, evenimentele povestite în carte fiind, chipurile, vechi, depășite.

Iată câteva din obiecțiile criticului; chiar dacă formularea este atât de categorică, nu vom susține că, în esență, el nu are, uneori, dreptate. Ceea ce mă îngrijorează, însă, este vădita supralicitare a cusurilor. Despre calitățile scriului lui Dumitru Mircea, Liviu Călin amintește din convență, într-o suspect de precipitată goană a condeiului. Pe cât au fost de categoric formulate cusurile, pe atât de evaziv sînt amintite părțile pozitive. Astfel scriitorul „încearcă să schițeze portrete”; acela al Ioanei Onu din nuvela Pământurile e un „izbulit portret de țărancă înaintată” (carevasăzică, vom conchide noi, nu e numai „o încercare” de portret); „autorului îi sînt cunoscute unele aspecte specifice satului actual” (și, atunci, ne întrebăm noi, mai e el chiar atât de debitor contemporaneității?); în sfîrșit, două povestiri, Tata și Pământurile, conțin „pagini nelipsite de autenticitate”. Cam atât despre calitățile cărții. Or, noi sîntem de părere că ea are mai multe. De ce un critic, care s-a dovedit sagace în a descoperi cusurile, devine posac atunci cînd ar trebui să descopere și aspecte pozitive? Alcătuită astfel, trunchiat, judecata de valoare șchioapătă. Imaginea de ansamblu a volumului nu poate fi aceea spre care, pîrtinitor, se îndreaptă concluziile criticului Liviu Călin. Articolul amintit poate fi, totuși, un bun punct de plecare în discutarea volumului. Manșeta sa poartă titlul: „Scriitorul și viața”. Problema care se pune e, într-adevăr, cît și cum a reușit scriitorul să redea, în volumul său, caracteristicile contemporaneității.

Oameni și pământuri conține o suită de povestiri și nuvele legate de viața de astăzi a satului ardelen. Bogăția materialului faptic învederează la scriitor o cunoaștere detaliată a problemelor care frămîntă viața satului. Evenimentele descrise sînt contemporane; ele sînt grupate, mai toate, în jurul unui moment important — trecerea țaranului individual în gospodăria agricolă colectivă.

Cele două cicluri pe care le conține volumul au titluri simbolice: Prietenul cel bun și Oameni și pământuri. În primul ciclu scriitorul caută să înșfășeze rolul important pe care îl au în problema colectivizării, activității de partid. În ciclu există, deci, o unitate tematică în jurul căreia se strîng, ca într-un mînunchi,

portrete, gânduri și semnificații care evidențiază toată strădania activistului de partid în munca sa entuziastă de influențare și de transformare a conștiinței oamenilor. O reușită în această direcție este povestirea Prietenul cel bun.

Figura activistului de partid Gherasim nu apare aici, în prim plan, niciodată. Dar cititorul își dă seama limpede că tribulațiile povestitorului — țăranul șovăielnic Dumitru — între dorința de închiaburire și tendința de a intra în gospodăria colectivă iau sfârșit, tocmai datorită influenței nevăzute, dar pe care o simțim în conștiința povestitorului, a „prietenului cel bun”, activistul de partid Gherasim.

Dar încercarea de a surprinde esența unui personaj complet, activistul de partid, nu se bucură, în scrisul lui Dumitru Mircea, întotdeauna de reușită. Acești Davidovi autohtoni risipiți prin satele ardelene nu sînt văzuți, în unele povestiri în funcție de relațiile și realitățile diferențiate ale satului în preajma colectivizării. Tendința de simplificare îl văduvește câteodată pe scriitor, de o perspectivă de ansamblu. În Pe drum, un personaj mărturisește cum, datorită eforturilor „retorice” ale activistului de partid, tovarășul Nistor, a devenit, în două ore, „mai colhoznic decît toți rușii”. O astfel de lămurire cu mijloacele unei persuasiuni oratorice ne apare neversosimilă.

Cusurul principal al portretisticii activistului de partid „încercat” de Dumitru Mircea e însă altul. Scriitorul eludează complicatelor raporturi sociale care stau la baza convingerii țăranilor în vederea intrării în gospodăria colectivă. El le înlocuiește cu explicații particulare, îndeobște de natură sentimental-erotică. E un procedeu pe care-l întâlnim cu regularitate. În Inimă caldă, Nicodim are inițiativa înființării unei gospodării colective. De ce? Pentru că la el „trăgea mereu activistul de la raion. Se înfiripase ceva între el și fată...?” (e vorba de fata lui Nicodim, n. n.). Ilie Dragoman, activist de partid, e atras, în Cîntecul greierilor, de fata lui Sima Obrejan, Mărioara. Sima ar fi fost un om de nădejde pentru viitoarea gospodărie. Fata era îndrăgită și de un țărcău, Petru; pentru a evita clevețerile satului, care i-ar fi primejduit munca de lămurire, Ilie Dragoman își calcă pe inimă. Explicații asemănătoare găsim și în povestirea mai amplă Greșala tovarășului Corpădean. Încercările lui Corpădean de a-l convinge pe Bodor baci, țăran fruntaș, de a intra în colectivă, sînt înfructuoase; de abia după moartea lui Corpădean își va da seama bătrînul de calitățile lui Corpădean; departe de a căuta să-i cucerească fiica, pe Marika, acesta o scăpase din ghearele unui seducător de profesie. Impresionat de curățenia sufletească a activistului decedat, Bodor baci își revizuieste convingerile și, în final, devine președintele colectivei.

E evident că aceste încercări ale scriitorului de a surprinde bogăția sufletească a activistului de partid nu sînt încă mulțumitoare. Personajul, unic, sub diferite ipostaze, nu e realizat întotdeauna în imagini literare puternice, impresiionante. Sondajele în inima sa trebuie să fie mai adînci și mai subtile. Intenția scriitorului, mărturisită în „Inchinarea” cărții, aceea de a arăta figura luminoasă a activistului de partid, nu depășește totdeauna valoarea dezideratului. Mai inspirat se dovedește Dumitru Mircea în al doilea ciclu al volumului, unde exploatează cu certă îndemînare scriitoricească antiteza dintre pămîntul de odinioară, factor de ură și învrăjpire, și pămîntul de astăzi, unificator al muncii și năzuințelor oamenilor. Nucul, odinioară semn al înfrățirii; nucul a ajuns — cum notează hitru povestitorul — să facă parte „din fondul indivizibil al gospodăriei”. Impresionantă este antiteza dintre trecut și prezent în Tata. E zugrăvită aici, cu o remarcabilă economie de mijloace, viața trudită a unui țăran care se chinuie

zeci de ani pentru a-și putea plăti datoria contractată prin cumpărarea unui petec de pământ. Stabilizarea îl scapă dintr-odată. Orînduirea cea nouă nu-i dă bătrînului izbăvirea doar de „dubînda” cămătarilor, ci îi oferă încrederea în viața pe care, de abia acum, o trăiește cu adevărat omenește.

Cea mai reușită proză a întregului volum este nuvela Pămînturile. Intinsă pe o arie mare de timp, bogată în problematică, nuvela este în același timp concentrată. Evenimentele înfățișate sînt redade în devenirea lor dialectică; succesiunea lor rapidă, aidoma unor secvențe cinematografice, lasă amprente adînci în conștiința oamenilor. Satul diferențiat, chiaburii într-o parte, sărăciani în cealaltă, devine teatrul unei înverșunate lupte de clasă. Ea se manifestă pînă în sinul familiei Vișelaru, familie ai cărei membri sînt înfățișați simplu dar sugestiv. Centrul de atracție al nuvelei îl constituie fiica bătrînului Vișelaru, Ioana. În jurul creșterii și transformării acestui personaj se concentrează întreaga economie a nuvelei. Ioana devine, dintr-o fetișcană neștiutoare, o femeie dîrză, membră a Partidului Comunist. Personajul impresionează prin forță și veracitate. Anii grei ai războiului, perioada tulbure care urmează, moartea iubitului în război, a fratelui Grigorie, comunist, ucis de reacționari, sînt momentele-cheie care explică evoluția unui personaj care se înscrie ca o realizare notabilă a nuvelisticii lui Dumitru Mircea.

Iată deci reamintită, în ceea ce are ea esențial, tematica volumului, conținutul de idei viabil și sănătos pe care această tematică îl vehiculează. Nu mai puțin interesantă ne apare examinarea, fie și sumară, a procedeelor artistice ale scriitorului. Ele sînt inegale; o inegalitate care nu provine din necunoașterea vieții, ci mai degrabă dintr-un proces nu totdeauna împlinit al finisării artistice. Deficiențele cele mai vizibile ale scrisului lui Dumitru Mircea sînt de compoziția prozelor sale. În Greșeala tovarășului Corpădean construcția este, sub acest aspect destul de vulnerabilă. Dezlinarea se îmbină aici cu neverosimilul. Ii lipsește prozei lui Dumitru Mircea un principiu mai economic și mai sever al organizării interne a materialului de viață. Logica internă a povestirii este adesea supleată de întîmplări neprevăzute; ele explică silnic ceea ce ar trebui să se întîmple firesc. De ce, de pildă, în amintita povestire, a trebuit să moară Corpădean? Nu această șovăială în compoziție caracterizează, însă, întregul volum. Pămînturile, Tata, Nucul sînt mai bine închegate. Ceea ce caracterizează în mod pozitiv aceste proze este talentul de povestitor al scriitorului. El a urmărit cu precădere să fie inteligibil și a reușit, după părerea mea, în cea mai mare măsură. De aici limbajul cărții, sfătos, apropiat de acel al țărănilor pe meleagurile cărora se înfiripă acțiunea.

I s-au adus scriitorului neîntemeiate reproșuri în ceea ce privește capacitatea de a crea atmosfera. Eforturile în această direcție sînt, însă, încununate de succes. Iată de pildă nuvela Pămînturile. Ședința de primire în partid a Ioanei e redată cu mijloace simple dar convingătoare. Întrebată de ce vrea să intre în partid de către niște „bărbați bărboși, cu priviri scăpărătoare”, Ioana le răspunde că o face pentru că partidul vrea să nu mai fie război, să nu mai fie oameni săraci.

Sobrietatea stilului scriitorului redă și atmosfera proprie părții de față în care se petrece acțiunea cărții. Oamenii sînt aici tăcuși și aprigi; hotărîrile se iau greu, la sfîrșitul unei chibzuințe îndelungate, cu zăbavă. Personajele nu sînt schematic (cum s-a afirmat) și nici artificiale. Zugrăvite uneori prea sumar, alte ori neesențial, ele reflectează totuși întotdeauna trăsături de caracter proprii țărănilor ardelean, aș zice marele și unicul personaj al cărții lui Dumitru Mircea, un personaj de care scriitorul se apropie totdeauna cu dragoste și înfelegere.

Remarcabil îmi apare stilul scriitorului. Efortul spre simplitate nu poate fi asimilat cu simplismul. Stilul se mulează pe temele și preocupările cărții; în fraza simplă, fără înfloriri, epitetul se conturează adesea plastic și semni-

ficativ. In Nucul, hotarul individualilor e „împărțit, învirstat și pestriț” ca un suman de cerșetor. Demagogia deșănțată a discursurilor patriotarde în timpul războiului antisovietic e redată plastic în nuvela Pămînturile. Aici, un dascăl bătrîn și morocănos, rostește discursuri patriotice, sub controlul plutonierului de jandarmi, de parcă „l-ar tăia cîrcei în burtă”.

Există în cartea lui Dumitru Mircea o mare bogăție de fapte; nu puține neînsemnate, dar multe semnificative, concludente, bine selecționate. Scriitorul a meditat însă prea puțin la problema organizării lor interne, la ideea centrală care să le prezideze, la succesiunea lor și la concluzia finală. Așa se face că, pe alocuri, eșafodajul unor povestiri amintește pe acela al unei scene de teatru ridicată pripit; printre interstiții se mai zărește, pentru un ochi atent, canava. Adîncirea artistică a materialului de viață, sondajul mai adînc în inima personajelor, o compoziție mai încheată îl vor ajuta pe Dumitru Mircea să ne dea opere mai realizate.

TRAIAN LIVIU BIRĂESCU

LEONIDA NEAMȚU : „CÎNTECUL CONSTELAȚIEI”

Un debutant în literatură este asemenea unui punct mișcător în zarea oceanului, căruia cei de pe fărîm încearcă să-i schițeze conturul și să-i calculeze dimensiunile reale, anticipînd momentul ancorării în port, cînd determinările precise vor fi la îndemîna tuturor, obiectul putînd fi perceput fără nici o dificultate. A defini cu un coeficient de valabilitate profilul și structura artistică a unui poet tînăr este, deci, un merit deosebit pentru critic, un act de clarviziune. Fiind de înfruntat riscuri, este necesar și curajul. Pușini sînt cei care posedă laolaltă aceste calități, spre a obține deșiniri viabile. De aceea „buletinele de analiză” difere, uneori pînă la divergență. Fenomenul e firesc: privind un punct încă indistinct, criticii emit păreri disonante, adesea complet opuse, mergînd pînă la acreditarea de simple iluzii. Iată o explicație a pasionatei dispute a judecăților critice în jurul mănunchiului de poeți tineri editați de E. S. P. L. A. în colecția Luceafărul. Aprecierile variază după gradul de acuitate al criticilor și diversitatea opiniilor ia un caracter polemic.

Găsesc că nu este lipsită de interes o sumară trecere în revistă a cîtorva dintre punctele de vedere controversate cu privire la volumul Cîntecul constelației de Leonida Neamțu. În vreme ce Matei Călinescu crede că acest poet trece actualmente prin faza „cristalizării” și că talentul său de imagist tinde „spre manieră”, criticul atribuindu-i un anumit „sentiment al vastității în spațiu și în timp”, Paul Georgescu se declară în dezacord cu aceste vederi, mărturisind impresia că Leonida Neamțu este „un poet al cotidianului... care zboară greu printre constelații”, că evoluția sa înceată este în plin curs, procesul de cristalizare neîncheindu-se, și nu în defavoarea tînărului autor, „pentru că promptitudinea cristalizării nu e totdeauna semnul talentului, ba uneori duce la închistări și manierism, adică la senilizare artistică precoce” (senilizarea fiind o bătrînețe patologică, preîmpurie prin definiție, este de prisos adjectivul, pieonastic aici, „precoce”). Totodată Paul Georgescu polemizează și cu D. Micu, semnatarul prefeței volumului, precum și cu I. D. Bălan, cronicarul revistei Luceafărul. Celui dinții îi reproșează, între altele, faptul de a fi considerat un cîntec aripilor drept poezia-cheie a volumului, autorul Incercărilor critice observînd pe bună dreptate că „nu orice declarație, chiar versi-

ficată, a unui poet, îl definește artistic". Cel de al doilea făcuse afirmația hazardată că versul lui L. Neamțu „e uneori arid, alb dar mai ales cenușiu și lipsit de muzicalitate pe care o dau poeziei virtuțile prozodiei clasice”, mergând până la a-i contesta poetului integritatea „simțului muzical”. Paul Georgescu afirmă, dimpotrivă, că „poeziile sale bune sînt cantabile”. Principalul diferend între acești doi critici, însă, se manifestă în legătură cu o altă chestiune. Fiind de părere că volumul lui Leonida Neamțu „este cel mai izbutit dintre toate cele apărute în colecția Luceafărul”, I. D. Bălan afirmase că poezia acestuia, „împreună cu a altora de la revista clujeană Steaua a i-a influențat, în mod vădit, pe cei trei tineri poeți de la București (Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Ilie Constantin, n. n.), atît în ceea ce privește elementele prozodice, cît și în ceea ce privește orientarea tematică”. Replika lui Paul Georgescu, deși putea fi mai convingătoare, se valorifică îndeosebi prin concluzia la care e ajuns și unde detectăm și un subțire filon autocritic: „efortul continuu și solidar al criticilor trebuie să frizeze tendința, cam violentă, a unor scriitori tineri de a se considera pe ei înșiși drept cai alergînd la curse, îndemnîndu-i să-și îndrepte atenția spre propriile lor dificultăți, spre ceea ce au ei de exprimat”. Intr-adevăr, unii critici, neluîndu-și în seamă sarcinile, pariau la aceste curse.

Apărută simultan cu cronică de Paul Georgescu, cronică din Tribuna, semnată de Al. Căprariu, se apropie de cea dintîi prin reliefarea la Leonida Neamțu a „capacității de a extrage semnificații cu valoare de generalitate din universul cotidianului”, cît și a unui „efort permanent — deși nu întotdeauna încoronat de reușită — de a realiza muzicalitatea versului în adîncime”. Coincidența e, orice s-ar zice, revelatoare, atestînd în genere valoarea constructivă a polemicii, tradusă aici în efortul spre obiectivitate al judecării critice. Deci discutînd se poate ajunge la adevăr și, pe baza acestuia, la conciliere. De altfel aceasta reprezintă o lege a polemicii principale, marxist-leniniste, purtată pe terenul aceleiași ideologii-mume, ceea ce, bineînțeles, nu presupune renunțări împăciuitoare la reluarea discuțiilor, oricînd acest lucru devine o necesitate.

Nu am de gînd să fac aici o sinteză a judecăților critice puse în circulație de preopinienți, după cum nu pretînd a face în continuare caracterizări indiscutabile. Dacă mă voi apropia sau despărți de colegii mei, faptul se va putea constata cu ușurință. Personal consider că autorul Cîntecului constelației este un poet al emoționalității difuze, capabil de vibrații interioare persistente, dar discrete, traduse în vers cu o instrumentație polifonică și care răsună adesea în surdina. În complexul său spiritual supremația stă de partea sensibilității, de unde și o spontaneitate care atrage și cucerește. La aceasta se adaugă, din nefericire, o oarecare superficializare a ideii, neglijarea travaliului artistic susținut. Preschimbarea ideii în imagine poetică nu este făcută totdeauna în valută forte. Influența grupului de poeți de la Steaua se străvede într-o anumită tentație a contemplațiilor idilice și a reveriilor, în sublimarea inspirației de esență contemporană într-o expresie vagă și rarefiată. Această influență negativă s-a transmis, în măsură diferită, și altor poeți din tînăra generație, chiar unor bucureșteni, colaboratori ai periodicelelor clujeane. Totuși, un merit al lui Leonida Neamțu este acela de a fi căutat asiduu să se diferențieze (și nu fără succes) de orientarea lirică trasată de poeți ca Baconsky, Gurghianu și Felea, afinitățile sale aducîndu-l, fără sacrificarea tendințelor proprii, alături de Aurel Rău.

Nu subscriu aserțiunea că singurele poezii total reușite ale volumului ar fi cuprinse exclusiv în ciclul Luminile Comunei, din care critica a relevat cu osebire Gravură, Venea trenul blindat și Peste o clipă gîrzile roșii pornesc, și la care aș adăuga Steagul Comunei se îndreaptă spre stele, unde nu interesează nici un fel de senzație a infinitului (pe care o așteptăm și vom cere-o primului poet

cosmonaut), ci cîntarea mîndriei omului terestru aflat în perspectiva cuceririi vastului spațiu interaștral :

Minunea minții, minunea miinilor,
Timpul, materia - le supune.
Omul și-a-ntîns brațul spre cer
Și unde-i limita, cine-mi va spune ?

Leonida Neamțu nu este, e adevărat, un „zburător”, însă sentimentul nemărginirii universului nu-i este absolut străin. În poemul care dă titlul volumului se observă destul de bine aceasta. Poetul presimție existența, undeva în necuprins, chiar a unor populații umane, într-un decor în mod fatal similar aceluia de pe Terra :

În universul vast
Punctat de mii de focuri,
Spre care seara mi-a deschis fereastra,
Mai sînt desigur multe, multe locuri
Unde ca și aici,
În clipa asta
Un vînt de toamnă suflă-n ramuri grele
Și clatină un nufăr, un zăvoi
Și ochi de oameni caută spre stele
Adică și spre noi.

Că poetul rezistă modei rătăcirilor fanteziste prin spațiile siderale, ridicolei pretenții de „integrare în ordinea cosmică” și dialogului exasperant de inutil cu înfinitul și veșnicia, este un fapt demn de laudă. Declarația din Ultima verba : „Sînt ostașul stelei roșii pe pămînt” obligă la o altă orientare, mai concretă, mai conformă cu rosturile poeziei realist-socialiste. Nu s-ar putea spune că Leonida Neamțu este întru totul credincios declarației sale, cu toate acestea cantonarea sa în cotidian constituie un element pozitiv, de integrare a poetului într-o ordine socială care-i solicită imperios o atitudine activă, de participare la lupta pentru geneza și consolidarea noului. O astfel de atitudine cere patos, ardoare, trăsături pe care autorul Cîntecului constelației le posedă în mai mică măsură și grefate pe un temperament înfrînat. Și totuși acest patetism moderat, cu aripile tăiate, rare ori zvicnind în manifestări mai avîntate, constituie caracteristica tînrului poet, vizibilă în poezii ca Apartenență, Drumul brigadierilor, Ii iubesc... Cu fierul roșu, Muritori, a noastră e patima mării, Cîntecele revoluției, și altele. Cînd Leonida Neamțu trece peste anumite bariere interioare, patetismul său se revarsă mai firesc și tonul devine convingător, ca în Adio, armelor !, poem care reprezintă una din culmile volumului. Versul sacadat, cu cadențe cazone agonice, întrepătrunderea comenzilor militare asazine (absurde dacă-s privite într-un plan general uman):

Stîngul, dreptul ! Stîngul, dreptul ! Păstrați alinierea ! Aliniați baionetele !
Aliniați baionetele ! Aliniați inimile ! Aliniați sufletele !
Timpul se-ncurcă, își pierde sensul... Aliniați tunurile,
Drept în inima fratelui om ! Încărcați armele. Ochiți
Drept în ochi ! Stîngul, dreptul ! Stîngul, dreptul !

cu sugestive secvențe care înregistrează rezultatele dezastruoase ale acestor acțiuni nebunești, umilitoare pentru rațiunea omenească, de autodistrugere a speciei care formează vârful piramidei biologice (Șuieră vîntul prin căștile puse pe cruci prin cimitirele lumii... / Aliniați-vă cruci ! Aliniați-vă căști ! Aliniază-te, vînt !) și cu fișnirile de revoltă ale conștiinței ultragiante (Pînă cînd, inimi ? / Pînă cînd, suflete ? etc.), dau un dramatism aparte poemului, crează atmosferă. Cu o remarcabilă forță de sugestie și de scormonire a resurselor volitive ale

omului îndemnat să ia atitudine. să bareze calea monstrului atomic, este înfășișată tragedia de la Hiroshima. Partea a treia a poemului răsună, în schimb, ca un elogiu al rațiunii universale, ca un imn al eliberării umanității de spaima exterminărilor în masă, redind cu emoție nobila inițiativă a Uniunii Sovietice privind dezarmarea generală și totală și prevestită de masivele reduceri ale forțelor sale armate și de concentrarea principalelor eforturi în direcția muncii pașnice :

Un milion de miini aruncă spadele.
Un milion de guri spun : adio, armelor !
Bucurați-vă stepe ! Un milion se întoarse la voi . . .
Haina ușoară, cămașa umflată de vînt,
Vînt de lumină du-ne spre porturi înalte.
Destul au licărit, pe metrezele veacurilor, colții de fier.
Vînt de lumină, răcorește un milion de frunți descoperite !

In conștiința poetului problema războiului și a păcii ocupă un loc important și el va reveni asupra ei în poezii ca Intiul gînd . . . , Cîndva oamenii lumii, Invocație și Cîntec de leagăn în care întreg universul veghează somnul unui prunc, fluierînd o melodie maternă. Una din cele mai frumoase piese ale volumului, de un proaspăt lirism, respirînd un aer de patetism autentic, îl reprezintă pe poet urînd un semnificativ Drum bun navelor noastre care vor duce pretutindeni dorul nostru de pace :

Pașnice punți, strălucind, părăsesc portul Constanța
Spre ochiul magnetic al zării, pașnice punți !
Începe marea insomnie a drumului.
La revedere, marinari ! La revedere !
Un gînd de pace de pe țărmul românesc
Tuturor țărilor, tuturor mărilor, -
Și vîntul norocului însoțească-vă-ntr-una
Și dorul iubitelor, și numele patriei.

(Pașnice punți)

Aspectele construcției socialiste sînt văzute de Leonida Neamțu episodic și în acele laturi care i se par a descoperi un sens și a deștepta o impresie. Același patetism sobru asigură și în acest vast domeniu de inspirație drumul poeziei către inima cititorului, dar reușitele sînt numai parțiale. În Drumul brigadierilor e transcrisă impresionant obsesia sănătoasă a elanului constructiv, în cadrul naturii care urmează a fi transformată ; Coborînd prin suitor oferă o imagine plastică a condițiilor de muncă din mină, descrie sugestiv unele momente și impresiile personale, dar se împleticește în confuz ; Venirea constructorilor abordează tema unilateral, prin prisma poetului care etalează o suită de comparații insuficient adecvate reliefării unei semnificații reale ; Peste o mie cinci sute de grade degenerază în descriptivism greoi, cu unele excrescențe de naturalism tehnicist (se puteau reduce cu ușurință versuri ca : „Primul topitor adaugă masei de foc fosfor și var” sau jestedioasa enumerare a utilajului industrial). Poza contemplivă, potrivită pastelistului din ciclul În liniștea munților, apare în aceste poezii ca o stridență. De altfel însuși tînărul poet mărturisește, uneori, a fi rămas dator cîntării acestor esențiale aspecte de viață (Mă uit înainte . . .).

Cu cea mai reușită poezie a lui Leonida Neamțu pe temele construcției socialiste seamănă în mod izbitor Început de șantier de Ilie Constantin. Ne referim la Topitorii dau ultima sarjă, a cărei frumusețe l-a obligat pe I. D. Bălan s-o citeze în întregime, cu un subtil amendament critic pentru expresia „acul fragil” la care se poate adăuga și obiecția lui Paul Georgescu referitoare la metafora dominantă : „Cuptoarele își deschid porțile roșii ca niște maci înflorînd”. La Ilie Constantin constructorii poposiți la margini de codru, în jurul focurilor, privesc flăcările zbuciumate și întrezăresc în lumina lor conturul viitoarelor

uzine, poduri și bulevarde. Iată-i și pe topitorii lui Leonida Neamfu, după o noapte de muncă, a cărei oboseală e descrisă foarte plastic, privind masa metalului lichid.

Ochii atenți, oboșiți de vilttoarea luminii
Disting în șuvoiul ce se revarsă
Acul fragil de cusut din mina femeii
Și locomotivele mari, zăierind,
Ce duc trenul vieții spre miine!...

Cei doi tineri poeți au contingențe, deci, într-o viziune picturală a realității. S-ar putea stabili relații interesante între ciciul In liniștea munților din volumul lui L. Neamfu și ciclul Intr-un amfiteatru, la Universitate din volumul Vintul cutreieră apele.

Desigur, există la Leonida Neamfu și un „pericol al aplatizării”, după cum există și acea „inclinație către visul vag, nedeslușit, trecerea superficială peste trăsăturile vieții noi și ancorarea într-o lume a viitorului, a Comunei, înfățișată cel mai adesea idilic și plat”. Această observație critică ar putea fi adresată, însă, și altor poeți din generația respectivă. O primejdie la fel de reală mi se pare a fi, pe de altă parte, practica acelor studii metaforizante, care-n fonă nu spun nimic. Un plop care se desfrunzește e asemuit cu o față cu pletele în vînt și poetul nu extrage nici o idee din această imagine frumoasă (Studiu). Norii, citată de Al. Căprariu pentru „latențele ei pe linia sugestiei”, de fapt uzează de același procedeu steril. Alte poezii înlocuiesc dezbateră interioară, de adîncă rezonanță afectivă, prin întrebări care importunează, nedeschizind perspective și netrezind nici un interes, ci numai o indecisă și gratuită neliniște:

Flacăra-albastră, vrajă adîncă,
Zbateră iute, tainic tumult...
Ce vrei să-mi spui, flacăra-albastră,
Cînd stau lingă buzele tale și-ascult?
(Flacăra metanului)

Vedem aici un mijloc ieftin de imitare a profunzității prin atacarea insistență a unor chestiuni fără mare importanță social-umană. Sînt căutări care nu adaugă nimic cunoașterii și nu îndeamnă la nimic în planul acțiunii istorice, ci nasc doar stări de spirit vagi, dezarmante, contraindicate de etica omului reprezentativ al epocii. Apoi trebuie spus că Leonida Neamfu este prea tînr spre a se gîndi de pe acum la somnul său de veci „în liniștea munților maramureșeni”. Poetul are a se îndrepta cu mai multă îndrăzneală în acele direcții unde se simte clocotul etern al vieții. O și mai patetică participare la viața nouă socialistă va da talentului său o reîmprospătare forșă de afirmare. La porțile Comunei nu se bate cu sîială, cum face Leonida Neamfu, dacă vrei cu tot dinadinsul ca ele să fi se deschidă. Capabil să-și adîncească observația realistă și chiar să-și înfrîngă timorările, avînd calitatea rară de a-și varia structura imaginilor după obiectul inspirației (de unde și acea dificultate de a reduce poezia sa la o formulă unică) și acordînd o mai mare atenție folosirii cuvîntului (să nu mai compare, de exemplu, lebăda cu fregata, deoarece sensul original al celui de al doilea cuvînt se referă tot la o pasăre, și să nu-și mai imagineze că „marea-și deschidea craterul / Să înghită flota străină”, atunci cînd un crater nu „înghite”, ci dimpotrivă), tînrul poet clujean va depăși în mod sigur stadiul său actual de dezvoltare.

LEONARD GAVRILIU

CREAȚIA NOUĂ A SCRITORILOR GERMANI DIN BANAT

Glorioasa aniversare a 40 de ani de la înființarea Partidului Comunist din România invită și la o trecere în revistă a succeselor repurtate de scriitorii germani din Banat, în sensul contribuției lor la lupta partidului pentru dezvoltarea economică și culturală a patriei noastre. Însoțirea oamenilor muncii din întreprinderi, instituții și unități socialiste din agricultură, care sărbătoresc această aniversare, realizările lor remarcabile în opera de construcție a țării, precum și încrederea lor în viitor izvorăsc deopotrivă din elanul nestăvilat al acestei mărețe epoci a socialismului biruitor în drum spre comunism, forță conducătoare a destinelor omenirii.

Crește din ce în ce mai mult o uriașă mișcare de masă antiimperialistă pe plan mondial, îndreptată împotriva politicii războiului rece, a înarmării atomice și a creării bazelor de agresiune, promovată zgomotos de diplomația de pe pozițiile de forță de la Washington și Bonn. În aceste condițiuni, solidaritatea noastră cu popoarele lumii, împotriva mirșavei argesiuni și opresiuni imperialiste, sub forma colonialismului, a pactelor militare și a operațiunilor intervenționiste armate este de la sine înțeleasă. Experiența trecutului cu privire la militarismul german, agresiv și revanșard, ne-a costat mult prea scump și acum, când el renaște sub steagul N.A.T.O., scriitorii germani din țara noastră, pe lângă sarcina oglinzirii la un nivel înalt artistic al noului biruitor din viața noastră, mai are și pe aceea de a combate viguros și necruțător spiritul revanșard german sub toate formele sale.

Partidul Muncitoresc Român a știut totdeauna să îndrume în mod just creația scriitorilor germani din Banat, deschizându-le vaste perspective spre reflectarea artistică a transformării revoluționare a vieții din regiunea noastră multinațională. Îmbrățișind cu căldură tradiția literaturii militante a marilor înaintași, în frunte cu Nikolaus Lenau, fiul Banatului, poezii și scriitorii noștri germani crează astăzi o literatură la nivelul înaltelei exigențe artistice și ideologice ale partidului și poporului. Bineînțeles, restrângându-ne în paginile de față la scriitorii germani ai regiunii noastre, aceasta nu exclude realizări similare și în restul țării. Poezii și scriitorii Alfred Margul-Sperber, Oscar Walter Cisek, Werner Bossert, Else Kornis, Lotte Berg, Herta Ligeti, Christian Maurer și alții desfășoară o apreciabilă activitate creatoare în serviciul forțelor progresului și păcii, și într-o analiză mai cuprinzătoare vom detalia și aportul lor la dezvoltarea literaturii noastre realist-socialiste.

Ne oprim în primul rînd asupra creației poezilor Hans Kehrer și Franz Liebhard, în versurile cărora, pătrunse adinc în conștiința oamenilor muncii de limba germană din patria noastră, teme

majore ale revoluției sociale, economice și culturale au dobândit forma artistică cea mai mobilizatoare.

Poezia *Und es wird Friede sein (Și va fi pace)* de Hans Kehrer a devenit, prin sinceritatea ei, un adevărat cîntec popular. Imaginile sale firești, ritmul clar și pătrunzător cit și mesajul exprimat la nivelul de înțelegere al tuturor vîrstelor au ușurat în mod fundamental asimilarea ei dincolo chiar de fruntariile țării noastre. Ulterior, Hans Kehrer a cîntat în versuri sincere și simple mai toate momentele fundamentale din transformarea vieții satelor noastre. Drept cele mai reușite poezii din seria aceasta amintim: *Lenins Licht (Lumina lui Lenin)*, închinată problemei electricității satelor, *Der Bibliothekar (Bibliotecarul)*, inspirată din munca de culturalizare a satelor și *Der Brigadier (Brigadierul)*, oglindind noua condiție socială a țărănimii muncitoare colectiviste. Într-un al treilea ciclu de poezii, intrunite în placheta *Und wir marschieren (Și am mărșăluit)*, reflectînd crunta experiență a celui de al doilea război mondial, el a demascat militarismul nazist în ceea ce el avea mai brutal și mai neomenos. În sfîrșit, un al patrulea ciclu este închinat lucrărilor de hidroameliorare din regiunea noastră, cu toate consecințele sale sociale și economice pentru viața Banatului.

Sinteză a creației sale poetice din anii de democrație populară, volumul de versuri *Glück auf! (Noroc bun)*, de Franz Liebhard, apărut în 1959, prezintă într-o suită de nouă cicluri masive de poeme și poezii, o frescă viu colorată a vieții minorității germane din țara noastră, în ultimele două decenii. Ciclul *Erbebe hoch dich, Antlitz unsrer Zeit (Înalță-te, imagine a vremurilor noastre)*, cu care se deschide volumul, e axat pe tema majoră a înoirii fundamentale a conștiințelor. Asistăm, astfel, în poemul *Gespräch mit einem Zeitgenossen (Discuție cu un contemporan)* la un rechizitoriu necruțător, menit să releve rămășițele mentalității mic-burghize care încă și acum îngrădesc uneori viziunea omului într-un cerc strîmt de preocupări individualiste, întîrziînd adeziunea lui activă și creatoare la momentul istoric actual. Dar poetul nu se rezumă la atît. El îmbină fiecare gest de demascare a tarelor vechiului, ce apasă și amorteșc conștiința umană, cu îmbolduri mobilizatoare, extrase din perspectiva luminoasă a viitorului, invitîndu-l pe partenerul său să descifreze semnele devenirii în realizările orașului său natal. Plasarea aceasta a discuției în realitatea imediată, cotidiană, conferă sistemului de imagini al acestui poem o mare vigoare și plasticitate. Astfel imaginea *Cocoșului de tiniceba bătut de vînturi*, folosită de Franz Liebhard într-un dublu sens: o dată pentru a infiera oportunismul, apoi pentru a simboliza receptivitatea față de toate mișcările, în atmosfera înnoirii, este specifică metodei sale de a dinamiza dialectic enunțul poetic. Totodată, natura dialectică a imaginii declanșează un ritm intempestiv, care sparge tiparele formale clasice ale strofei, pe care poetul și le impune din dorința de a concentra la maximum elementele metaforice. Trecerea frazei poetice dintr-o strofă într-alta (*enjambement*) devine astfel trăsătura tectonică cea mai izbitoare a poeziei sale. O regăsim în oda *Erde, in deinem Chor (Pămînt, în glasurile tale)*, închinată meleagului natal, sau în cealaltă odă *Zu deinem Rubm den Hammerschlag der Zeit (Spre slava ta răsună ciocanul vremii)*, dedicată solidarității internaționale a proletariatului, cit și în ciclurile *Sonete bănățene*, de inspirație istorică, și *Ogor nou*, cu tematică contemporană.

Tot în această ordine de idei trebuie amintită și tendința lui Franz Liebhard, ușurată de caracterul structural sintetic al limbii germane, de a crea noi substantive și adjective compozite, prin care obține o mare concentrare de sensuri. În felul acesta, poeme ca *Glück auf! (Noroc bun)*, în care ne întîmpină figura luminoasă a minerului Johann Wurzlinger de la Steierdorf, sau *Schlappen-Klos (Nicolae Pașuc)*, admirabil portret al argatului de odinioară ce-și creiază o viață nouă odată cu angajarea sa la o gospodărie de stat, sînt adevărate microcosmosuri în jurul cite unui erou fictiv perfect individualizat. Fiecare amănunt relevat în raport cu ei: detaliile portretului lor fizic și moral, comportamentul lor, precum și situațiile în care-i plasează poetul ca reflex al condițiilor sociale, cit și limbajul lor specific, cu toate ezitățile și inflexiunile sale, sînt deopotrivă pline de semnificație.

Aceeași plasticitate o întâlnim și în poemele ciclului *Cronica șvabă* realizat în anii 1950-51, când Franz Liebhard, primul a realizat o operă literară durabilă de pe pozițiile oamenilor muncii, demascând esența socială a defunctei ere hitleriste. Baladele în stil popular din acest ciclu, ca *Narwa* sau *Cei șapte din Jimbolsa* cuprind în imagini deosebit de vii dansul macabru al acelor vremi, fie că ne înfățișează măcelul nesăbuit de pe fronturile de luptă din răsărit, fie atrocitățile săvârșite de SS-ști asupra populației civile. Dar sensul acestui ciclu nu se limitează la atât. Dacă e adevărat că răspunderea pentru toate aceste fărâdelegi o poartă cei ce n-au demascat de la început pericolul care-i amenința pe toți deopotrivă din momentul primului „Heil” – fapt subliniat de poet într-o magistrală strofă finală a baladei *Narwa* – nu mai puțin adevărat este că însăși viața a arătat poporului german calea salvării. Actul eliberării țării de la 23 August, înfăptuit de eroica noastră clasă muncitoare sub conducerea Partidului Comunist Român, marchează o dată crucială și în viața populației germane din Banat. Balada *Sărmanul Konrad* este însuflețită de acest mesaj. Generații de-a rindul cei din neamul său, pâlmași săraci, au trăit în condițiile mizere ale exploataării chiaburești, când „cei prea mulți” au fost numeroși ca paiele și n-au prețuit mai mult decît minerul coasei, precum o spune poetul. Acum însă, satul e invadat de lumină, fețele incremenite de griji se dezmoțesc și sărăcimea satelor e eliberată. Haturile dintre ogoare dispar, brazdele ating marginea cerului și pămîntul colectivei îi cuprinde pe toți. Luptei pentru asigurarea păcii i-a închinat Franz Liebhard poezia sa *Brief in die Welt (Scrisoare trimisă în lume)*, în care un șaran bătrîn, trăgînd concluziile firești din evenimentele anilor 40, amintește vărului său, emigrat cu mulți ani în urmă în S. U. A., datoria ce o au toți deopotrivă de a lupta pentru pace. Tema a fost reluată apoi de Franz Liebhard în ciclul *Es waren zwei Schwäbische Jungen (Fost-su doi tineri șvabi)* cu care se încheie volumul său. Acest ciclu este închinat calvarului a doi tineri, care, după terminarea celui de al doilea război mondial, pentru a scăpa de prizonierat, intră de bună voie ca mercenari în trupele de expediție destinate agresiunii împotriva Vietnamului. Și de data aceasta poetul completează tabloul întunecos și tragic al destinului celor doi cu imaginea vieții pline de lumină și speranță a celor rămași acasă, căroră, în condițiile noi ale satului socialist, nu li se mai pune problema aservirii lor la forțele distrugerii.

Tematica volumului de versuri al lui Franz Liebhard, articulată, precum am arătat pînă aici, în ansamblul ei, pe liniile fundamentale ale înnoirii conștiinței umane în condițiile socialismului, este, bineînțeles, cit se poate de bogată sub unghiul diversității momentelor lirice. Poezii, ca de exemplu *Către o mamă tînără*, *De vorbă cu Cornelius* sau *La moartea unui prieten* etc., îl arată pe poet însuflețit de cele mai duioase sentimente. O respirație largă, de caldă umanitate, străbate însă și din cele cîteva zeci de sonete închinat fie unor momente de luptă din trecutul Banatului, fie figurii tragice a lui Nikolaus Lenau, fie chiar unor fenomene negative, demne de a fi țintuite pe stilul infamiei, ca bunăoară naționalismul burghez, birocratismul sau specula, chiar dacă în acestea din urmă, poetul, în conformitate cu subiectul ales, utilizează forma satirei ascuțite.

Mai puțin conturată este creația poetică a lui Peter Andres. Nu e lipsit nici el de interes pentru o tematică majoră și pentru o limbă îngrijită, realizînd sporadic cîteva poezii calde și muzicale. Îi lipsește în schimb o consecventă combativitate revoluționară, fără de care talentul cel mai bogat și frumos rămîne la jumătatea drumului. Și e păcat, fiindcă experiența sa de viață îl predestinează pentru o creație mult superioară.

Față de realizările poezilor germani din Banat în domeniul poemului și al poeziei, legate spontan de desfășurarea istorică a transformărilor sociale, economice și culturale ale regiunii, cele din domeniul prozei și dramaturgici, necesitînd o viziune de ansamblu mai cuprinzătoare, o documentație mai multilaterală și o perioadă mai lungă de elaborare, au avut pînă în prezent o evoluție aparent mai lentă. Primul roman cu tematică nouă, *Sieg in der Arbeiterstadt (Victoria în orașul muncii)* de Anton Breitenhofer, a apărut totuși în 1950, zugrăvind cu mijloace simple, descori încă stingace, momente de viață și de luptă ale muncitorilor reșteni. I-a urmat romanul

Die Heilmanns (Familia Heilmann) de Jakob Hübner, inspirat din viața a trei generații de țărani săraci din nordul regiunii noastre. Publicul și critica – în limita existenței sale – au primit deopotrivă cu interes și bunăvoință aceste lucrări. Dacă în cazul romanului lui Anton Breitenhofer, tema combinatului metalurgic din Reșița, temă în sine nouă în literatura germană a Banatului, a chezășuit succesul, în cazul romanului lui Jakob Hübner, dimpotrivă, viziunea nouă asupra vieții satului, a fost acel element hotărâtor care a stîrnit participarea cititorilor la desfășurarea epică a destinului celor trei generații ale familiei Heilmann. Romane despre țărani șvabi s-au scris și în trecut. Prezentarea vieții satului, însă, a stratificării sociale și a contradicțiilor dintre diferitele categorii sociale ale satului, cit și a problemelor individuale ale eroilor din acele romane, a fost viciat de o perspectivă falsă, burgheză, cu vădite tendințe naționaliste. În deosebi în anii „30” sub influența concepției național-socialiste, romanul satului șvăbesc din Banat a alunecat pe panta idilismului și a gratuității conflictelor. În același timp, literații burghezi au fost orbi pentru problemele muncitorimii germane. În aceste împrejurări, repetăm, abordarea temei muncitorești în primul roman al lui Anton Breitenhofer a fost o adevărată bătălie ciștigată pentru literatura noastră nouă, chiar dacă din punct de vedere al măiestriei, romanul său n-a fost pe deplin realizat.

Exemplul lui Anton Breitenhofer a fost urmat fără intirziere și de alți scriitori germani din regiunea noastră. Astfel, în nuela *Die Brigade (Brigada)* de Michael Pfaff asistăm la lupta partidului pentru înjghebarea primelor brigăzi socialiste din fabricile noastre după naționalizare. Tot Michael Pfaff a încercat ulterior, cu succes variabil, să-și lărgească sfera tematică, oglindind și alte aspecte ale transformării conștiinței oamenilor sub influența colectivelor de muncă. Principala impediment al reușitei depline a lui Michael Pfaff este însă vădita ariditate a stilului său. O critică superficială – și, din păcate, autorul a avut parte de ea – îl putea considera, din acest motiv, nepoetic. Nimic mai greșit! Niciodată o particularitate de stil nu trebuie confundată cu esența personalității unui scriitor, valoarea unei autentice opere literare nefiind determinată numai și numai de cursivitatea stilului. Sint și alte determinante, bunăoară amploarea viziunii scriitorului asupra realității, alegerea temelor, precizia în prezentarea caracterelor etc. În această privință, credem că nuvelele și povestirile lui Michael Pfaff merită o mai atentă recitare.

Tot din domeniul prozei scurte cu tematică muncitoarească trebuie amintite numeroasele scrieri literare, între povestire și reportaj, ale tinerilor Erich Pfaff, Bert Militz, Hugo Hauss și Franz Marschang – activi în presă, – care de la caz la caz abordează teme interesante, fără totuși a le adinci totdeauna suficient. În detrimentul evoluției lor trebuie amintită lipsa de îndrumare din partea criticii.

Absența unei critici principiale multilaterale și sensibile la complexitatea fenomenului literar s-a resimțit și la apariția susamintitului roman *Familia Heilmann* de Iakob Hübner.

Simplitatea preconizată de Iakob Hübner, care de la bun început și-a propus să scrie un roman accesibil celor mai largi mase țărănești, nu exclude totuși o mai atentă minuire a limbii, mai multă îndrăzneală în imagini și uneori chiar puțină poezie. În absența lor, pasajele descriptive sint mai toate destul de uniforme, întrepătrunderea între om și peisaj lipsește și viața sufletească a personajelor e limitată unilateral la ideea și la câteva sentimente primare.

Această carență a criticii a însoțit și apariția primelor două volume ale romanului *Jetzt, da das Korn gemahlen (Acum, cînd grîul e măcinat)*, care-și propun zugrăvirea *al fresco* a evenimentelor din Banat între 1933 și 1941, cu cîteva retrospectiv, cerute de mersul numeroaselor acțiuni paralele, pînă la începutul anilor '80 ai secolului trecut. Îndeosebi, continua alternanță între capitole de analiză și capitole de satiră, dictată de gradul de profunzime sufletească a personajelor, de consistență cit și de rolul lor social, n-a fost sesizată ca un mijloc de expresiune artistică, adoptat de autor în raport cu scopul urmărit: de a demasca fiecare dată în amploarea sa specifică aportul lor la desfășurarea evenimentelor sociale descrise. Evident, nu poți trata pe un protagonist, ce vede în declanșarea mișcării naziste salvarea istorică a

burgheziei, cu aceleași mijloace artistice, ca pe un pierdevară oarecare, năimit de burghezie ca propagator al hitlerismului. Pentru unii, Georg Neithart, colonelul Karl von Möller etc. nazismul este însăși cauza clasei lor, pentru ceilalți, Toto Brekterus, Waldemar Lekritz, Fritz Karillion etc., un mijloc de parvenire ușoară. Primii și manifestă, din acest motiv, totdeauna o atitudine de rezervă față de năimiții lor, care, la rîndul lor, se comportă față de marii rechini ai finanțelor cu supușenie și devotament slugarnic, fără însă a uita să ceară pentru aceasta răsplata contractuală. Tehnica alternanței de capitole de analiză și de capitole de satiră este subliniată prin întrebuițarea unor laitmotive unificatoare – fapt cu desăvîrșire nerelevat de critică. Însuși titlul romanului este un laitmotiv, subliniat prin obstinata revenire a narațiunii la tabloul Marelui Octombrie, pictat de un tânăr bănățean, pe care Georg Neithart – promovatorul din culise al hitlerismului din Banat – îl ține ascuns în dosul unei draperii de brocart verde în cabinetul său de lucru.

Totodată s-a pierdut din vedere că aceste două volume vor fi completate, după cum am arătat în postfață, cu alte volume și că în felul acesta, nu toate firele de acțiune au fost depănate de la început în egală măsură.

Am ținut să subliniez aceste fapte, fiindcă aprofundarea discuțiilor din jurul acestui roman merită, cred, să fie îndrumată pe un făgaș autentic.

Trebuie să arătăm, în continuare, că, în ciuda interesului vădit al maselor largi pentru teatru, pînă în prezent creația dramatică a scriitorilor germani din Banat se menține într-o slabă fază de pregătire. Și aici, absența criticii se face resimțită.

Această scurtă trecere în revistă a realizărilor scriitorilor germani din Banat a lăsat să înțezărim creații meritorii în domeniul poeziei și prozei care, atît prin tematică și măiestrie, cît și prin promptitudinea cu care au răspuns comenzii sociale, se află în fruntea literaturii germane din R.P.R., parte integrantă a noii noastre literaturi realist-socialiste. Alte creații în pregătire în domeniul poeziei și prozei vor întregi valorile existente. Se impune o acțiune hotărîtă pentru promovarea și dezvoltarea literaturii dramatice, cît și a criticii literare. Promițatoarele începuturi în teatru ale lui Hans Kehrer și Peter Andres – autori ai mai multor piese într-un act pentru echipele căminelor culturale, – permit să se întrevadă și în această direcție posibilitatea unor viitoare succese. La fel studiile despre începuturile mișcării muncitorești din Banat, datorate lui Franz Liebhard, sau despre participarea șvabilor la revoluția din 1848, ale lui Johann Wolf, dovedesc prezența metodei marxist-leniniste și în domeniul istoriografiei noastre locale. S-au obținut rezultate apreciabile și în sectorul reconsiderării patrimoniului nostru înaintat literar. Pornind de aici, prin aprofundarea pozițiilor odată cîștigate, calea spre dezvoltarea criticii literare este deschisă, și nu ne lipsește decît perseverență în muncă, investigații și principialitate tot mai crescîndă în tratarea fenomenului literar și artistic.

ANDREI A. LILLIN

Revistele conduse de Al. Sahia

Din peisajul literar, cu adinci contradicții pe plan ideologic și artistic, specific perioadei dintre cele două războaie, literatura progresistă și revoluționară suscită toată atenția. Un rol de seamă în promovarea acestei literaturi, sub îndrumarea partidului clasei muncitoare, l-a avut Alexandru Sahia, a cărui activitate publicistică înserie un capitol nou și cu totul original pentru vremea aceea.

Sintem în deceniul al IV-lea, într-o etapă de acută criză economică, de dominație politică și ideologică a burgheziei. Cultura claselor stăpînitoare alunecă iremediabil spre forme decadente, angrenînd pînă și scriitorii dintre cei mai talentați. Dezorientarea și mercantilismul, apăsa conștiința multor intelectuali cu care, Sahia și grupul său, vor avea mult de luptat.

Ideologia reacționară se răspîndește printre altele prin mulțimea de publicații ce invadează piața literară. Se fac astfel simțite recrudescențe ale concepției semănătoriste (N. Iorga¹⁾ și alții), iar mistica ortodoxistă e promovată consecvent de revista *Gîndirea*. Propagarea frumosului „sofianic”, refugiul în irațional și, prin aceasta, îndepărtarea lașă de năzuințele reale ale maselor populare constituie caracteristica „gîndirismului”.

Dar pentru a schița cit de cit complet contururile tabloului, nu trebuie uitate unele grupări literare apărute încă din deceniul precedent în jurul unor reviste ca: *Unu* (1928), *Punct*, 75 Hp, XX, *literatura contemporană*. Acestea își vor vedea putreziciunea prin defăimarea adevăratei valori creatoare de pe firmamentul literar al vremii²⁾ și prin utilizarea metodelor de creație

ale supraréalismului, dadaismului, futurismului și ale altor „isme” de proveniență apuseană.

Că o serie de scriitori, dezorientați pentru o vreme, vor adera apoi la idealurile progresiste, este adevărat. Rămîne însă cert faptul că literatura „turnului de fildeș”, în fond angajată statornic în slujba intereselor burgheziei, are un larg teren de manifestare, tinzînd prin stimulare oficială, spre dominarea pieții literare.

În acest climat politic-cultural, Alexandru Sahia impune atenția datorită pasiunii și consecvenței cu care și-a apărut idealul de tribun al celor mulți. Prețuirea cuvîntului scris, munca stăruitoare în mijlocul unui grup de tineri la fel de entuziaști și perseverenți, credința fermă în izbînda comunismului, explică deopotrivă combativitatea și valoarea publicațiilor conduse de el.

În 1930, după un proces de adinci frămîntări lăuntrice, părăsind minăstirea Cernica, unde, prin contactul cu ideologia marxistă și-a găsit sensul înțelept al unei vieți mari³⁾, Sahia se alătură definitiv luptei proletariatului, începîndu-și colaborarea la publicațiile progresiste din București deceniului IV. Ţelurile luptei îi sint clare: conducerea și sprijinirea muncitorilor în lupta cu patronii, promovînd o literatură puternic demascatoare, lupta antirăzboinică, popularizarea literaturii sovietice etc. Aderența la cauza proletariului și-o declară fără înconjur: „Nu scriu desigur, să mă distrez! Ar fi o crimă lucrul acesta. Scrișul meu e o contribuție la efortul de eliberare a maselor muncitorești. Idealul lor este și idealul meu”⁴⁾ (subl. n.).

¹⁾ Revistele: *Cuget clar*, *Cuget românesc* etc.
²⁾ M. Sadoveanu, G. Topîrceanu, Demostene Botez etc.

³⁾ Cum mărturisește însuși într-o autobiografie (a se vedea și *Reporter*, nr. 27, 1937, pag. 2, în anexa: *De ce scrieți?*)

⁴⁾ Pentru eliberarea maselor în *Facta*, 17 X 1935.

Dovada o va face începînd cu colaborarea la ziarul *Dimineața* și alte cotidieni, unde se ocupă special de rubrica *Viața muncitorească* și apoi *Tribuna muncitorească*. Temeinic documentat asupra vieții proletarietului asupra, în 1932, cînd, Congresul al V-lea al P. C. R. puse problema înființării unei publicații comuniste, Sahia printre cei mai zeloși, face să apară cele două reviste: *Veac Nou* și *Bluze albastre*.⁵⁾ Sensul combativ al celor două publicații se dovedește chiar din programe, care fac considerații limpezi asupra imaginii degradante a culturii burghize, cu privire aparte asupra tragismului vieții muncitorești. Criza economică apăsa cu deosebire proletariatul, căci guvernul reacționar al lui Vaida-Voevod își caută salvarea pe seama exploatării nemiloase a maselor. Salariile extrem de reduse, concedierile nejustificate, concediile forțate, limitarea drepturilor politice pentru cei asupriți, duc pe de o parte la adîncirea mizeriei, iar pe de altă parte, ca reflex, logic, la organizarea proletarietului într-un front cît mai unitar.

Convins de invincibilitatea forței sociale innoitoare, Sahia pornește la atac cu patosul conducătorului ce se știe urmat de aproape: „*Înțelegem să ne adresăm în gazeta noastră largilor mase populare și nu minorităților amnipotente. Vom încerca în scrisul nostru să apărăm interesele acestei majorități sociale, să le exprimăm năzuințele, să le fim cinstiți și fără părtinire adevărat purtător de cuvînt*“⁶⁾. Iată obiectivul principal al revistelor lui Sahia, spre care își va îndrepta direct, fără șovăire, cele mai subtile gînduri și acțiuni. Din punct de vedere structural ideologic, *Bluzele albastre* și *Veac Nou* au multe afinități cu publicațiile ilegale ale partidului: *Lupta de clasă* și *Știința* (apărută în același an) sau cu ziare ca *Arena*, *Ecbipa*, *Atlas*, *Ecoul*, din Iași etc. Dar configurația celor două reviste, și mai cu seamă a *Bluzelor albastre*, se distinge prin cîteva trăsături care le asigură un loc aparte în istoria presei literare progresiste de la noi, căci nici pînă atunci și nici după aceea vreo altă revistă nu s-a ridicat atît de ferm și temerar în abordarea problemelor ce frămîntau forțele progresiste ale vremii.

⁵⁾ *Veac nou* apare la 2 IV 1932, iar *Bluze albastre* la 5 VI 1932.

⁶⁾ Din programul *Veacului nou* nr. 1, 2 IV 1932, pag. 1.

Pentru a dovedi aceasta vom face mai întîi o privire de ansamblu asupra cîmpului revuistic progresist din deceniile III și IV. Pornind de la *Facla*⁷⁾ lui N. D. Cocea și, urmărindu-le cronologic, pînă la *Era Nouă*⁸⁾, revistele progresiste din această etapă (afară de cele ce formează subiectul discuției noastre) se caracterizează printr-o atitudine relativ consecventă împotriva abuzurilor politice ale guvernanților, împotriva nedreptăților sociale, ori a manifestărilor literare reacționare, profesînd un crez umanitar, democratic, fără însă a milita pentru răsturnări și înnoiri revoluționare. Conclunde în acest sens sint revistele *Facla* și *Facla literară* ale lui Cocea, care-și expun deseori linia de orientare. În *Cuvînt înainte*, din 13 XII 1910, la *Facla*, ni se spune: „*Împotriva și deasupra lor, (a revistelor fără un ideal înalt, invite doar din „mici ambiții literare”, n. n.) Facla va agita flacăra unui ideal neînvins de cultură și de dreptate socială. Ea va chema spre dînsa elementele risipite, răzlețe, deznădăduite, ale democrației romine. Ea va zgudu toate energiile, va trezi toate conștiințele, va arde putregăniurile inutile care înăbușă viața politică, intelectuală și socială a acestei țări*“.

Revista a avut rezonanțe adinci printre forțele progresiste ale vremii, atacînd fără menajamente antisemitismul lui A. C. Cuza, și Iorga, manevrele deșănțate ale burgheziei, dar toate acestea nu de pe poziția organizată a clasei muncitoare. Un umanitarism larg, serea de dreptate (în felul marilor noștri clasici), fără a găsi însă soluția concretă de înlăturare a atitor putreziciuni din viața socială, constituie valoarea, dar și limitele *Faclei* și ale ramificației sale *Facla literară*⁹⁾. Evident, Cocea evoluează treptat pînă aproape de marxism, și *Era Nouă* consemnează acest salt al mentorului ei: „*Ne luăm sarcina să tratăm în mod științific, pe baza largă a materialismului dialectic toate problemele ideologice ale vremii noastre*“¹⁰⁾. Aici fenomenele sociale sînt analizate

⁷⁾ Apare în 1910. Se continuă pe anii 1911, 1912, 1913, și cu întreruperi, în 1916 și 1923 cînd, paralel, Cocea scoate 11 numere ale *Faclei literare*.

⁸⁾ Apare în februarie 1936.

⁹⁾ Și în *Facla literară* scriitorul expune optimist un crez generos, îndemnînd la luptă pentru libertatea gîndirii, pentru triumful omeniei și bunului simț.

¹⁰⁾ *Era Nouă*, revistă de filozofie, de literatură și știință.

în spirit marxist, prin mijlocirea lui Virgil Teodorescu (poet proletar), Al. Sahia, Paul Păun, D. Trost etc. Dar nici *Era Nouă* nu se adresează direct maselor muncitoare, nu-și face crez din luminarea căii spre eliberare a proletariatului exploatat.

Dezideratul va fi și mai puțin satisfăcut de către revistele săptămânale *Reporter*¹¹⁾, și *Cuvîntul liber*¹²⁾, care-și formulează un program imprecis, e drept, cu o tentă democratică, pe alocuri de revoltă socială chiar, dar atenuată mult de preocupări foarte variate, străine scopului eliberator al maselor¹³⁾. Și apoi, aici publică scriitorii de diferite convingeri politico-ideologice și estetice. Astfel, la *Cuvîntul liber* se adună poeți și critici ca: Radu Boureanu, Cicerone Theodorescu, Camil Baltazar, Ilarie Voronca, iar *Reporter* își deschide paginile oricărui talent, pledînd ca: „*libertatea adevărului scris să nu fie o legendă mitică*”. Dar această libertate înțeleasă prea larg nu este coordonată spre promovarea unui ideal consecvent.

Revistele menționate aici rămîn valoroase prin unele încercări de popularizare a literaturii sovietice, prin poziția antirăzboinică (mai ales *Cuvîntul liber*) și, în general, prin critica orînduicilor nedrepte ale burgheziei.

Inrudit mai de aproape cu revistele lui Sahia este periodicul ieșean apărut în 1934, *Manifest*, cu obiective revoluționare: „*Sfărimăm tiparele nepotrivite ale vremii de azi și trecem înainte aruncînd disprețul în obrazul indiferentismului. Vrem o lume nouă pentru înșurubarea de la coarnele plugului, vrem aer, vrem soare pentru neîndreptății din fabrici*”¹⁴⁾ (subl. n.). Programul chiar arată o continuare a liniei de luptă deschisă de Sahia. Dar, ca și revistele discutate pînă aici, *Manifest* nu stimulează îndeajuns elementele muncitorești, iar pe

alocuri nu e ferită de nocive infiltrații decadente, cum vom observa mai încolo.

Bluze albastre, apărută după suspendarea *Veacului Nou*, la 5. VI. 1932, pe linia de luptă a Partidului Comunist Român, impresionează prin suflul său revoluționar unic în vremea aceea, prin reflectarea largă a dezvoltării sociale, cit și prin soluțiile edificatoare ce le oferă idealului proletar. Și subtitlul: „*revistă de literatură proletară*”, ne arată cui se adresează mai întii această publicație. Iar programul, elaborat, cu claritate ideologică de către Al. Sahia, vine să elucideze la concret scopurile și mijloacele cu care se vor desfășura, în linie de bătaie, redacțiilor și colaboratorii.

Fixîndu-și ca o primă țintă atacarea principiilor estetismului burhez, în articolul liminar¹⁵⁾, Sahia conchide: „*În asemenea condițiuni, cei care vor să trișeze spunînd că fac literatură pură, fără interes actual, cu preocupări „eternă”, „abstractă”, nu sînt decît reprezentanți ai celor care sînt mulțumiți cu actuala situație, ai profitorilor*”. Și prin referire la principiul existenței celor două culturi în societatea capitalistă, scriitorul formulează laconic programul de luptă: „*Fixați de cealaltă parte a baricadei, înțelegem să facem adevărata artă, literatură a realității groaznice mascată prin multiplele legende și teorii care au dăinuit prea mult. Literatura activistă, literatura critică, literatura proletară își face la noi, prin Bluze albastre, primii pași*”¹⁶⁾ (subl. n.).

Stabilind concordanța deplină între program și materialele de conținut ale revistei, se impune observația că aici trebuie să vedem de fapt o poartă spre zorii literaturii noastre realist-socialiste, o nouă direcție ce se croiește, un început curajos. Nu e riscant a se afirma că, prin revistele lui Sahia, mai ales *Bluze albastre*, se certifică actul de naștere a literaturii noastre actuale. Ele au statornicită o notă distinctivă, o particularitate care le impune tuturor celorlalte reviste progresiste de pînă la 1944 militanșismul consecvent pentru răsturnarea regimului de exploatare capitalistă. Apariția lor, determinată de istoricul Congres al V-lea al

¹¹⁾ Apare la 6 XII 1933, pînă în 1937, sub conducerea lui A. G. Gramma.

¹²⁾ Apare în a II-a serie, la 11 XI 1933, sub direcția lui Tudor Teodorescu-Branîște.

¹³⁾ Programul revistei *Reporter*, *Justificare*, apărut pe pag. 1 din primul număr, trasează coordonatele unei gazete care înregistrează faptul diurn, un fel de magazin, fără o orientare ideologică sigură.

¹⁴⁾ Articolul *Pornim la drum* din 5 oct. 1934, pag. 1.

¹⁵⁾ *Bluze albastre*, nr. 1, pag. 1.

¹⁶⁾ *Ibidem*.

Partidului Comunist, din 1932, marchează un salt revoluționar cu totul remarcabil, pe tărîm literar și publicistic.

Enunțîndu-se principii estetice de o stringență actualitate – plămădirea operei literare din materialul oferit de „vasta colectivitate umană”, scopul său angajat – ni se dezvăluie nevoia promovării unei literaturi de interes practic, în slujba unui ideal social ce animă masele: răsturnarea orînduirii capitaliste. Sintem îndreptății încă odată să afirmăm că revistele conduse de comunistul Sahia și inspirate direct din politica partidului proletariatului revoluționar, sint la un nivel superior tuturor celorlalte publicații progresiste de pînă atunci, devreme ce aflăm indicații sigure și originale asupra mijloacelor cu care vor opera colaboratorii.

Revistele datorate lui Sahia viază prin tăria crezului militant al mentorului lor, prin stăruința și atenția cu care acesta își ordona munca în selectarea și dispunerea materialului, hărțuit în permanență de rigorile polițieneste, lucrînd zilnic pînă la epuizare și, pe deasupra, finanțînd redacția cu resurse proprii. Mesajul ce-a vrut să-l transmită el a fost impus de necesitatea de a aduce maselor „cuvîntul de cultură și lumină corespunzătoare năzuințelor lor”¹⁷⁾, iar dirzenia luptei sale se datorește credinței în victorie: „Spiritul revoluționar este forța învietoare care trezește gîndirea, împinge înainte... descrie perspective întinse și fără de care nici o progresare nu este posibilă. Așadar, cine vrea munca adevărată... înfrățirea cu viața care palpită pe cîmpuri, în porturi și în fabrici, să se lepede de trecutul umilitor și, alături nouă, să respecte stilul muncii lui Lenin”¹⁸⁾.

Că literatura își trage substanța direct din viață și că realismul și militantismul îi sint certificatul de intrare în conștiința cititorului – principii de căpătîi în concepția estetică a lui Sahia – ne-o devedește însăși mărturisirea către confracții de la *Veac Nou*, confirmată literar în operele sale: „Teoriile noastre savante, articolele noastre literare, pamfletele noastre violente sau ironice nu fac doi bani dacă nu le transformăm în instrumente bune de luptă. Deci trebuie să cunoaștem viața

de fiecare clipă a maselor, viața aceasta care e lupta însăși. *Veac Nou* e pentru noi un prilej extraordinar de a cunoaște viața. Am fi niște nebuni și poate și mai rău: niște excroci, dacă am vedea în el un prilej de a ne îndepărta de viață”¹⁹⁾.

Fiecare pagină, fie de literatură originală, de critică ori de sociologie ne convinge că revistele își urmează neabătut principiile expuse în program.

Producția beletristică, deși nu alimentează copios paginile revistelor (mai ales *Veac Nou*, forțele creatoare grupate aci fiind modeste), este reprezentată totuși prin citeva lucrări de un realism viguros, insolubil. Referindu-ne la celelalte reviste și gazete dedicate muncitorimii, constatăm că *Bluze albastre* le depășește incontestabil, mai ales prin calitatea și, în parte, prin cantitatea materialului literar. Sint menționabile doar citeva dintre aceste publicații cu preocupări mai stăruitoare de artă și literatură,²⁰⁾ ca: *Cîopotul* de la Botoșani – „gazetă săptămînală independentă democrată”, cu numai o pagină de literatură pe, număr: recenzii, informații literare, traduceri; *Viața universitară* din București, cu o pagină de *Literatură, știință, artă*, conținînd, ca mai remarcabile, biografia și traduceri din Gorki; *Front* care apare numai un număr, cu traduceri de mostre antirăzboinice din Gorki, Kataev etc.

În primul loc al revistei *Bluze albastre* se disting cele două cunoscute nuvele ale lui Sahia: *Uzina vie*²¹⁾ și *Revolta în port*²²⁾, unde tinărul scriitor condensează cu o mare economie de mijloace artistice citeva imagini semnificative din vastul tablou al mizeriei și silniciei peste care se înalță tunător protestul muncitorimii exploatare. Este o viziune cu totul nouă asupra muncitorului. Majoritatea scriitorilor erau absorbiți numai de viața țărănească (fapt explicabil de altfel), iar cei ce inclinau spre observarea realităților muncitorești, le deformau, acreditînd ideea

¹⁷⁾ Cf. Radu Popescu: *Amintri despre un contemporan în Viața romînească*, nr. 6, 1954, pag. 182.

¹⁸⁾ Cf. P. Constantinescu-Iași: *Organizații de masă legale conduse de P.C. din România în anii 1932-1938*.

¹⁹⁾ *Bluze albastre* nr. 1, pag. 5, 8.

²⁰⁾ *Ibidem* nr. 4, pag. 5. Ulterior titlul nuvelei este puțin modificat, așa cum îl știm astăzi: *Revolta în port*.

falsă, la modă pe atunci, că muncitorimea este o clasă de oameni moleșiți, anemici, resemnăți sub povara claselor suprapuse. A se cerceta pentru aceasta fie și numai romanele lui C. Ardeleanu: *Viermii pământului* și *Viață de cine*, revelatoare pentru afirmația de mai sus.

Sahia, cum e și firesc, vine cu o optică revoluționară: muncitorul are o conștiință de clasă deplin formată, care-l îndeamnă și chiar îl obligă la smulgera drepturilor ce-i aparțin. De aceea, nu fără temei, istoricii literari au subliniat ideea că Al. Sahia poate fi considerat prin excelență promotorul realismului socialist în literatura noastră.

Sahia e printre pușinii scriitori de talent care, îndrumați de Partidul Comunist, în condiții de prigoană anticomunistă, au înțeles rostul și mijloacele luptei proletarietului.

Pentru atingerea scopului lor militant, cele două reviste conduse de Alexandru Sahia cuprind o serie de reportaje care se dovedesc a fi eficiente pentru acția cărora li se adresează. În *Veac Nou*, nr. 2 (1932), apar două reportaje privitoare la viața muncitorească: cefeștiții primesc salariile scăzute cu 65-75%, amenzi și concedieri nejustificate, concedii fără voie etc. În celălalt reportaj se expun condițiile inumane de lucru în marea fabrică de mătăsuri „Galia”. Iar ramura petroliferă oferă fapte de un învederat tragism pentru reportajul intitulat *sugestiv În lumea bluzelor albastre*²⁵⁾, în care se argumentează afirmația că urmarea imediată a crizei este concurența febrilă a brațelor de muncă, proletarizarea țărănimii și reducerea salariilor pînă la ultima expresie. Dar comunitatea celor în suferință transpare fără greutate și Al. Cărăușu, un personaj, exprima starea de spirit a tovarășilor săi, lansind și un îndemn cu rezonanță: „... trebuie să fim tari, mă înțelegeți, să ducem lupta pe un singur front, tare ca oțelul. *Viața asta nu mai poate merge așa!*” (subl. n.) Lucrarea, deși aglomerează prea multe faptele, izbutește totuși să reliefeze capacitatea de conducători a comuniștilor, tinzind spre un țel agitatoric.

Poezia reprezentată de Eugen Relgis cu al său *Marte*²⁶⁾ este de factură antirăzboinică, pe

²⁵⁾ *Bluze albastre*, nr. 1, pag. 7.

²⁶⁾ *Bluze albastre*, nr. 1, pag. 4.

linia programului partinic al lui Sahia. Imaginea războiului pustiitor este tălmăcită plastic în apariția unui monstru diform, fără cap, „cu o gură între umeri” ce scuipe foc și pirjolește tot ce viază pe pământ.

Chiar dacă poezia originală ocupă puțin spațiu în comparație cu *Manifest*, de pildă, unde (aici e locul să spunem) se fac simțite infiltrații întimiste, deprimante²⁵⁾, uneori poczii atemporale²⁶⁾, *Bluze albastre* stabilește concordanțe cu programul și în acest sector.

Alături de literatura originală, se înscriu traduceri din literatura sovietică și clasicii străini contemporani, cunoscuți foarte puțin sau cu totul necunoscuți la noi. Prezența scriitorilor sovietici: V. Maiakovski, M. Gorki, S. Esenin, F. Gladkov, S. Tretiakov se explică printr-o veche și statornică pasiune a lui Sahia de a familiariza cititorul român cu valorile literaturii sovietice. Începutul îl făcuse la *Dimineața și Facla*, unde publicase traduceri din I. Ehrenburg, L. Leonov, M. Gorki, extinzindu-și linia de acțiune în coloanele revistelor *Veac Nou* și *Bluze albastre* (mai ales în nr. 3). Inițiativa, pe vremea aceea, era pe cit de unică pe atit de temerară, implicind mai întii pericolul suprimării revistelor, căci conținutul revoluționar al acestor opere agita masele, lovind direct în platforma claselor de sus.

E drept, manifestări de simpatie față de literatura sovietelor se atestă și în alte reviste ale vremii ca: *Manifest*,²⁷⁾ *Reporter*²⁸⁾, *Era Nouă*²⁹⁾ etc., dar pe o sferă mult mai restrinsă și aproape exclusiv material informativ, de critică.

²⁵⁾ *Cuvînt amar* de Ion Manolescu, *Elegie* de Victor Măgură în *Manifest*, nr. 2, 1934, pag. 5.

²⁶⁾ *Oraș în vis* de Victor Măgură, idem, nr. 3-4, 1934, pag. 6.

²⁷⁾ Articolul *O lipsă* de A. Birlădeanu din nr. 1, pag. 11-12, militează pentru popularizarea la noi a literaturii sovietice.

²⁸⁾ Apare o pagină literară despre noua Rusie, în nr. 27 din 20 Iunie 1933, pag. 4, iar A. G. Gramma, directorul revistei, în articolul *Demisia lui André Gide*, înălțur calomniile acestui estetician și psiholog burghez la adresa Uniunii Sovietice, profesate în *Retour de L'U.R.S.S.*; (nr. 5, 31.X.1937, pag. 3). Se publică aici și articole anti-războinice de I. Ehrenburg.

²⁹⁾ Se înserează 2 articole care privesc literatura sovietică. D. Trost: *Reîntoarcerea la epic* (nr. 1, pag. 36-38) cu considerații asupra revoluționarismului acestuia și S. Iosifescu: *Ilya Ehrenburg și sensul literaturii noi* (nr. 2, 1936, pag. 117-121), precum și un medalion, *Maiakovski*, de St. Roll, în același număr.

O remarcă generală. Cu toată varietatea lor de fond, operele traduse în *Bluze albastre* și *Veac Nou* se încadrează perfect, ca și creațiile originale, pe linia obiectivelor programatice. Un poem ca 150.000.000³⁰⁾ al lui Maiakovski, tradus de Sahia însuși, cu versul avântat, clocotitor, sugerează grandiosul prefacerilor Rusiei sovietice.

Tot așa de departe se face simțit și ecoul glasului însuflețit al lui Serghei Esenin, din poezia *Noi generația*³¹⁾, în traducerea lui Zaharia Stancu, în care poetul, într-un continuu zbugium, caută sensul transformărilor din juru-i, vrea să le descrie măreția și să li se apropie.

Literatura agriculturii socialiste este prezentă în paginile revistelor noastre prin reportajul lui Feodor Gladkov *Cucerirea cîmpurilor*³²⁾ și fragmentul de roman, *O zi într-un colhoz din Cuban*³³⁾, al lui Serghei Tretiakov, în care se dezvăluie câteva aspecte din viața tumultuoasă a țăranilor cuprinși în forme noi de viață. Lupta se susține pe cîmp deschis cu rămășițele capitaliste infiltrate subtil printre colhoznici.

Dacă revista *Veac Nou*, la rubrica *Fabrici - Uzine - Ogoare*, abordează și probleme ce privesc viața întinată a țăranimii noastre, *Bluze albastre* își arată o deficiență în sensul acesta, ținînd exclusiv reflectarea vieții proletariatului muncitoresc. Dar interesul educativ se susține și în acest compartiment al revistei noastre, întrucît traduceri din literatura despre colhoznici acoperă lacuna din planul creației originale cu tematica respectivă.

Dintre poeții și prozatorii progresiști din apus, remarcăm prezența lui Johannes R. Becher, cu două poezii de revoltă socială: *Piatra*³⁴⁾ și *Balada lui Karl Schmidt din orașul cenușiu*³⁵⁾ înrudite ca tematică și spirit combativ. Alți scriitori se vor bucura de bogate comentarii critice pentru a li se răspîndi și la noi crezul de luptă: Ludwig Renn, Bella Illés, Ernst Glaiser, Ernst Tallér etc.

Poemul *Piatra* al lui Becher este un fel de confesiune ce punctează direcția de dezvoltare a concepției progresiste a poetului, culminînd cu

indemnul la răsturnarea orînduieilor nedrepte ale capitalismului.

Revolta e deopotrivă prezentă și în *Balada lui Karl Schmidt din orașul cenușiu*, un marș al foamei în care, după evocarea unui tablou sumbru, cu asprimi de stîncă, ce rezultă din înfruntarea celor două clase oponente ale Germaniei capitaliste, se deschide o perspectivă luminoasă spre descătușarea apropiată a luptătorilor infometați. După cum se observă din analiza conținutului lor, traduceri constituie un instrument subtil de agitație socială, pe linia obiectivelor programatice ale revistelor sahiene.

Critica promovată de cele două reviste are ca prim scop apărarea ideologiei și a esteticii marxiste în fața atitor defăimători și șarlatani idealști. Nu mai este necesar să convingem că și acest aspect constituie o preocupare aproape unică pe vremea aceea. Se fac simțite doar câteva accente asemănătoare în revistele *Manifest* și *Era Nouă*, dar fără continuitate.

Mai ascuțite, și de un rafinat spirit polemic sînt articolele lui Sahia: *O generație falsă*³⁶⁾ și *Atențiune! Vorbește Valéry; Fascismul literar*³⁷⁾, ambele cenzurate, căci deopotrivă vestejesc, cu paleta unui pamfletar încercat, curente anti-realiste atît de numeroase în epocă, opunîndu-li-se literatura vigoasă a tinerei generații de scriitori proletari. Revistele își vor delimita strict poziția prin atacarea sistematică a principiului artei antirealiste cu puternice rădăcini nocive în conștiința intelectualilor vremii. În stil vioi și bătaios, sînt blamate manifestările decadente fasciste ale unui Mircea Eliade, în *Răspuns atacurilor de Al. Sahia*³⁸⁾; este apoi bagatelizată elogierea impresionismului lovinescian.

Înlăturînd afirmațiile lui Mircea Eliade dintr-un foileton apărut în *Cuvîntul*, care se adresează injurios *Bluzelor albastre*, Sahia dovedește falsitatea opiniilor lui Eliade pornit spre polemici inutile, în dosul cărora se ascunde în fapt „*etalarea spiritualității, proiectismul ridicol, flămînzia după metafizică*”. Și, sigur pe direcțiile temeinice ale revistei, Sahia încheie sfidător: „*Atacurile însă din partea oricui ar veni, nu ne supără. Noi ne bazăm pe încrederea proleta-*

³⁰⁾ *Bluze albastre*, nr. 4, pag. 4.

³¹⁾ *Bluze albastre* nr. 2, pag. 4.

³²⁾ *Bluze albastre* nr. 2, pag. 5, 8.

³³⁾ *Bluze albastre* nr. 2, pag. 5.

³⁴⁾ *Veac nou*, nr. 3, pag. 2.

³⁵⁾ *Bluze albastre*, nr. 2, pag. 4.

³⁶⁾ *Bluze albastre*, nr. 2, pag. 4.

³⁷⁾ idem nr. 2, pag. 7.

³⁸⁾ idem nr. 3, pag. 8.

riatului, adevărații și sincerii noștri cititori" (subl. n.).

Intr-un medalion: *Vladimir Maiakovski*⁴²⁾, Sahia, arătând meritele poeziei acestuia în dezvoltarea literaturii sovietice, îi deplînge moartea pretimpurie care l-a răpit artei în plină creație. Menționabile, pentru stăruința în popularizarea artei sovietice, sînt recenziile notale despre teatre, filme sovietice, cum și articolul sintetic al lui E. I. Gumbel, profesor la Universitatea din Heidelberg, *Moscova în 1932*⁴³⁾, care aduce dovezi concludente în ilustrarea ideii de progres multilateral al țării socialismului.

Pe bună dreptate, revista actuală *Veac Nou* se consideră o continuatoare vrednică a tradiției statornicite de Sahia, căci idealul scriitorului nostru - ne-o mărturisește și volumul de reportaje *U.R.S.S.-ați* - a fost contactul direct cu realitățile sovietice.

Sub aceeași optică, și pentru același scop, se înregistrează minuțios și mișcarea literară din apusul Europei, prin reprezentanții de frunte ai artei proletare. În recenzii și cronicile literare se fac cunoscute realizările artei apusene, ori sînt blamați, pe ton tăios, intolerant, intelectualii care își reneagă crezul socialist.

Dezvoltarea unei literaturi revoluționare, pe fundament marxist, în Japonia este salutată cu entuziasm, în coloanele *Veacului Nou*⁴⁴⁾, urmărindu-se pe faze succesive, evoluția asociației *Umunea Scriitorilor proletari* care înglobează un apreciazabil număr de scriitori de la 1910 pînă la momentul discuției.

Articolele sociologice inserate în revistele analizate aici apără linia ideologică impusă în primele pagini. De o certă valoare este lucrarea lui Gorki: *Paraziții*⁴⁵⁾, un pamflet incandescent îndreptat contra micii burghezii care primejduiește continuitatea unui ideal superior, precum și articolul de proporții, *America tragică*⁴⁶⁾ al lui Th. Dreiser, un impresionant strigăt de revoltă împotriva formelor bestiale ale exploataării capitaliste.

Problema mult agitată în vremea aceea a războiului a atras, cum era și firesc, mai toate

revistele, pentru a-l sprijini sau a-l respinge. Ecourile luptei antibelice sînt prezentate cu osebire în coloanele publicațiilor progresiste: *Manifest, Reporter, Era Nouă, Cuvîntul liber*, unele ziare înființate ad-hoc etc. *Bluze albastre* și *Veac Nou* se disting și de data aceasta în primele rînduri.

În numărul 2 al *Bluzelor albastre* se pot citi două articole sub semnătura lui Al. Sahia și respectiv, Ilie Cristea, care dau semnalul de alarmă în fața războiului apropiat, îndemnînd toți oamenii de bună credință să adere la apelul partizanilor păcii, lansat de marii luptători europeni și americani: M. Gorki, H. Barbusse, Romain Rolland, Th. Dreiser, H. Mann, Albert Einstein etc. Se dă în vileag poziția războinică a burgheziei noastre, colaborarea ei cu capitaliștii străini, afirmîndu-se, concomitent cu aceasta, nevoia alianței proletarietului pe plan mondial.

Iar în țară, ca făclieri ai vieții muncitorești, Sahia și colaboratorii săi își vor îndrepta atenția spre problemele ardente ale celor pe care îi reprezintă numeroase articole împrăștiate în toate numerele, mai cu seamă din *Veac Nou*, organ „politic, muncitoresc, social”, vin să protesteze vehement în contra formelor exploatații de la cea ascunsă pînă la cele afișate, oferînd curajos și soluții salutare, de o vădită atitudine revoluționară. Și nu e de mirare că pledoarii ca: *Barbariile se repetă, Cum sînt maltratați deținuții politici*⁴⁷⁾, *încă 15.000.000*⁴⁸⁾, *Accident de muncă*⁴⁹⁾, *Salariile*⁵⁰⁾ etc. vor fi contribuit, ele mai întii, la suspendarea celor două reviste de către sistemul polițist al capitalismului român ce se vedea atacat fără înconjur. Pentru asta glasul lui Sahia a trezit largi ecouri printre muncitori. De aici, căldura și satisfacția cu care revistele au fost primite în mijlocul maselor, bunăvoința cititorilor de a contribui pînă și cu fonduri bănești la subvenționarea revistei *Bluze albastre*⁵¹⁾, strădania de a găsi inițiative rodnice pentru activitatea ei.

Nu fără temei deci Sahia a militat statornic pentru solidaritatea revistei cu muncitorii, le-a stimulat generos bunele intenții prin poșta redac-

⁴²⁾ *Bluze albastre*, nr. 4, pag. 3.

⁴³⁾ *Veac nou*, nr. 3 și 4, pag. 2.

⁴⁴⁾ *Veac Nou*, nr. 4, pag. 2.

⁴⁵⁾ *Bluze albastre*, nr. 1, pag. 3.

⁴⁶⁾ Idem nr. 1, pag. 6.

⁴⁷⁾ *Veac Nou*, nr. 4, pag. 3.

⁴⁸⁾ *Veac Nou*, nr. 3, pag. 1.

⁴⁹⁾ Idem nr. 1, pag. 1.

⁵⁰⁾ Idem, ibidem.

⁵¹⁾ Este vorba de grupuri muncitorești din Timișoara, Brăila, „Prietenii „Bluze albastre” din Iași etc.

țici, care trimite răspunsuri loiale, a dat curs multor propuneri pornite de la ei etc. Apropierea dintre Sahia și Ibrăileanu ce o face un contemporan, se explică tocmai prin consecvența cu care și Sahia a luptat pentru transmiterea unui mesaj cultural printr-o revistă⁵²⁾.

Sensul acestor fapte ni-l descifrează Sahia însuși: „*Bluzele albastre... nu-și va atinge adevăratul țel decât atunci când se va crea o colaborare efectivă între muncitori și redacția noastră. Rugăm așadar, pe această cale, orice muncitor din orice colț al țării, să ne trimită însemnările lui care fiind publicate cu cel mai mare drag în coloanele noastre, vor constitui adevărata literatură de mîine*”⁵³⁾.

Firește, activitatea publicistică a lui Sahia nu se oprește la revistele analizate aici, mersul său continuu relevându-se prin colaborarea ferventă și la alte publicații: *Azi, Cuvîntul liber, Reporter, Adevărul literar, Era Nouă* etc. Dar ceea ce ne-a lăsat mai esențial și trainic rămîne închis în coloanele celor două reviste, pentru care și-a pus în joc de multe ori chiar libertatea personală, și mai de multe ori, energia pînă la ultimele-i resurse. Satisfacția morală i s-a oferit însă ca unuia care a simțit organic nevoia de a se dărui altora:

„*Revista noastră a avut un răsuneț adinc în rîndurile celor ce muncesc cu brațele și cu mintea. Numărul crescînd al cititorilor, scrisorile adresate, creșterea colaboratorilor, cum și entuziasmul cu care am fost primiți pretutindeni unde dlocotește setea de o nouă cultură, sînt dovezi că ne bucurăm de un sprijin moral nemărginit*”. ni se mărturisește el însuși în apelul: *Către muncitori*⁵⁴⁾.

Deși restrinse ca paginație, și cu relativ puțini colaboratori, datorită conținutului militant, a aderenței totale la cele mai stringente nevoi ale vremii, liniei lor consecvente, revistele lui Al. Sahia, *Veac Nou* și *Bluze albastre* aduc un suflu innoitor pe firmamentul publicisticii noastre din trecut, constituind astfel un preludiu glorios al literaturii realist socialiste. Caracterul lor profund democratic și revoluționar se explică și prin aceea că și-au urmat neabătut coordonatele programatice, au atacat fără reticențe atmosfera intelectuală a vremii imbolnăvită de filistinismul burghez, afirmînd poziția de luptă a proletariatului.

Contribuția lui Sahia, prin aceste reviste, la dezvoltarea noii noastre literaturi, cum s-a observat din cele afirmate pînă aici, este a unui înaintaș generos a cărui moștenire o preluăm integral astăzi.

ION APETROAIE

⁵²⁾ Radu Popescu: Amintiri despre un contemporan în *Viața Romînească* nr. 6, 1954, pag. 183.

⁵³⁾ Poșta redacției în *Bluze albastre* nr. 4, pag. 6.

⁵⁴⁾ *Bluze albastre* nr. 4, pag. 8.

PE URMELE LUI COȘBUC

Schimbăm trenul la Salva și ne urcăm în acel care ne duce la Sighetul Marmației. Plecăm după o așteptare destul de lungă. Vagonul în care m-am urcat e tixit. Bărbați și femei, în straie naționale, venind cu cumpărături la Năsăud, unde a fost zi de târg, maramureșeni, în cămășile lor largi, întorcându-se de la coasă.

În fierberea de glasuri care umple vagonul, plutește o voie bună care mă cucerește.

Soarele dimineții, năvălind prin ferestrele deschise, împrăștia raze vii, pe chipurile cu trăsături distinse ale celor de față.

Urcăm la deal. Drumul se îngustează... Trenul gîfîie... Răsună jalnic scîrțîitul roților la curbe... Soarele se ascunde după crestele împădurite ale munților... În vagonul care s-a întunecat, se simte aerul proaspăt adus de boarea undelor Sălăuței.

Sălăuța, cu apele ei repezi, e dincolo de linia drumului de fier, și tremură sclipind cu raze vii în soare. Prin fereastra vagonului zăresc acoperișurile căsuțelor și ferestrele cu flori multe, în ghiveciuri...

După aproape o oră de mers, intrăm în gară, pe frontispiciul căreia citesc numele poetului iubit — G. Coșbuc.

Pornesc într-un iureș de glasuri și cîntece, cu mulți dintre călători spre sat...

E cam departe satul, dar veselie a celor care mă înconjoară e atât de molipsitoare, că nici nu-mi dau seama cînd am ajuns la intrare, unde pe o firmă mare, galbenă, stă scris cu litere negre : G. Coșbuc.

Ne îndreptăm spre casa poetului, despărțindu-ne de Sălăuța, care ne-a ținut tovărășie o bună bucată de vreme.

În jurul nostru, sub cerul adînc și de un albastru fermecător, liniștea e uimitor de profundă... Nici un lătrat de cîine, nici un cîntec de cocoș măcar, ceva de basme... Te-ai crede într-un sat părăsit, dacă n-ai întîlni ici-colo, cîte o bătrînă la porțiță, ținînd un nepoțel în brațe și n-ai vedea mulțimea florilor în ferestre... și dacă cineva din mulțime nu m-ar lămuri, că toți gospodarii sînt plecați la coasă.

Dar iată că în jurul meu, din ceata cu care am pornit din gară, n-au mai rămas decît doi tineri și un bătrînel guraliv, care mai tot drumul mi-a povestit cîte ceva din viața lui badea Gheorghe.

Cum venea din București pe cărările munților și intra în sat noaptea... Se ivera apoi la horă, juca cu fetele și bea din ploscă, cîntînd și chiuînd cu flăcăii de seama lui.

Și astăzi îmi aduc aminte de unele strigări :

Pe cumpăna de la fîntînă
Cîntă o pasăre streină.
Ea nu cîntă că-i streină,
Ci cîntă că e bătrînă !

Apoi, dacă îl simțeau jandarmii, care veneau cite o dată în sat, că la noi nu erau jandarmi, — ci numai la Salva — noi, cei mai tineri, care vegheam prin margine, fluieram și poetul fugea... S-afunda în pădure și pe căi cunoscute de el, se ducea la Feldru, unde trăia sora lui, Angelina, măritată cu preotul Mureșan. Pe urmă, tot pe cărări de munte și îmbrăcat în straie de ale noastre, se întorcea acasă la el, căci acolo îi era acum rostul.

Soarele se înălța sus, deasupra pădurilor, când am ajuns la casa poetului.

Baci Eftimie se descoperi, întinse mâna și-mi arătă chipul poetului, care ne privea acum de pe soclul lui de piatră...

— Ei, îl vedeți, el e, așa e că parcă ar vorbi?!

— Seamănă...? mă întrebă o fetișcană?

— Cum să nu semene?! îi răspund eu. Căci doar l-am cunoscut.

Mă apropiai de placa de marmură ținută în peretele proaspăt vărui și citesc:

Aici s-a născut poetul Gh. Coșbuc

1866—1918

Marele cîntăreț al poporului

în lupta pentru libertate.

Baci Eftimie deschide porțița casei și strigă:

— Anuța... Anuța... vino-ncoa...

O țigăncușă cu ochi vii și plină de farmec, sprintenă și mlădioasă, veni spre noi...

— Iată, dumnealui a venit din București și vrea să viziteze muzeul...

Anuța a ridicat scările de la intrare și a deschis ușa.

În cuprinsul celor trei săli mari, luminoase și cu pereții de un alb imaculat, am putut vedea și urmări, vreme de un ceas și mai bine, de la scrisul de începător al poetului și pînă-n ajunul morții, tot ce s-a putut reconstitui din viața și opera marelui poet, ca: manuscrise, scrisori, articole de revistă, volumele poetului în diferite ediții, tablouri și fotografii, lazi cu obiecte de gospodărie, amintiri din copilărie, toate dăruite de Academia Română.

Cînd să pornim spre moară, unde poetul venea în copilărie să se scalde, Anuța deschide porțița și strigă spre fundul curții:

— Gheorghită... țipă văcuța ceia afară și du-o la păscut...

Pe drum, Anuța îmi spune că dînsa e mai mare dintre toți copiii și că ea trebuie să aibă grija gospodăriei, căci mămuța e dusă la coasă.

Anuța, cu doi ani în urmă, era funcționară la o sondă din Ploiești...

Murind tatăl ei, Sebastian Coșbuc, care era paznicul muzeului, a părăsit slujba și a venit aici, ca să ieie locul tatălui.

Înaintăm o vreme împreună, pe ulițele strimte, întortocheate, prin umbra deasă a copacilor, care-și întind ramurile de deasupra noastră și sub imperiul aceleiași liniști, care stăpînește văzduhul, ajungem la moară.

Tovarășa Anuța e cea dintii care sare pîrleazul ce dă în curtea morii. Il sar și eu la rîndul meu și iată-ne acum în preajma locurilor, pe unde a hoinărit odată marele poet...

Moara veche, învăluită în umbra fagilor, cu acoperișul îmbicsit de un mușchi verde ca smaragdul, nu de mult a fost reparată și așteaptă, parcă gata, ca și odinioară, să înceapă măcinatul...

Și roata afundată pe jumătate în fâgașul verzui al apei, ți se pare că de abia s-a oprit din mers...

Urcăm scara și intrăm în lăuntrul morii, în cămăruța mică și întunecată, cu ferestrele cit pumnul, unde pe vremuri morarul își ținea conдика cu socotelile și se hodinea, cind vremea îi da răgaz...

Anuța stă în fața mea... Mă privește în tăcere. Ochii ei se îmbracă într-o umbră de melancolie... La ce se gîndește ea? Cine o fi vorbind în sufletul ei... Amintirile strămoșului pe care le-a auzit de la tatăl ei? De bună seamă...!

Părăsim moara... Lumina cenușie a după amiezii de vară, ne învăluie vederea... Soarele nu se zărește. S-a ascuns după crestele întunecoase ale pădurii...

Aerul e rece, cu miros de rășină și sevă... Plopilor înalți cu trunchiurile de o grosime uimitoare întind ramuri mari, viguroase, acoperă cerul. Sînt trei... patru... ori mai mulți...? Aceiași pe care i-a cîntat poetul... Și lingă ei, Sălăuța vînată, de culoarea oțelului, strecurîndu-se tulburătoare printre pietre... Mă uit lung la plopul cîntați de poet... Anuța se pare că mi-a ghicit gîndul. În aceeași clipă, glasul ei lin, ca venit de departe, prinde a șopti strofa din poezia care în decursul vremurilor a înduioșat sutele de mii de suflete și vor mai înduioșa încă:

În vaduri ape repezi curg,
Și vuiet dau în cale,
Iar plopilor în umedul amurg,
Doinesc eterna jale.

Intovărășit de Anuța, pornesc să vizitez pe o rudă apropiată a poetului, din familia Popazu...

Bătrîna Alexandrina, fiica lui Popazu, sta în poartă și ținea în brațe nepoțelul, cind am ajuns în fața casei. În curtea plină de orătănii, un ciine ciobănesc, prins în lanț, mă și luă în primire.

Intrăm în odaia mare, spațioasă, cu pereții vopsiți într-un albastru viu și împodobîți peste tot din belșug cu ștergare, oale, farfurii, căni de lut mari și mici... După ce Anuța, îmi spune numele și pentru ce am venit, o întreb pe bătrînă:

— Sînteți rudă cu badea Gheorghe, așa mi s-a spus...

— Cum să nu fiu, dacă tata și cu badea Gheorghe erau veri dulci...

— Veri dulci, cum să fie...?

— Apoi cum? Mama tatălui meu și mama lui badea Gheorghe, erau surori.

— E adevărat ce mi s-a spus că dumneavoastră ați locuit într-o vreme la Vîrfu Cîmpului, din județul Dorohoi și că badea Gheorghe venea adesea la dumneavoastră, în ospetie? Rogu-vă, să-mi spuneți ce știți în privința asta?

Bătrîna își trage de pe ochi broboada care i-a căzut și rămîne cîteva clipe pe gînduri, cercînd, parcă, să-și adune amintirile...

„Cind a trecut badea Gheorghe în Muntenia, tătuca era învățător în Telciu. Ce l-o fi făcut pe tătuca să lepede Telciul și să vină la Sîmbăta, unde a funcționat o vreme, nu pot ști. Cum a trecut și a ajuns la Virful-Cîmpului din județul Dorohoi, iar n-o pot spune... Tot ce știu e că tătuca, după ce a ajuns acolo a intrat la o bogătană, o chema Sturzoaia. Și el umbla toată ziua călare pe cal, rînduind treburile moșiei.

Bătrîna își întrerupsese convorbirea, din pricina nepoțelului, care începuse a scînci.

Îl liniști, dîndu-i o bucățică de zahăr... Apoi adăugă :

— Ce să facem, dacă părinții îs duși la coasă... Anul ăsta, ploile nu ne-au lăsat în pace. De abia de vreo două zile a început să se zbi-cească o leacă, și finul dacă nu-l cosești la timp se mucezește.

— Erați mare... cînd badea Gheorghe venea la Virful Cîmpului?... o întrebai eu din nou.

— Firește... Aveam vreo nouă ani... Învățam la școala din Virful Cîmpului.

— Știați că badea Gheorghe e poet ?

— Știam, cum de nu... De altfel, cînd venea dinsul la noi, toată vremea scria la poezii, pe care le citea tătucăi... Și noi, copiii, ascultam... Cîte odată, tătuca trimetea s-aducă rachiul... Beau și apoi începeau amîndoi a cînta și badea Gheorghe cînta cîntece așa frumoase...

— O ultimă întrebare, dacă nu vă e cu supărare. Spuneți-mi vă rog, cam prin ce an venea badea Gheorghe la Dorohoi, vă puteți aduce aminte ?

— N-ași putea să vă spun anume anul, dar să socotim...

Cum v-am spus, știu că eram atunci de vreo nouă ani. Și acum, eu am trecut de 60...

Bătrîna tăcu... Își cufundă gîndurile în negura trecutului... Lătratul ciinelui ciobănesc din curte ne făcu pe toți să tresărim... Un glas subțire s-auzi la poartă...

— Anuțo... Anuțo...

Anuța dădu perdeaua la o parte... Privi în curte... E Gheorghită... Vine să mă cheme... De bună seamă că e cineva care vrea să viziteze muzeul.

Ne ridicăm și ieșim în curte...

Pe șosea, în fața casei, așteaptă un camion cu cîțiva militari. Prietenoasă și zveltă, strănepoata poetului s-a urcat repede în el... și au pornit... La o cotitură a drumului, camionul a dispărut.

Seara, înaintea plecării, o petrec în casa tovarășului Tirnoveanu, căsătorit cu o strănepoată a poetului.

Discuția o purtăm, cu deosebire, asupra vieții poetului, a originii lui, a fratelui poetului, Aurel, care era casar la comună, pe vremea cînd badea Gheorghe trecuse în Muntenia.

Vorbim apoi și de muzeu... Anuța, care venise între timp, îmi spune că numărul vizitatorilor sporește din zi în zi.

Și nu numai din țară, dar chiar și din străinătate, vin mulți admiratori, ca să vadă casa-muzeu a poetului...

Nu de mult, a primit o ilustrație de la un vizitator din Paris...

Eu le povestesc cum l-am cunoscut pe poet și de câte ori am stat în tovărășia lui și a altor scriitori, ca Iosif, Chendi, Scurtiu, la un pahar cu bere...

Era târziu când m-am dus la culcare...

Am încercat să dorm, dar în zadar... În fața mea, în tăcerea adincă a nopții, chipul poetului îmi apărea cu zimbetul lui amar așa cum îl cunoscusem eu cu ani în urmă.

Luna răsărise departe, peste culmea munților, lumina crestele brazilor vărsind în cameră o văpaie de argint... M-am îmbrăcat din nou și am ieșit în cerdacul casei... Ciinele m-a simțit, a miriit puțin și a tăcut... Gazda se culcase într-o odaie din fața casei... Două învățătoare, dintr-un sat vecin, venite cu treburi la Năsăud, dormeau în altă odaie din capătul căsuței.

Pășind în vârful picioarelor, ca să nu trezesc pe nimeni, am deschis portița și am ieșit în uliță...

Streșinile caselor își desenau umbrele pe marginea drumului... Pomii la fel... Nisipul jilăvit de boarea nopții, făcea să nu mi se audă pașii...

De aproape, s-auzea glasul Sălăuței, gemind printre pietre...

Am cotit o uliță la dreapta... Apoi, o alta la stînga... Și, deodată, în fața mea, îmi răsări chipul în bronz al poetului... Și pereții albi ai muzeului, lucind sub razele scinteietoare ale lunii...

Făcînd cîțiva pași și descoperindu-mă, m-am apropiat de chipul de bronz al poetului.

De după soclul de piatră, poetul părea că mă cheamă...

...Vino, mai aproape... Vino, să-ți vorbesc...

Am mai făcut un pas și l-am privit lung... lung...

Sub farmecul lunii, chipul poetului părea că-mi zîmbește, iar zimbetul lui nu mai era tot atît de trist, ca și în timpul zbuciumatei sale vieți.

NICOLAE DUNĂREANU

pe marginea cărților

□ GHEORGHE TOMOZEI

„Steaua polară“

(Espla, 1960)

După debutul editorial, în anul 1957, cu *Pasărea albastră*, Gheorghe Tomozei străbate un drum ascendent în maturizarea sa poetică, dovădind o mare receptivitate față de realitățile contemporane și o continuă tendință de lărgire a orizontului tematic. El trece printr-o nouă perioadă de căutări și de exigențe poetice, menite să-i dezvăluie personalitatea în ce are ea mai caracteristic, să evidențieze accentele cele mai autentice și mai personale ale versurilor sale.

Recentul volum, intitulat *Steaua polară*, surprinde în mod deosebit, prin diversitatea tematică a poeziilor. Imagistica bogată a versului său cuprinde o vastă gamă de sentimente izvorite din viața complexă, entuziasă a oamenilor acestor zile ale marilor prefaceri socialiste. Și poetul reușește de cele mai multe ori în versurile inspirate de „momente”, de acele momente în care se reflectă pe deplin măreția caracteristică a timpului nostru. *Planeta zburătorilor*, primul ciclu al volumului, unul din cele mai izbutite de altfel, este un elogiu adus geniului uman care a cucerit cosmosul, este „*Un cântec pentru călegătorul de visuri / pentru șiragul de lacrimi prefăcut scară spre Lună / pentru țărina năruitelor turnuri, / un cântec pentru învingător!*”

Cântăreț al prezentului, căci astfel se conturează personalitatea tinărului poet în acest volum, Gheorghe Tomozei are capacitatea de a desluși semnificațiile majore ale viitorului. Iar dacă privirile sale se îndreaptă uneori spre trecut, e pentru a descoperi germenii acestui prezent și ai viitorului.

... *Sub ale vântului despetite rafale, / stelele au năvălit în inimi, / lumina caldă neconținând să și-o cearnă / și comuniștii le-au dus cu ei / în sfîșiate mantale, / sub porțile Palatului de Iarnă. / Victorie! / Victorie! / Stelele au ieșit, una câte una, pe țevile „Aurorii” / Proiectate în spații. / Cosmos înseamnă comunism! / Cosmos e lumina acelei victorii!*

(*Cosmos înseamnă comunism*)

Cel de al doilea ciclu al volumului, *Stăpînii frumuseții*, realizat cu mijloace poetice moderne, bine distinse, fără inegalități prea mari, este cel

mai vast ciclu al cărții. Poetul evocă munca pasionată a constructorilor socialismului, creionînd în cîteva linii, proeminente figuri de oameni. Aceasta face că poezia lui Gheorghe Tomozei să se apropie oarecum de reportajul liric.

La Impărăție, m-am întîlnit cu un tîmplar. / E bătrîn și muncеște ca feciorii lui, șapte, / nu vede niciodată, vorbește răstit, / dar e neobosit, din zori pînă-n noapte. / Cei șapte feciori îl ascultă, smeriți, / ei au clădit cu mîinile lor jumătate din sat. / Moșul nu i-a sărutat niciodată, / îi iubește în taină și merge la circiumă cu toți, cîteodată! / Alteori, se scoală și pleacă pe jos, la oraș, / cască ochii pe la vitrine, le cercetează cu sîrg / și-ajuns acasă-i scoală pe cei șapte, gbiontîndu-i, / îi injură pe rînd și-apoi le dăruie cele-aduse din țig.

(*Primăvara, la Impărăție*)

Dar există în acest fel de a scrie un permanent pericol de a încărcă poezia cu prozaisme, de a transforma simplitatea în simplism. Așa, de pildă, *Stradă fără istorie, Mașina raionului, Culegătorul de vise* etc. sînt în limitele convenționalului și ale transcrierii prozaice. Alteori, însă, abundența metaforelor căutate anume îngreunează poezia. E drept că în marea majoritate a cazurilor metafora lui Tomozei este izbutită, dar încercarea de a exprima metaforic un întreg univers este oarecum riscantă.

Există în versurile lui Gheorghe Tomozei o delicată sensibilitate care însă nu duce la sentimentalism, caracteristica versului său fiind robustețea și inflăcărea tinerească.

Exprimînd sentimentele generației sale tinere, poetul rostește patetic:

Partid, tu dai, fierbinte, un sens trudirii noastre, / Nu aripi de șîndrîlă pe umeri tu ne prinzi. / Ci aripi vii, cu care, din zboruri către astre, / Aducem printre oameni stelarele oglinzi.

(*Fintina*)

Pe aceeași linie se înscriu și poeziile celorlalte cicluri ale volumului (*Tinerețe, Imagini din copilărie și Antirăzboinice*). Anii războiului, care și-au lăsat amprente dureroase în sufletele atîtor copii, sînt evocați de Gheorghe Tomozei în imagini vii, plastice. Iar acestora le urmează firesc ciclul *Antirăzboinice*. E un ciclu vibrant, cu un puternic și emoționant mesaj în care poetul cheamă popoarele lumii să apere bunul cel mai de preț al omenirii: pacea.

Pașii să răsune liberi, pe străzi, / să fie steaguri de pace / ... acum, oamenii, pot să suridă, / oamenii sînt datori să suridă!

(Proclamație)

Încă tânăr, poetul se afirmă cu toată certitudinea. Dovedind calități autentice în tehnica prozei și afirmînd un larg orizont tematic, el va trebui să pătrundă de acum înainte și mai mult în semnificațiile majore ale acestei vremi de mari transformări sociale. Iar cel de al doilea volum al său permite să se întrevadă aceasta.

C. CUBLEȘAN

□ CONSTANTIN CIOPRAGA
„Calistrat Hogaș“
(Espla, 1960)

Abia în anii puterii populare, cînd s-a început revalorificarea pe temeuri științifice a trecutului nostru cultural, creația neobositului drumeț nemțean și-a cîștigat prețuirea convenită, fiind editată în mai multe ediții cu tiraje de masă. Un merit deosebit în reconsiderarea critică a scriitorului îi revine istoricului literar Constantin Ciopraga, editor și prefațator competent al volumului de *Opere* apărut în 1956, în colecția *Clasicii romini*.

Monografia apărută recent, semnată de Constantin Ciopraga, nu face altceva decît să implicească, într-o construcție de o apreciabilă soliditate, o muncă pasionată de cercetare științifică, efectuată de-a lungul a mai multor ani, înfățișînd cititorului pentru prima dată imaginea vie și complexă a vieții și creației lui Calistrat Hogaș.

Aplicînd metoda cea mai larg întrebuițată de istoriografia științifică în investigarea activității unui autor – tratarea paralelă a vieții și a operei – Constantin Ciopraga realizează un studiu critic întemeiat pe o documentație bogată și o interpretare pătrunzătoare, care lasă impresia că, cel puțin la ora actuală, a epuizat ceea ce se putea spune în legătură cu obiectul cercetat.

Verificînd cu minuțiozitate o seamă de date mai vechi, aducînd în discuție altele inedite (în sectorul biografic scriitorului), autorul lucrării întreprinde un examen istoriografic judicios, luminînd mai ales acele aspecte biografice care sînt capabile să explice concludent compartimentele esențiale ale creației viitorului prozator. Se arată, astfel, că opera lui Hogaș ia naștere în urma contactului strîns cu munții spre care este atras irezistibil.

Imaginea vie a vieții prozatorului este realizată cu acuitate prin ruina vechilor „povești“ despre un Hogaș gurmand și călător pitoresc în munții Moldovei. Ca urmare, se evidențiază în mod deosebit dezacordul permanent al scriitorului cu mediul burghez din jur, mai cu seamă în

perioada de profesorat la Piatra-Neamț (deci și în epoca nenumăratelor sale ascensiuni în munți), aducîndu-se date prețioase despre activitatea sa publicistică foarte combinată în foile ce apăreau aici (de exemplu *Situațiunea*). În felul acesta fizionomia omului Hogaș și apoi a scriitorului se conturează distinct, în ambianța socială, ideologică și literară a epocii în care acesta se mișcă și la care Constantin Ciopraga face referiri documentate, ce îmbogățesc meritele monografiei.

Nararea vieții include treptat și primele manifestări scriitoricești ale profesorului de „romînește“ și latinește, deschizînd drumul caracterizării detaliate a celor mai reprezentative opere hogașiene. Dar pentru a pregăti un teren cit mai favorabil definirii trăsăturilor ei fundamentale, istoricul literar poposește stăruitor și fructuos asupra concepțiilor despre viață și atitudinilor literare ale drumețului pasionat de înălțimile alpestre, arătînd cum acestea se răsfrîng în operă.

Partea care adună însă cele mai mari calități ale monografiei semnate de Constantin Ciopraga este, fără îndoială, aceea consacrată cercetării speciale a operei scriitorului analizat. Aici firul exegezei iese oarecum din sfera discuțiilor rigurose delimitate, ca în cazul expunerii datelor biografice sau a primelor manifestări literare ale lui Hogaș, și se desfășoară alert pe spațiile largi ale literaturii universale și romînești care are ca temă splendorile naturii, stringînd în jurul lui particularitățile cu totul distincte (originale) ale creației cunoscutului călător „pe drumuri de munte“. Observațiile critice se organizează în sinteze avizate, în care finețea analitică se conjugă armonios cu informația intensă și variată.

Foarte expresivă este caracterizarea lui Hogaș ca un „povestitor în peisaj“. În fond, capitolul dedicat acestui aspect fundamental nu-i altceva decît o definire adecvată și originală a specificului artei prozatorului: „*Ca pictor povestitor – notează autorul – drumețul are în vedere în primul rînd natura, deși uneori îl găsim și în ipostaza observatorului de moravuri. Timbrul lui e acela de povestitor în cadrul peisajului. Analizele sufletești, puține cîte au rămas de la el, constituie o promisiune a ceea ce ar fi putut realiza.*“

Studiînd minuțios modul cum se oglindește natura în opera drumețului, Constantin Ciopraga ajunge deseori la observații pătrunzătoare care au darul de a arăta convingător prin ce anume Hogaș soliciță interesul și prețuirea contemporanilor noștri. Subtile sînt și paginile în care se analizează arta portretistică, specificul vorbirii artistice a prozatorului, precum și tendințele sale clasice.

Nu s-ar putea spune că lucrarea de față are avea și anumite laturi mai puțin realizate, care să nemulțumească pe cititor. Totuși, acesta ar putea observa că autorul studiului, care impresionează prin caracterul științific al documentării, se oprește uneori și asupra unor fapte ce nu s-ar

reclama ca imperios necesară în cuprinsul cercetării. Fără a i se aduce un reproș, s-ar putea semnala paginile 55, 81-83 și altele.

Entuziasmul față de opera lui Hogaș nu-l împiedică pe autorul studiului să-i elimine, la locul convenit, unele lacune, evidente, în special în cuprinsul ideologiei sale literare. În totul, monografia consacrată vieții și operei lui Calistrat Hogaș e o lucrare serioasă, bogată în judecăți de valoare expuse în formulări de o sobrietate remarcabilă, ca în capitolul final, *Profilul în posteritate*, în care se fixează fără echivoc locul prozatorului în istoria literaturii romine.

Studiul propriu zis este completat cu o bogată bibliografie a operelor scriitorului, precum și cu o bibliografie critică ce pot oferi cititorului substanțiale informații despre cîntărețul înflăcărat al naturii patriei noastre, Calistrat Hogaș.

MIHAI DRĂGAN

□ ȘTEFAN BĂNULESCU

„Drum în cîmpie“

(Esplă, 1960)

E plăcut să călătorești cu Ștefan Bănulescu, pe drumurile țării. Reporterul te poartă pe Bărăgan și în Deltă, pe marile șantiere de locuințe din București, la Galați, printre constructorii navelor de 4 500 de tone, la Doicești, la marea termocentrală electrică, ori la Prislop, pe urmele lui Rebreanu.

Deși e greu de distins un criteriu selectiv, volumul se impune atenției, așa cum e, caleidoscopic alcătuit, zvicnind de seva proaspătă a vieții, invederind un talent robust, capabil să capteze viața și să o prezinte în imagini artistice compănite.

E o primă constatare, deci: Șt. Bănulescu este un reporter-artist, preocupat permanent de virtuțile formei; simți efortul de esențializare, de sub aspectele simplității, în care este redată, de pildă, capitala, văzută *De pe scela etajului 16*, una din piesele de rezistență ale volumului.

Reporterul notează aici, în contrast cu toamna - devenită element de atmosferă și de comparație - aspectul primăvărat al blocurilor noi, stînd de vorbă cu constructorii, într-o zvicnire de o clipă și contrapunctînd vizita într-un apartament gata mobilat - care-și așteaptă locatarii - cu vocea constructorilor, care străbate de afară. Ni se oferă, astfel, răspuns, indirect, la o anterioară întrebare a reporterului: Cui i se datoresc toate aceste frumuseți de sticlă și beton armat?

Aici, și în alte reportaje, autorul, să o subliniem, e un reporter al notației proaspete, gazetărești și de descripție precisă, plină de nuanțe, al cărui scris, pătruns de un patos reținut,

lipsit de ostentație și de inflăcărări juvenile, este mai atent la sensul politic al faptelor redade. E un creator de atmosferă care sesizează procese în desfășurare, atras fiind de forțele muncii în plină acțiune (*Drum în Bărăgan*), ori notînd pasionat, ca spectator, febril ca reporter, un spectacol dintr-o hală a atelierelor *Grișița Roșie* (Februarie XXVII). În acest din urmă reportaj, amănuntul de viață capătă un sens simbolic, atunci cînd nu e notat pentru pitorescul imprevizabil (un tînăr asistă la reprezentăție din cabina podului rulant). Și ce simbol mai pozitiv pentru o artă agitatrică, încercată de puternicele implicații ale actualității, decît scena aceea fierbinte, improvizată de o placă de oțel pentru trasaj, din hala atelierelor? E și aici un componist, ca în *Septembrie*, ca în *De pe scela etajului 16*. Reporterul nu reține decît ceea ce vede, ceea ce trăiește, firește fără a exclude selecția.

Tot din preocuparea pentru compoziție izvoară și predilecția lui Șt. Bănulescu de a oferi cititorilor o surpriză, simulînd tonul grav (în *Septembrie*), pentru a ne încredința, pînă la urmă, că nu e vorba decît de o fabrică de jucării. În *Drum în cîmpie*, „surpriza” mercur reluată a numelor misterioase „Zabrus și Taniculus”, nu convinge.

În reportajul *Caraorman*, în locul notației obișnuite, ne întilnim cu o descripție largă, în stare de generalizări, sesizînd dramele ancestrale ale apelor, pulsul naturii și bucurîndu-se, în felul său, de victoria omului asupra stihurilor, de pătrunderea socialismului în locurile altădată vitregite ale Deltei, sub forma culturii și a unor realizări obștești.

Descripție este și în *Aleea din nisipurile zburătoare*, reportaj aproape documentar, în care întilnim și reținem particularitățile zonei secetoase de la vărsarea Oltului în Dunăre, în cadrul procesului, științific susținut, de fertilizare a acestor pămînturi puțin roditoare. Nu mai vorbim că în *În satul lui Ion*, modalitatea aleasă se pierde aproape în eseu, urmărind viu și pasionant raporturile dintre operă și viață, filiația prelungită a cărții în realitatea satului și intrarea în legendă a prototipurilor personajelor lui Rebreanu. De altfel - dovadă a virtuților reportericești - din fiecare reportaj cititorul se alege și cu un element de strictă informare, cunoaște mai bine realitatea din subiectul pe care reporterul l-a investigat. Dincolo de literaturizare și de itinerarul reporterului, o asemenea notă de informare științifică nu trebuie să lipsească din nici un reportaj, căci pe această cale întii aduce reporterul un plus de inedit și captează atenția cititorului. Nu e poate cazul lui Șt. Bănulescu, dar ades sîntem în situația de a cunoaște, în locul noutăților aflate pe teren, incantarea, euforia lirică a reporterului, improvizat în poet, adeseori din lipsă de informare, la fața locului...

Și pentru că am adus în discuție câteva modalități reportericești, să amintim aici și de unele limite. E vorba întâi de primejdiile reportajului „de situație”, care redă *ce, cât și cum* vede reporterul o împrejurare. Dacă *De pe scobila etajului 16* se vede bine, apoi „de la provă”, pe șantier la Galați, se vede parcă mai puțin. Reporterul rămâne un simplu și grăbit spectator. Și apoi, tot notînd, în secvențe scurte, uită omul sau îl lasă într-un semianonimat. Și e păcat, căci *Cer de februarie* dovedește certe aptitudini pentru reportaj-portret. Și o altă remarcă: de îndată ce reporterul părăsește terenul solid al faptelor, recurînd la însăilări grăbite, juxtapuse, (*Februarie XXVII*) dispare și incintarea lecturii.

Pe scurt, cu *Drum în cîmpie* s-a afirmat un reporter de talent, cu un stil mlădios și plin de potențe literare, promiînd viitoare afirmări pe tărîmul literaturii de ficțiune.

SIMION DIMA

□ ȘTEFAN LUCA „Călător pe întinsul patriei”

Bun povestitor, Ștefan Luca reușește în reportajele sale să sugereze cu artă, atmosfera locurilor și faptelor evocate, investindu-le cu atributul autenticității. Astfel, chiar atunci cînd zugrăvește tablourile sumbre ale trecutului, impresia de fapt trăit se reliefează ca o realitate vie în sufletul cititorului. E vorba de un epic condensat pe care îl întîlnim mai ales în incursiunile făcute de autor în viața unor personaje ca: minerul Ion Țigoreanu (*Intr-o dimineață la ieșirea din șut*), președintele de G. A. C. Gheorghe Zarcu (*La marginea cîmpiei*) etc. Interesant este reportajul închinat Moldovei: *Pe aici, înainte vreme, nu se-ntimpla nimic*. Pornind de la tabloul tonic al unei serbări sportive a tineretului pe stadionul din Bacău, reporterul reconstituie, pe rînd, vechea atmosferă a satelor și tirgurilor Moldovei. Sînt aduse în obiectiv numele lui Hogaș și Sadoveanu, școala din Humulești Neamțului din vremea lui Creangă, liceul - cimitir al tineretii lui Bacovia - și, prin contrast, imaginea trepidantă a prefacerilor actuale, noua poezie a Bistriței, asaltul reionului la Săvinciți, Laminorul de la Roman, Onești etc. Cunoscător al Ardealului, autorul se regăsește în *Mosaic ardelean* ca un fiu al acestui țînt, în evocări simbolice, ca aceea a Reghinului, loc de întîlnire a muntelui cu cîmpia, și totodată a diferitelor naționalități: „*serparul, ițarii, opincile, laibărul, cizmele scurte ungurești, cizmele solide săsești, clopul cît o găoace a mîrgineanului lîngă pâlăria cu boruri largi a sașilor, iia și catrința,*

lîngă fusta-n culori vii, încrețită, secăiască, se amestecă firese și fără stridență în acest original, specific, iarmaroc de margine de cîmpie, într-un oraș care se păstrează în cîmpie, dar care e la marginea ei, acolo unde cîmpia ardeleană se îngîna cu dealul și cu muntele”.

Folosind din plin mijloacele de care dispune Ștefan Luca se dovedește a fi și un priceput portretist. În general portretele sale sînt zugrăvite prin elemente interioare, bogate în semnificații. Imaginile create se imprimă ușor în memoria cititorului, avînd individualitate. Trăsăturile de caracter ale eroilor sînt exprimate prin modul de comportare al acestora în diferite împrejurări, ceea ce dă o notă dinamică reportajului. Datele și faptele, uneori prea multe, se integrează organic povestirii, comentariul devenind convingător. Un adevărat poem în proză ni se oferă în micul reportaj *Intr-o livadă* în care, pe țesătura unui lirism suculent și proaspăt, Ștefan Luca realizează portretul lui Vasile Neagu, pomicultorul transfigurată de lumina științei, cu care noile condiții de viață l-au pus în contact. Frazele acestor pagini parcă respiră aerul cald al comuniunii stabilite între omul și natura transformată de el: „*Degetele lui îndreaptă, reduc, ușurează și împiedică, meticolos ca un farmacist și îndrăzneț ca un inovator*”. Aceeași frază mlădioasă și plină de rezonanțe o întîlnim și în reportajele-eseu *Cîmpia* și *Două cheițe*, în care, prin atmosfera creată, prozatorul izbutește să evidențieze pregnant, antiteza trecut-prezent. Drama lui Ianoș cel tînăr, tărînul sortit să slugărească la chiaburi, să fie tîrit pe front, să-și piardă în acest timp soția răpusă de febra puerperală, la care se adaugă, în preziua întoarcerii, moartea celor doi gemeni, e însăși drama întregii tărînimei crunt asuprite de regimurile burghezo-mosierești. Proiectînd această dramă simbolică pe tabloul multicolor și plin de farmec al cîmpiei ardelenice, autorul îl lasă pe cititor să-î descifreze unica soluție salvatoare: gospodăria colectivă.

Mai puțin realizate ni se par reportajele monografice despre orașele Oradea, Baia Mare și Galați, în care avalanșa de date istorice, comentate în fugă de către autor, imprimă o anumită notă de didacticism, în dauna elucidării noului prin imagini artistice. Aceași carență se face simțită și în ultimul din cele 16 reportaje, intitulat *Mai urcăm o treaptă*, în care se încearcă o sinteză a tuturor prefacerilor survenite pe întinsul patriei, în anii de la eliberare încoace. E drept că bogăția de date și nume este impresionantă, însă maniera adesea de raport în care acestea sînt prezentate și comentate, la modul general, nu satisface exigențele genului, fără a știrbi valoarea cărții, care, în ansamblul ei, ne relevă pe talentatul și sensibilul prozator Ștefan Luca, stăpîn pe mijloacele artei sale, intrată în perioada maturității.

HARALAMBIE ȚUGUI

□ KOVÁCS GYÖRGY

„Fata din Ojdula“

(Editura Tineretului, 1960)

De curînd a apărut o nouă scriere a lui Kovács György, scriitor maghiar din patria noastră, cunoscut publicului larg de cititori și după alte lucrări apărute în romînește, între care romanele *Cu ghiarele și cu dinții* și *Buchetul*, primul apărut în două ediții, în 1950 și în 1951, iar al doilea, în 1957, într-o ediție. Și de data aceasta cititorul face cunoștință cu intîmplări din viața aceluiași mediu preferat de prozator: satul contemporan cu frămîntările lui revoluționare, aflat în plin proces de făurire a noii orînduirii. Numai că nuvela *Fata din Ojdula* — căci avem de-a face cu o amplă nuvelă — își mai asigură particularitatea și din faptul că în centrul atenției se află un copil: pionera Maria Boroș. Prin urmare ne găsim în fața unei narațiuni despre copii. Se cuvine de la bun început remarcat modul cu totul major în care acest prozator conține structura etică și politică a literaturii dedicate celor mici. Anume, Kovács György se rupe complet de prejudecata după care astfel de scrieri trebuie cu orice preț să se limiteze la investigarea unei arii restrinse, aparținînd prin definiție „lumii copiilor”, lume care s-ar mărgini, chipurile, la viața din școală și la mici șotii nevinovate petrecute aici sau acasă. Autorul pornește de la principiul că eficiența artistică și educativă a noii noastre literaturi pentru copii rezidă nemijlocit în punerea în strînsă legătură, pînă la o deplină contopire, a vieții micilor eroi cu cei maturi, cu viața și frămîntările de toate felurile a acestora din urmă. Meritul acestei nuvele provine din faptul că autorul ei n-a separat nici un moment preocupările micuței Maria Boroș de acelea ale tatălui său, țăranul comunist Boroș Loji. Dimpotrivă, fetița este angrenată în lupta dusă de tatăl ei pentru înființarea întovărășirii agricole din sat. Ceea ce nu apare deloc forțat deoarece Kovács György știe cu subtilitate să redea faptele prin prisma psihologiei infantile, fără să facă concesii convenționalității, să știrbească din verosimilitatea intîmplărilor povestite. Ceea ce captează interesul cititorului este dramatismul psihologic de care este cuprînsă Maria pe parcursul narațiunii. Undeva în munți, ca cel mai înrăit bandit, hălăduiește fostul bogătaș și slugă credincioasă a hortiștilor, Dézi, inconjurat de o ceată de nelegiuîți, care pradă șiucid la drumul mare. Una din ținta lui Dézi este și acum de a pune mîna pe Lajos Boroș, pe care îl urăște de moarte, ca

luptător credincios pentru viața cea nouă din satul Ojdula. Infruntarea dintre cei doi este inevitabilă. Dézi amenință cu cinism. Micuța Maria află de pericolul ce-l amenință pe tatăl ei, fără ca acesta să știe de unde și, mai ales, hotărît s-o ferească pe fiica lui de orice emoție în această privință. Totuși, cum spuneam, Maria participă din plin la frămîntările tatălui ei, fără ca ceilalți din jurul ei să bănuiască ceva. Frămîntările Mariei sînt de un dramatism intens și se împletesc indisolubil cu procesul de infiripare a conștiinței ei sociale, de viitoare luptătoare pentru cauza partidului. Așa dar scopurile educative ale acestei scrieri se realizează, cum s-ar spune, din interior, evitîndu-se complet orice imixtiune a didacticismului plat, pericol ce amenință atît de des literatura dedicată celor mici. Pioniera Maria Boroș descoperă cu mintea ei, direct din realitate, legile vieții, sensurile ei sociale și-și modelează caracterul conform cu natura etică a acestora. În acest sens, meritul artistic al cărții lui Kovács György este acela ca analiza psihologică nu duce niciodată la alunecarea în intelectualism, adică la amestecul scriitorului cu considerații și generalizări exterioare. Autorul romanului *Buchetul* scontează reușita etică a cărții pe puterea de plasticizare a faptelor prin care micuța Maria trece și pe notarea succintă a reacțiilor lăuntrice ale personajului copil în fața faptelor respective.

Din minuțiozitatea cu care din punct de vedere epic nuvela este construită decurge și un anume ton de narațiune aventuroasă, lucru absolut potrivit unei atari scrieri și care se realizează cu atenție, subtilizat și proporționat. Evoluția caracterologică a eroinei și a „aventurii” la care ea participă atît de intens culminează și-și evidențiază substratul generalizator în incordatul episod final. Într-o seară banditul Dézi se încumetă și-l atacă pe tatăl Mariei chiar la ei acasă. Din această luptă se părea că toate șansele sînt de partea bandiților, care înarmați îl schinguiesc pe Lajos Boroș fără milă, lipsindu-l de orice posibilitate de a se împotrivi. Prin reacții firești, bine surprinse de prozator, micuța Maria pe neașteptate (ar fi trebuit poate ca aici autorul să precizeze epic cum s-au petrecut faptele) iese din casă și anunță miliția. Și astfel, în ultimul moment, nelegiuirea este înlăturată.

Astfel, eroina cărții își pune în deplină evidență rezervele sufletești, tăria de caracter, curajul, devenind exemplară pentru micii cititori.

Traducerea lui Ion Chinezu, mai mult decît cursivă: vioaie și în măsură să redea multe din particularitățile stilistice ale lui Kovács György.

NICOLAE CIOBANU

□ TUDOR POPESCU

„Un băiat privește marea“

(Editura Tineretului, 283 pag.)

De la primele rinduri, cartea lui Tudor Popescu ne introduce în lumea mizeră din mahalaua unui port. Construită din elemente uneori naturaliste, povestirea – pentru că aceasta cuprinde de fapt întregul volum – este alcătuită în mod inegal. Narațiunea întâmplărilor, cit și portretizarea personajelor, unele schițate sugestiv din câteva linii, ne sînt redată într-o manieră patetică, dar care, atunci cînd tensiunea scade, trece într-un sentimentalism lipsit de atracție.

Viața lui Ion, figura centrală a povestirii, se scurge liniară, fără întâmplări semnificative: orfan de ambii părinți, hoinărește prin port împreună cu alte haimanale de seama lui. Mizeria lui Ion este mult prea asemănătoare cu aceea pe care au îndurat-o, decenii de-a rîndul, toți hoinarii trăiți în preajma porturilor. După ce Ion este „strîns” de pe maidan de Fane – scripcarul, viața lui nu se deosebește de a oricărui adolescent. Descrierile și întâmplările devin banale, cenușii. Strădania lui de a învăța carte, despărțirea de foștii tovarăși de hoinăreală, începutul de idilă cu Mara, fata „trăsnită” a medicului militar, devin locuri comune, nesugestive prin platitudinea lor. Locuri comune sînt și portretul învățătorului de la școala din centrul orașului, om înrăit de boala care-i macină plămîinii și care-și torturează elevii cu sadism, ca și faptul că Ion ajunge primul în clasă, atunci cînd trece la școala mai modestă din cartierul în care locuiește împreună cu protectorii săi: Fane și Tălpan.

Acțiunea începe să prindă viață abia în ultimele capitole, cîștigînd în intensitate numai după apariția lui Cerbu, băiatul lui Fane, care organizează o grevă, fără succes, și atentatul izbucnit, avînd ca urmare scufundarea caiacului încărcat cu arme pentru Spania.

Creația artistică a lui Tudor Popescu rămîne pe un plan minor, în cea mai mare parte a povestirii. Facilitatea unor soluții create ad-hoc, cum

este cheful mateloților de pe caiacul din port, paznicul adormit la postul său, înlesnesc pătrunderea lui Ion pe puntea vasului. Numai întimplarea, fără un efort convingător, îl ajută să dinamiteze vaporul. Sub acest aspect, comportarea eroilor constituie, adeseori, un reflex scontat al evenimentelor pe care nu ei le generează, ci se lasă antrenări de împrejurări neașteptate.

Portretistica lui Tudor Popescu este mai reușită decît fabulația în sine. Ion, copilul nimănui, lipsit de educație și crescut la voia întimplării, nu ajunge totuși un pervers. Sub mina tare, dar dragăstoasă a lui Fane, caracterul său se modelează, se dezvoltă firesc, evoluînd spre limite pe care hoinarul nu și le putea bănuși.

Fane, fostul învățător, care privește tot timpul marea, așteptîndu-l pe Cerbu (Petre), fiul prigonit de stăpînirea vremurilor, deși aspru la chip, rămîne un sentimental și un gînditor. El se poartă copilărește atunci cînd vrea să-i facă lui Ion surpriza primului costum de haine noi, furișîndu-se pe fereastră în camera acestuia.

Portretul cizmarului Tălpan, deși construit fără subtilități, este, poate tocmai prin simplitatea lui, mai real, mai plin de omensc.

Hamalii din port: Kir Iani, „Mofoaamea”, Ion și alții, sînt creionați sumar, ca oameni simpli pentru care conștiința de clasă și dreptul la o viață mai bună rămîn nebuloase, nelămurite.

Cu toate scăderile sale, cartea lui Tudor Popescu apare ca o dimensionare firească a comportării naturii umane, făcînd abstracție de lipsa ei de inedit. Scriitorul se apleacă asupra unor aspecte dureroase, deși cunoscute, ale vieții oamenilor sărmani din mahalaua portului maritim, dar are totuși meritul de a reconstitui relații umane, retrospectiv, într-o manieră proprie.

Chiar dacă unele acțiuni ale cărții sînt lipsite de un mesaj direct, au cel puțin intenția de a exprima idei autentice, asupra unor aspecte ale vieții sumbre, dusă cîndva de oamenii nevoiași.

Fenomenul contemporan nu apare în paginile povestirii, dar ea întinde o punte din trecutul neguros al copilăriei lui Ion, spre acțiunea cărții a doua care, bănuim, își va aduce eroii peste frămîntările anterioare celui de-al doilea război mondial, unde se oprește, pînă în zilele noastre.

ION MIHAIL

O LAUDABILĂ LUARE DE ATITUDINE

Schibînd o analiză a raporturilor dintre scriitorii tineri și revistele literare, în lumina discuțiilor purtate în acest sens în presă, în ultima vreme, tovarășul Mihai Gafița, într-un recent articol din Contemporanul (Revistele și tinerii scriitori), face următoarea constatare: „Se ivesc manifestări nesănătoase în legătură cu tinerii scriitori și ele trebuie curmate înainte de a avea urmări nedorite, în primul rînd asupra tinerilor scriitori înșiși”. Criticul este de părere că la unele reviste se manifestă un spirit de grup, concretizat într-un fel de „cetății” între zidurile cărora tinerii scriitori speră să găsească „nu atît „consilium”, cît probabil „auxilium”... sub forma unor generoase aprecieri ale meritelor și a unei mai zgîrcite drămuiri a sfaturilor – mai exact criticilor”.

Arătînd mai departe că tinerii poeți și prozatori care au debutat cu volume în colecția *Luceafărul* „au merite efective și importante, ficcare în genul său”, tovarășul Mihai Gafița este de părere că e necesar ca aceștia să fie priviți „în planul literaturii întregi”, numai așa putînd ieși în evidență „adevăratele lor merite, nivelul talentului și realizărilor lor”.

Aceste considerații ale tovarășului Mihai Gafița în fond sînt o recunoaștere a faptului că Tribuna a avut dreptate să ridice problema pe care a ridicat-o, în cadrul polemicii sale cu Gazeta literară, pe tema supralicitării meritelor unor tineri scriitori din redacția revistei bucureștene și a neglijării altora din afara cercului ei de redactori. Nu este vorba de simpla creare de „merite artificiale” în contul lui Nicbîta Stănescu sau Nicolae Velea, ci mai ales de trecerea sub tăcere a slăbiciunilor acestora, de larma făcută în jurul unor nume, de campania apologetică unilateral îndreptată spre susținerea unor talente considerate de o maturitate precoce, discuția critică pierzînd din vedere datoria îndrumării exigente a acestor talente care încă nu atacă cu îndrăzneală și competența necesară esențialele probleme ale contemporaneității și sînt încă departe de a fi găsit expresii desăvîrșite în domeniul artei lor.

MINIATURI CRITICE

Gîndindu-se probabil și la articolul semnat de mine în Tribuna, tovarășul Gafița spune: „Sînt de părere că exemplul ales de Tribuna nu este just. Dar problema sesizată de ea există”. Eu cred că nici o problemă nu are o existență pur abstractă, că ea se definește numai pe baza faptelor concrete și că exemplele înregistrate nu pot fi doar ilustrări luate la întîmplare. Dacă tovarășul Mihai Gafița nu a găsit bine ales un exemplu, el ar fi trebuit să-l înlocuiască cu altul mai plauzibil, deoarece este absurd să se vorbească despre „manifestări nesănătoase” numai la modul general, vag. Exemplificarea este o operație absolut serioasă, exemplele intruchipînd aspecte ale fenomenului care-și prilejuiește teoretizarea sau comentariul.

Fiind vorba, în articolul Revistele și tinerii scriitori, de o problemă care interesează întregul nostru front literar, însăși exemplificarea făcută de tovarășul Mihai Gafița putea și mai precisă și mai largă. Se pierd din vedere reviste ca Iașul literar sau Scrisul bănățean, pe marginea cărora criticul avea ocazia să facă, iarăși, observații instructive.

Cu aceste rezerve, socotim articolul tovarășului Mihai Gafița remarcabil prin atitudinea demnă de laudă pe care o ia într-o discuție în care fusese implicat. Criticul ne oferă în acest sens un exemplu edificator, dînd o prețioasă contribuție la lichidarea manifestărilor de care pomenește: „e în interesul dezvoltării literaturii noastre nu numai să fie deschise larg porțile tuturor „cetăților”, pentru ca toți cîntăreții să poată intra în voce, urmînd să fie apreciați după vibrația și vraja cîntecului, nu după locul nașterii lor poetice”.

L. G.

În numărul I al revistei Steaua, printre alți semnatari de poezie, găsim și numele lui Aurel Gurgibianu și Leonida Neamțu. Primul aduce, în cele patru poezii, un efort spre apropierea de contemporaneitate. Interesantă ni se pare construcția poeziei Răspunsuri în noaptea tirzie în care poetul, ascultînd răspunsurile „făpturilor casei”, ia de la porumbei aspirația spre zbor, de la flori, gingășia, de la cărți, meditația. Poemul atinge corzi sensibile, dar rămîne totuși la un aer de prea strictă intimitate, propriu unor poezii mai vechi ale poetului. Pentru Gurgibianu, făpturile casei sînt și porumbeii și florile și cărțile. Cu tot sensul larg metaforic acordat de poet, termenul este împins prea departe. Despre porumbei poetul ne comunică: „Noi sîntem aspirația”. De fapt simbolul veridic al porumbelului e altul decît aspirația (poate puritatea, nu?) căci numai zborul porumbelului (cite alte păsări nu zboară, vai!) nu poate să simbolizeze aspirația spre înălțimi. Ceața, a doua poezie, umanizează efortul omului care nu știe de ceață și care „asociază piatra cu fierul”. Finalul poemului cade însă neprevăzut și neconform cu menirea vizatorului (a poetului!). Poetul trage concluzia că pe cînd oamenii aceia, constructorii, „asociază piatra cu fierul”... „noi uncori (asociem) continente de ceață”. Cam ceașoasă concluzie poetică. Vrăbii pe crângi e un pastel primăvărat, și cam atît. Mina e o poezie generoasă prin ideea lansată, un apel fierbinte antirăzboinic:

Mina nu știe să distrugă, mina se apără,
Apără demnitatea rănită, și opera sa!

Poezia Dacă toate a lui Leonida Neamțu este și ea un viguros poem antirăzboinic. Merită citată strofa:

Dacă toate gloanțele ce încă pîdesc
În ochiul negru al armelor,
S-ar prefăce în jucării și unelte,
În jucării mici și unelte mari,
Am cunoaște o viață
Cum n-au visat
Nici romanticii cei mai romantici.

Finalul poeziei putea fi în schimb mai optimist, mai tonic, de o mai intensă vigoare. Să se simtă certitudinea în victoria rațiunii asupra armelor. În A venit iarna ni se oferă niște notații fugare, un regret tardiv „după fata care-a trecut”. Găsim o inconsecvență de notație. Poetul spune: „Ceața... (iar ceața!) se apropie de centrul orașului”, ca un vers mai jos să revină: „și zorile au culoarea coniacului”. Acum sau e ceață și deci și zările sînt... în ceață, sau nu e ceață și atunci crepusculul are... culoarea coniacului. București, 1961 e o poezie plină de nerv, de elan.

Asocierea capitalei republicii noastre cu un „mare vas amiral / al orașele noastre socialiste” este inedită. Plastic sugerează poetul relieful dramatic citadin al Bucureștiului de azi:

Bucureștiul e un colos
Cu ochii tineri, cu frunte bătrînă,
Cu mina stingă dărimă, cu mina dreaptă
Clădește.

Versurile lui Aurel Gurgibianu și Leonida Neamțu, semnatari permanenți ai revistei clujene, aduc, în acest număr, un efort vădit spre problemele contemporaneității. Rămîne ca ei să cînte și pe viitor nu numai „continentele de ceață”, ci mai ales marile prefaceri contemporane, lumea sufletească plină de dramatism a omului de azi.

S. T.

Citim în revista Contemporanul câteva rinduri, redactate nițel neglijat, nițel superficial – invecive la adresa unor versuri ale unor debutanți.

Versurile amendate cu suficientă nu sînt, fără îndoială, cele mai izbutite închinare alegerilor de la 5 martie și pentru simplul motiv că aparțin unor tineri fără experiența de care „notistul” din Contemporanul face abstracție.

Lăsînd la o parte nedumerirea care ne-a încercat văzînd că semnatarul rindu-
rilor discutate a ales din paginile revistelor doar pe acei tineri care-i puteau prilejui
etalarea „subtilităților sale critice” (cum, desigur, ar zice un cronicar estet), am
căutat în paginile Contemporanului poeziile publicistice, mobilizatoare, atît de im-
perios necesare campaniei electorale. Ele sînt sublime dar lipsesc cu desăvîrșire (cum
va zice același critic, în spirit caragialesc). Sugerăm Contemporanului să ofere debu-
tanților – și nu numai lor – lecții practice
de poezie, publicînd poeme valoroase cu
ocazia unor astfel de campanii politice, așa
cum fac numeroase alte reviste.

MINIATURI CRITICE

Pentru satisfacția lui R. R., recomandăm, din Gazeta literară, versuri de felul
celor incriminate, care să fie inserate în continuare la rubrica pe care o susține de
cîțva vreme, mai ales că acestea nu aparțin debutanților :

„Ca mugurii ce fragezi se imbie
Mlădițele să-și scoată ciucuri verzi
Ești plină, fata mea, de vioșie,
Întîia oară tu acum votezi”.

sau :

Cînd răsări-vor ghiocicii
De sub buchete de zăpadă
Pe aripi albe porumbeii
Purta-vor zăpăci de paradă etc., etc.

versurile aparțin lui Camil Baltazar și, respectiv, Al. Gheorghiu – Pogonești.

Sau notații „vag meditative”, „arabescuri cristaline” în fața cărora R. R. se
mărturisește intimidat :

La gît ca păstori ne pui albă oiță
Pe fete le-ncununi cu flori de lămiță.

... Ești spumoasă ca laptele ce dă în foc
Brodată mărunț ca floarea de soc.

Aceste dulci imagini pastorale, versuri într-adevăr „mobilizatoare”, sînt extrase
din pagina întîia a Contemporanului (nr. 1 (743) 1961).

RADU UDREA

„POEȚII NOȘTRI”

Viața Rominească a luat inițiativa de a prezenta cititorilor poezii noștri frun-
tași. Acțiunea este meritorie și așteptăm cu interes, la această rubrică, poezii
de actualitate, cîtece înflăcărare despre oamenii muncii din patria noastră, con-
structori ai socialismului. Cititorul este îndreptățit să aștepte de la poezii noștri
fruntași, acum, în preajma aniversării a 40 de ani de la înființarea partidului, poeme
care să omagieze acest important eveniment.

Numărul 2, care inaugurează rubrica Poezii noștri, ni-l prezintă pe Marcel
Breslașu. Poetul semnează o savuroasă Auto-bibliografie, în care, uneori, calamburul
lexical e cultivat c-o ostentație ce jenează. Cursivul auto-bibliografic pleacă de la
pretextul împlinirii a 50 de ani de la... „cele dintii semne scrijelite pe tăbliță”.

12 poezii (din ciclul „Cele șapte simțuri”, „Alte întîmplări din junglă”, „Zodiac”
și Minuni”) întregesc profilul prezentat de revistă.

Ne-au reținut unele fabule (Voinicosul, Hiena, Aluzii), am citit cu aleasă satisfacție Întilnic cu ploaia și ne-am pus câteva întrebări legate tocmai de așteptările cititorului, amintite la începutul acestor rinduri. L-am și dorit prezent pe Marcel Breșlașu cu poeme mai profund legate de problemele sufletești ale constructorului vieții noastre noi.

Trezește mirare poema Sămînța răzvrătirii, pentru mitologia biblică prin intermediul căreia poetul comunică unele idei. Ne amintim, în acest sens, de recomandăția făcută de Mihai Beniuc scriitorilor tineri – aceea de a se entuziasma mai mult de mitologia vremii noastre, a oamenilor muncii.

Poezia Nu rindunica, de pildă, ni se pare a fi o compunere lipsită de orice relief. În cele două distihuri, autorul comunică adevăruri lipsite de noutate și-ntr-o manieră care nu-l caracterizează :

Nu rindunica-duce primăvara
ci primăvara-duce rindunica . . .

Nu tu, iubito, mi-ai adus iubirea,
Iubirea te-a adus pe tine.

Ne interzicem orice comentarii.

Considerînd, împreună cu Marcel Breșlașu, că „ar fi dramatic dacă fabulistul nu ar ști să ridă și de propriile lui pățanii”, socotim că viitoarele pagini ale revistei Viața Românească vor întregi profilul poetului cu poezii mai intense actuale.

M. M.

RASFOIND CORESPONDENȚA FOLCLORISTULUI GEORGE CĂTANĂ

George Cătană este unul dintre folcloriștii noștri cei mai valoroși. Opera lui prezintă o deosebită importanță atît din punct de vedere folcloristic cît și etnografic. Desigur, nu găsim la el acea respectare a tuturor criteriilor muncii folcloristice și mai ales a criteriului lingvistic, însă în tot ce a făcut a pus un remarcabil entuziasm, o dogoritoare dragoste de popor și creația acestuia, scăpînd de la pieire unele dintre cele mai prețioase bijuterii ale sufletului maselor din Banat. Studiarea corespondenței lui George Cătană ajută și ea din plin la fixarea locului său în cultură și în dezvoltarea folcloristicii la noi. Răsfoirea ei ne oferă o optică mai largă și mai autentică în aceasta privință. Se pune, de exemplu, întrebarea: din ce școală-folcloristică face parte George Cătană? Ne-am fi așteptat ca el să se integreze direcției Fraților Grimm, încetățenită la noi de bănățeanul Atanasie Marian Marinescu, în prima fază a activității lui, bineînțeles, și de profesorul universitar Grigore Silași, care a fost de altfel un ales cărturar. Totuși, folcloristul George Cătană nu s-a alăturat unei astfel de direcții. De asemenea, pentru el nu a fost un principiu „coregerea” folclorului, adică remanierea culegerilor. Din corespondența lui George Cătană, rezultă ca el s-a apropiat de direcția îmbrățișată în folcloristică de Ion Pop Reteaganul și ceilalți culegători ardeleni de după el. Prin dragostea mare față de folclor s-a apropiat tot mai mult și de școala Alecsandri. Direcția lui Ion Pop Reteaganul și a lui George Cătană e mai degrabă intermediară în folcloristică între școala Alecsandri și școala Hasden. Atît Ion Pop Reteaganul, cît și bănățeanul George Cătană, au adus însă și o serie de elemente proprii în folcloristica noastră.

Într-o scrisoare de aproape patru pagini mari, scrisă destul de mărunt și foarte caligrafic, pe care George Cătană o trimite din Valeadieni în 13/25 februarie 1898, îi face lui Ion Pop Reteaganul următoarea confidență entuziastă: „Eu crede-mă Dle, deacă mă ocup incitva cu literatură, deacă am lucrat și eu ceva pre acest teren, numai Dtale am să-ți mulțumesc”. E clar, orientarea lui George Cătană e orientarea celor mai buni folcloriști de la noi, de la sfîrșitul secolului trecut. Din scrisoare

rezultă că l-a apreciat pe Ion Pop Reteganul, tocmai fiindcă a rămas un „scriitor popular”, care a evitat „comoditatea” și care s-a pus „în serviciul poporului și a literaturii așa cum trebuie”. El are în vedere în cazul de față folclorul. La fel ca și Ion Pop Reteganul, George Cătană concepe să-și pună activitatea folcloristică în slujba poporului. Scrisoarea aceasta, ca și altele, mai prezintă și un alt interes. Din ea rezultă că George Cătană era la sfârșitul secolului trecut unul dintre cei mai buni cunosători ai operei lui Ion Creangă și Petre Ispirescu, pe care îi apreciază călduros. În ce privește aprecierea lui Petre Ispirescu, e pe aceeași linie cu Vasile Alecsandri, Alexandru Odobescu și Barbu Delavrancea. Iată ce spune: „Ispirescu și Creangă, cu deosebire au scris ceiace e adevărat bine...” Din scrisoare rezultă limpede părerea lui sănătoasă că o literatură cultă, trainică, trebuie să se alimenteze neapărat din marea comoară a folclorului, așa cum a făcut Creangă. În ceea ce privește strădaniile folcloristice îl apreciază foarte mult, printre alții, pe talentatul Petre Ispirescu.

Nu s-a știut apoi de către mulți biografi și specialiști că George Cătană a unit printre primii la noi munca de folclorist cu cea de etnograf. Această atitudine este indicată chiar de el pe pagina a treia a scrisorii de care am pomenit. Indicația lui George Cătană trebuie reținută de la început. El are în vedere portul, obiceiurile etc. „Eu din parte-mi mă angajez a vă trimite de aici de la noi din Banat, material pentru foaie și deacă poftiți fotografiile de țerani și țerance a căror costum și port cu deosebire în comuna noastră este foarte elegant și pompos, mult superior portului ardelenesc”.

Intr-o altă scrisoare trimisă în 13 decembrie 1892 tipografului Andrei Todoran din Gherla: dă lămuriri despre „Poveștile Banatului”, socotindu-îe ca făcînd un tot. În altă scrisoare, trimisă lui Nicolaie Fechet Negențiu, în 1893 „1 novembre”, director al „Amicului familiei”, e de părere că folclorul e „proprietatea poporului și deacă cine-va îi aduce coesuri, apoi strică mult”.

În privința lexicului culegerilor sale, putem spune în schimb că nici el nu a fost întru totul fidel exprimării naratorilor populari. Există o altă scrisoare în care îi scrie lui Ion Pop Reteganul despre deosebit de înalta ținută etică a folclorului, despre eficiența lui pedagogică.

Corepondența lui George Cătană aduce, astfel, importante date în legătură cu mișcarea folcloristică la noi.

ION APOSTOL POPESCU

BREVIAR

● Compozitorii timișoreni intimplină cu insuflecție împlinirea a 40 de ani de la înființarea Partidului Comunist din România. Ei își închină lucrările partidului iubit care a ridicat pe oamenii artei și literelor la rangul de luptători activi, conștiinți, pentru pace și socialism.

Cunoscutul compozitor Eugen Căteanu, a închinat partidului două cîntece corale: *Sub flamura partidului* pe versurile lui Hara-lambie Țugui și *Mindră-i ca o poiană* cu text de Gheorghe Păvelescu. Tot în cinstea aniversării, maestrul Căteanu lucrează la Concertul nr. 2 pentru vioară și orchestră, ajungînd cu prima parte a acestui concert la faza de finisare.

Chemare pentru pace este titlul unui cor compus de Ion Crișan cu textul scris de Lucian Valea. Aceiași compozitor a terminat de curînd: *Triptic* pentru clarinet, violoncel și pian, cu un pronunțat caracter programatic, ceea ce este destul de rar în genul muzicii de cameră. Lucrarea zugrăvește momente din viața unei gospodării colective, cele trei părți avînd ca subtitluri: *Joc și veselie*; *Cîntec liric*; *În ritmul vieții noi*.

Cîntece pentru cor a mai compus Vasile Ijac: *Cîntec pentru patrie* pe versuri de Alexandru Jelebecanu, artistul emerit Mircea Popa (text Gh. Păvelescu), Mircea Hoinic, Nicolae Ursu, Sava Ilin. Pe lingă un Trio pentru instrumente de coarde, Richard Oschanitzky a terminat două lucrări corale: *Es lebe die Partei* (*Trăiescă partidul*), și *Ha cu noi*. Colaborînd cu Dan Radu Ionescu, Andor Kál-

mán a compus în cinstea aniversării partidului *Veniți, veniți* pentru cor bărbătesc și *Csendüljön össe két pobár* (*Să se ciocnească două pa-bare*) pentru voce și pian, cu text propriu.

În toate aceste lucrări vibrează dragostea și recunoștința compozitorilor timișoreni față de partidul nostru drag, care ne călăuzește cu înțelepciune pe calea ascendentă a vieții noi, spre un viitor măreț, luminos. (I. E.)

● Nu de mult au fost date rezultatele concursului literar organizat pe plan regional de Sfatul popular al regiunii Banat, Filiala Timișoara a Uniunii Scriitorilor din RPR și Comitetul regional UTM. Dintre cele mai bine de 200 de lucrări în limbile romînă, germană, maghiară și sîrbă prezentate, multe au fost semnate de muncitori. Se poate spune că aceasta a fost o caracteristică a concursului.

Remarcăm printre alții, pe lăcătușul timișorean Mircea Vizitiu, și pe muncitorul constructor, tot timișorean, Nicolae Stepan, pe lăcătușul reșițean Gheorghe Bozu și pe metalurgistul Loga Ignea tot de la Reșița, pe minerul de la Anina, Nicolae Bălan, pe muncitorii arădani Petru Musta, Al. Stepănescu, George Tăutan etc. Unele din tre aceste nume erau cunoscute din activitatea cercurilor literare, dar cele mai multe nu. Interesant este de observat faptul că majoritatea dintre ei s-au îndreptat cu precădere spre reportaj, relatînd cu entuziasm intimplări adevărate, cu oameni vii, de la locurile lor de producție.

În aceste pagini se găsec, firește, imperfecțiuni de ordin literar, dar grăunțele de aur au fost descoperite, ceea ce este corespunzător cu una dintre sarcinile concursului. O altă sarcină - să se dea un nou avînt activității cercurilor literare - va fi în-

deplinită în măsura în care acești îndrăgostiți de cuvîntul scris vor fi atrași în munca obișnuită a cercurilor literare. Incadrați în munca organizată, serioasă, a cercurilor literare, înconjurați de grijă și dragoste, aceste talente, care trăiesc nemijlocit viața nouă a poporului nostru, în unitățile de producție socialiste, vor crește, fără îndoială, aducînd în viața literară aportul proaspăt al posibilităților lor scriitoricești. În această privință un rol însemnat revine Comisiei regionale de îndrumare a cercurilor literare, care are datoria să organizeze și să controleze cuprînderea acestor talente noi în activitatea literară organizată a tinerilor.

Trebuie să mai adăugăm că un alt obiectiv al concursului a fost și acela de a crea un flux susținut către dramaturgia de mică întindere, piinea cea de toate zilele a echipelor de teatru de amatori. În afară de scriitorii care au concurat, aducînd un aport substanțial la rezultatele pozitive ale concursului în acest sector, s-au mai relevat cu calități demne de luat în seamă autori din rîndurile amatorilor de literatură, ca Iosif Titel, Gheorghe Sofronie, Gheorghe Chisăliță, George Tăutan-Cermeianu etc. Ar fi un lucru foarte bun dacă, în continuare, Casa regională a creației populare ar lucra cu acești autori, creînd în jurul ei un activ puternic de autori de piese intr-un act. O dezbateră colectivă asupra problemelor ridicate de acest gen cu atît de largi posibilități ar fi bine venită, continuînd începutul promițător făcut cu ajutorul concursului literar.

Din cele arătate succint mai sus, reiese că un concurs literar nu este un sfîrșit, ci cel mai adesea, ca în cazul nostru, o etapă spre noi succese literare în viitor.

SCRISUL BANATEAN

REVISTA A UNIUNII SCRITORILOR
DIN R.P.R.

●
REDACȚIA :

Timișoara I, str. Voltaire 1
(intrarea prin P-ța Vasile Roaită)
TELEFON : 20—26

●
MANUSCRISELE ȘI ORICE CORESPON-
DENȚA scrise cîteț pe o singură parte a
hîrtiei, cu indicarea adresei exacte a expe-
ditorului se trimit pe adresa redacției.
Manuscrisele reținute pentru publicare vor
apare în ordinea necesităților redacționale.
Manuscrisele nu se înapoiază, colabo-
ratorii fiind rugați să-și păstreze o copie.

●
**ABONAMENTELE LA REVISTA
SCRISUL BANATEAN**

se pot face la toate oficiile poștale din
țară, prin factorii poștali, difuzorii volun-
tari din întreprinderi și instituții, la Uni-
nea Scriitorilor din R.P.R. București, șo-
seaua Kiseleff 10, precum și la redacția
revistei SCRISUL BANATEAN.

COSTUL UNUI ABONAMENT

Pe trei luni	12 lei
Pe șase luni	24 lei
Pe un an	48 lei

21 - 13 dec 6
Sc Medicin I

Tiparul executat sub comanda nr. 1780
la Intreprinderea Poligrafică Timișoara, str. Popa Șapcă 8 — R.P.R.

Lei 4.—